

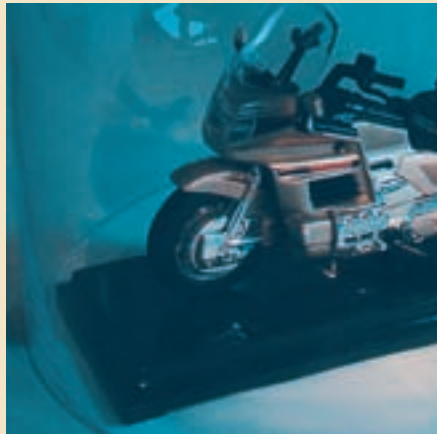

Omslagillustratie: Tjalling Houkema

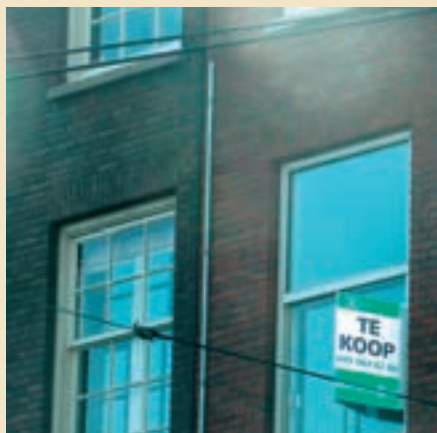
2 & 13 Het **procesmonopolie moet worden verbreed** tot verzekeringsjuristen, concludeerden enkele economen verleden maand. Dat zou ons 50 miljoen euro schelen, zeggen verzekeraars. Er is naar een bepaalde conclusie toegewerkt, zeggen mededingingsadvocaten. Aardige discussie, zegt de redactie van dit blad, nu de Commissie Advocatuur schrijft aan de eerste concepten van haar rapport.

14 Kan een beslagene die met de beslaglegger afsprekt dat hij een bankgarantie zal stellen, in kort geding nog **opheffing van het beslag** vragen? Rechtspraak en literatuur geven geen duidelijk antwoord. Wel is duidelijk dat 'afstand van recht' en 'rechtsverwerking' meestal geen acceptabele oplossingen zijn.

30 Als de partijen bij de verkoop van onroerend goed algehele overeenstemming hebben bereikt maar nog geen schriftelijk koopcontract hebben getekend, kan de verkoper dan worden **gedwongen tot ondertekening**? Dat zou het evenwicht tussen verkoper en koper verstoren, maar er zijn goede argumenten voor.

In de volgende nummers

- ▶ Nog meer financiële integriteitsregels op komst
- ▶ De curator aan banden
- ▶ Vergoeding van kosten raadsman in strafzaken
- ▶ Kronieken insolventierecht en echtscheidingsrecht
- ▶ Selecteer selectiever
- ▶ Interview met bestuursrechtprof Tak

OVER DE JAARBANDEN

De jaarbanden die de afgelopen maanden zijn besteld zullen binnen enkele weken worden verstuurd. Vragen? Bel Klantenservice van Reed Business Information, 0314-358358.

ARTIKELEN

- 14** Opheffing conservatoir beslag na vrijwillige bankgarantie
Marc Janssen
- 20** Kroniek strafprocesrecht 2004 (II)
Petra van Kampen
- 30** Het schriftelijkheidsvereiste bij consumentenkoop onroerend goed
H.A. Bosman

VASTE RUBRIEKEN

2 ACTUALITEITEN

- ▶ 'Verbreding domeinmonopolie scheelt verzekeraar 50 miljoen'
- ▶ Predispositie, *Matthijs Kaaks*
- ▶ College van Afgevaardigden sprak over 'lekken' en checken
- ▶ Publicatie over 'bellende rechter' niet onrechtmatig
- ▶ 'Markt vraagt om vrouwen die doorstromen'
- ▶ Lokale dekens bekritisieren position paper Algemene Raad
- ▶ Golf van moorden op advocaten op de Filippijnen

32 DE CULTUUR VAN

Kees Oosterwijk
Jan Pieter Nepveu

34 REACTIES EN BRIEVEN

- ▶ Voor een goede tuchtrechtspleging
- ▶ Klein naschrift redactiespecial 'Geloven'
- ▶ CCV en familieperikelen

45 DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

VAN DE ORDE

- 13** ▶ Van de deken: Procesmonopolie gebrekkig onderzocht
- 36** ▶ Voortgezette Stagiaire Opleiding en Permanente Opleiding
- 38** ▶ Personalia
- 41** ▶ Literatuur
- 42** ▶ Uitspraken geschillencommissie

13 COLOFON

‘Verbreding domeinmonopolie scheelt verzekeraar 50 miljoen’

Lex van Almelo, journalist

Het procesmonopolie moet worden verbreed tot verzekeringsjuristen, zo concludeert het aan de Universiteit van Amsterdam verbonden onderzoeksinstituut SEO. Er is naar een bepaalde conclusie toegewerkt, vindt advocaat Mark Biesheuvel. ‘Onze mening wordt door het rapport bevestigd,’ zegt Jan Moerland van DAS.

De wettelijk verplichte procesvertegenwoordiging, de ‘toetredingsbarrières die de Orde in het leven heeft geroepen’ en de ‘uitstralingseffecten’ van het procesmonopolie drijven de prijs van advocaten op, concluderen de onderzoeksters van SEO¹. Ingrijpen in de advocatarieven gaat te ver, maar om de toegang tot het recht te garanderen zou op termijn het procesmonopolie moeten worden afgeschaft en de procesregels sterk vereenvoudigd. Zolang het procesmonopolie nog bestaat, zou dit moeten worden verbreed door ook juristen van verzekeraars, vakbonden of consumentenorganisaties de mogelijkheid te geven om te procederen in zaken waarin zij dat nu nog niet kunnen. De toegang tot het procesdomein zou moeten worden bewaakt door een onafhankelijke Kamer in plaats van door de Orde.

‘Het Verbond kan zich goed vinden in de aanbevelingen van het SEO-rapport, vooral in de suggestie om een specifieke categorie van procesjuristen te benoemen, niet door de Orde van Advocaten, maar door een nieuw in te richten Kamer,’ laat het Verbond van Verzekeraars weten in zijn magazine *Verzekerd!*. Als ook juristen die in dienst te zijn van rechtsbijstandverzekeraars, de Consumentenbond of een vakbond processen kunnen voeren, zou dat volgens het Verbond ‘grote winst zijn voor de toegang tot het recht én voor de prijs die het krijgen van recht kost’.

BESPARING

De positieve reactie van het Verbond van Verzekeraars kan geen verrassing zijn. Ruim voordat het rapport van de Commissie Advocatuur en het visiedocument van de NMa verschijnen, heeft het verbond zelf het SEO opdracht gegeven onderzoek te doen naar de

‘Opleidingen en Ordebijdragen zijn duur, zonder dat daar een voordeel voor de klant tegenover staat’

doorn in het oog van rechtsbijstandverzekeraars.

‘In de praktijk doen onze juristen ruim 90 procent van de zaken helemaal zelf af,’ zegt Hans Bartels van ARAG. ‘Maar die 10 procent die wij uitbesteden aan advocaten zijn goed voor bijna 50 procent van de kosten. Wij willen het liefst alles helemaal zelf doen, dus ook bijvoorbeeld hoger beroep in arbeidszaken. We hebben inderdaad een eigen netwerk van advocatenkantoren waarmee we tariefafspraken hebben gemaakt. Maar advocaten rekenen altijd het aantal uren maal een tarief, terwijl onze cliënten altijd de mogelijkheid houden om zelf een advocaat te kiezen. Het procesmonopolie helemaal afschaffen, is naar mijn mening de richting die wij op moeten. Maar formeel heeft

ARAG hierover nog geen standpunt ingenomen.’

Ook Jan Moerland, directeur Legal Services van DAS, maakt duidelijk dat de rechtsbijstandverzekeraar zijn 400 juristen wil laten procederen zodat zij zelf alle zaken kunnen afhandelen. ‘Het is lastig als je het dossier in hoger beroep moet overdragen aan een advocaat. Dat leidt ook tot aanzienlijk hogere kosten. De juristen kunnen weliswaar advocaat worden, maar de opleiding en de bijdragen aan de Orde zijn duur, zonder dat daar een voordeel voor de klant tegenover staat.’ Dat verklaart waarom rechtsbijstandverzekeraars zo weinig advocaten in dienst hebben.

‘Het SEO-rapport bevestigt onze mening dat er geen goede reden is om goed gekwalificeerde juristen van het procesmonopolie uit te sluiten,’ zegt Moerland, die eraan toevoegt dat de hele rechtsbijstandbranche jaarlijks maximaal ongeveer 50 miljoen euro bespaart wanneer het procesmonopolie wordt verbreed.

NEDERLAND LIBERAAL

Dat het SEO de mening van de verzekeraars bevestigt, bestrijdt mededingingsadvocaat Mark

Illustratie: Tjalling Houkema

MATTHIJS KAAKS

Predispositie

Biesheuvel niet. 'Mijn indruk is dat het rapport een op gewenste conclusies gerichte argumentatielijn hanteert.'

Volgens mededingingsadvocaat Onno Brouwer mist de suggestie dat de prijzen in de advocatuur te hoog zijn door het domeinmonopolie een empirische onderbouwing. 'Het is mededingingsrechtelijk ook niet aannemelijk dat dit zo zou zijn. Er is immers zowel binnen de advocatuur als tussen de advocatuur en andere juridische dienstverleners sprake van scherpe concurrentie.' Daarbij vindt Brouwer het interessant dat de uurtarieven voor procesvoering lager plegen te zijn dan die voor specialistische adviezen in het kader van bijvoorbeeld overnames en acquisities.

De onderzoekers vergelijken de kosten van het bulkwerk dat verzekeringjuristen intern doen ten onrechte met de kosten van de meer ingewikkelde en moeilijke zaken die verzekeraars uitbesteden aan externe advocaten. En vaak worden zaken niet uitbesteed omdat er geprocedeerd moet worden, maar omdat advocaten beschikken over de benodigde specialistische expertise.

Volgens Brouwer en Biesheuvel kan het domeinmonopolie nauwelijks invloed hebben op het marktaandeel en de prijzen van advocaten, omdat in slechts 10 procent van de rechtszaken een advocaat moet worden ingeschakeld. De verbreding van het procesmonopolie tot andere juristen zal volgens hen dan ook weinig effect hebben.

Het procesdomein is in Nederland kleiner dan elders in Europa. Zo moeten advocaten in Duitsland worden ingeschakeld bij alle procedures en elk juridisch advies. Onno Brouwer: 'In Brussel is men onder de indruk van de geringere regeldichtheid in Nederland. In het recente voortgangsrapport van de Europese Commissie² staat Nederland qua hervormingsgezindheid en geringe regeldichtheid in de top drie van de EU.'

Brouwer wijst ten overvloede op het eind 2005 verschenen rapport van Hill & Knowlton³ waaruit blijkt dat de dienstverlening van de advocatuur kwalitatief goed is.

SCHIJN TEGEN

Econoom Ab van der Torre van het Sociaal Cultureel Planbureau, die vorig jaar de toegang tot de gesubsidieerde rechtsbijstand onderzocht⁴, denkt dat de prijzen van advocaten met een domeinmonopolie 'in elk geval hoger' uitvallen dan zonder. 'Maar de vraag of de prijzen te hoog liggen, valt niet objectief te beantwoorden. Uit mijn onderzoek blijkt dat prijzen een weinig doorslaggevende invloed lijken te hebben op het advocaatgebruik en de toegang tot het recht daarom niet substantieel lijken te beperken.' Hij tekent daarbij wel aan dat mensen met een rechtsbijstandverzekering, afgezien van een mogelijk eigen risico, niets hoeven te betalen wanneer er geprocedeerd wordt.

Hebben rechtsbijstandverzekeraars zo weinig advocaten omdat de Orde hen tegenwerkt, zoals het SEO stelt?

Ab van der Torre: 'De Orde heeft in elk geval de schijn tegen.'

Zie ook het commentaar van deken Els Unger, op p. 13.

NOTEN

- 1 *Het proces als domein*. Te vinden op <http://www.seo.nl/nl/publicaties/rapporten/2005/846.html>.
- 2 Follow-up to the report on competition of professional services, COM (2005) 405 final.
- 3 Zie Orde van de Dag 22 december 2005.
- 4 *Advocaat met korting*. Te vinden op <http://www.sep.nl/publicaties/boeken/9037702406.shtml>.

Uit nieuwsgierigheid had ik ingestemd met het verzoek van een hoofdstedelijke confrère, ik zal hem mr. X noemen, die mij een principezaak wilde voorleggen. Een procedure tegen de overheid. 'Want', zei hij aan de telefoon, 'dit is je reinste overheidsterreur gericht tegen de individu, een advocaat nog wel, die daardoor ernstig wordt geïncrimineerd.' Sinds dat 'handen-in-de-zak-incident' kreeg mr. X geen declarabel uur meer uit zijn vingers.

Hij was met zijn handen in de zakken door het detectiepoortje van de rechtbank Amsterdam gelopen, nota bene pieploos, want hij had al zijn slag- en steekwapens keurig in het daarvoor bestemde mandje van de veiligheidsbeambte gelegd, en was toen toch staande gehouden. Hij liep nu eenmaal graag met de handen in de zakken.

De deken, bij wij hij zich inmiddels had beklaagd, had hem laten weten – en hier citeerde hij – 'dat het lopen met de handen in de zakken duidt op een gesloten en teruggetrokken persoonlijkheid, die kritisch is ten opzichte van anderen maar weinig of niets van zichzelf laat zien.'

'Wat is daar mis mee?' riep hij verontwaardigd.

'Niets', zei ik. 'Voor een advocaat is dat zelfs een uitstekende eigenschap.'

Die opmerking deed hem goed. Enfin, door de veiligheidsbeambte werd hij verzocht de handen uit de zakken te halen waarna hij van top tot teen werd gefouilleerd. Het was een uiterst vernederende ervaring die in zijn herinnering niet sleet, maar juist steeds diepere sporen achterliet.

'Ik weiger de rechtbank te betreden zolang dit niet is rechtgezet.'

'Tjonge jonge', zei ik.

Ik moest denken aan de cliënt die ik jaren geleden bezocht in het huis van bewaring in Haarlem en die zich erover beklaagde dat hij dagelijks herhaaldelijk onderworpen werd aan een treiterige behandeling bij het detectiepoortje. Ooit waren bij een sprong uit het raam – in een andere lezing, bij een afrekening door een boze Joegoslaaf – 's mans achillespezen doorgesneden. Sindsdien waren zijn enkels met metaal verstevigd en droeg hij orthopedisch schoeisel, strak aangesnoerde hoge schoenen voorzien van enkele tientallen vetergaatjes. Iedere keer als het poortje piepte moest hij zijn schoenen uittrekken. Daar was hij al snel een half uur mee zoet. Toen hij een keer zijn zelfbeheersing verloor werd hij door drie man neergeknuppeld.

Ik besloot deze anekdote voor me te houden. Het is voor een cliënt niet altijd leuk om te horen dat zijn onrecht kleiner is dan dat van een ander.

'Tjonge jonge', zei ik dus nogmaals.

Mr. X deed voor hoe hij zijn handen in de zakken hield, terwijl hij in mijn kamer door een denkbeeldig detectiepoortje stapte. Hij zei dat *we* in kort geding van de Staat een flink voorschot op schadevergoeding moesten vorderen, waaronder smartengeld. In zijn steeds terugkerende nachtmerries werd hij namelijk publiekelijk gevisiteerd, wat overdag tot ondraaglijke fantoempijnen leidde.

Ik begon wat ongemakkelijk in mijn stoel te draaien, en zei hem dat het inderdaad een baanbrekende zaak beloofde te worden die een markante plaats zou gaan innemen in de rechtsgeleerde literatuur. 'Helaas doe ik zelf geen letselschade. Maar ik kan u doorverwijzen naar een mij bekende advocaat op dit gebied.'

Lokale dekens bekritisieren position paper Algemene Raad

Lucien Wopereis, redacteur Orde

De lokale dekens (met uitzondering van Amsterdam) hebben bezwaren tegen onderdelen van de position paper die de Algemene Raad onlangs aan de Commissie Advocatuur heeft gestuurd. Dat hebben zij de Algemene Raad per brief laten weten.

De position paper van de Algemene Raad werd opgesteld ten behoeve van een door de Commissie Advocatuur georganiseerde hoorzitting op 18 oktober van het vorige jaar. Voorafgaand bezwaar van de lokale dekens is dat niet van tevoren met het College van Afgevaardigden is overlegd over de in de position paper aangedragen ideeën voor hervorming van de balie. ‘Het draagvlak voor die ideeën zou dan groter kunnen zijn geweest dan nu het geval is,’ aldus de dekens.

Meer inhoudelijke bezwaren richten zich op de standpunten van de Algemene Raad over het procesmonopolie, het klacht- en tuchtrecht en de bestuursstructuur van de Orde. Ingenomen standpunten met betrekking tot de geheimhoudingsplicht, het verschoningsrecht, de regelgeving door de Orde en de mededinging worden door de lokale dekens ‘van harte’ onderschreven.

Ten aanzien van het procesmonopolie merken de dekens op dat de Algemene Raad toelating van niet-advocaten tot dat monopolie bespreekbaar acht, mits er eerst nader onderzoek plaatsvindt. Volgens de dekens is deze in steek ‘discutabel’: ‘Naar ons idee gaat het bij zwaardere civiele en strafprocedures om de “equality of arms”, zowel op het punt van de vakbekwaamheid als op dat van ethiek en “fair play”. Een openstelling van het procesdomein voor niet-advocaten vergroot het risico dat rechtzoekenden ten onrecht een procedure verliezen vanwege onvoldoende vakbekwaamheid van hun rechtsbijstandverlener.’ Voor wat betreft het klacht- en tuchtrecht stellen de dekens dat de voorstellen van de Algemene Raad inzake verbetering en stroomlijning van de klachtbehandeling ‘slechts te verklaren is uit onvoldoende kennis over de feitelijke gang van zaken bij de behandeling van klachten’. ‘Eenieder die met deze praktijk vertrouwd is, zal onderschrijven dat het weghalen van de klachtbehandeling bij het bureau van de orde c.q. het kantoor van de deken en het onderbrengen daarvan bij een centraal bureau (hoe centraal is dit eigenlijk, landelijk, per hofressort of arrondissementsgewijs?) een grote aanslag zal betekenen op een efficiënte afhandeling van de uiteenlopende verzoeken, die vrijwel dagelijks op de tafel van de deken worden gedeponneerd.’ Overigens erkennen de dekens dat de klachtbehandeling voor de klager vaak onbevredigend

is, vooral als de klacht gegrond wordt verklaard. De advocaat krijgt dan een waarschuwing of erger, maar voor schadevergoeding moet de klager naar de burgerlijke rechter. ‘De onvrede van de klagers over de klachtbehandeling heeft hier vrijwel altijd betrekking op,’ stellen de dekens. Met betrekking tot de bestuursstructuur wijzen de lokale dekens er op dat de Algemene Raad streeft naar een meer centraal geleide Orde en samenvoeging van arrondissementen, en ook meer gecentraliseerde voorbereiding van tuchtrechtelijke procedures. ‘Lokale dekens moeten zich maar beperken tot het laagdrempelig bemiddelen en toezicht op stages. Wij vrezen dat hiermee een redelijk geolied systeem van klachtbehandeling wordt ingeruild voor veel bureaucratie en inefficiëntie.’

Samenvoeging van kleinere arrondissementen kan best, maar het initiatief daartoe zal van die arrondissementen zelf moeten komen, stellen de dekens. Daarbij mag de afstand tot de lokale dekens niet te groot worden: ‘Een Middelburgse advocaat heeft geen enkele binding met zijn deken als die in Rotterdam of Den Haag zit. (...) De gedachte dringt zich op of het niet beter zou zijn de heel grote arrondissementen te splitsen.’

De position paper van de Algemene Raad en de brief van de dekens zijn te lezen op www.advocatenorde.nl. Zie ook het verslag van de collegevergadering op pagina 8 en 9.

Publicatie over ‘bellende rechter’ niet onrechtmatig

Journalist Micha Kat heeft met de publicatie van zijn boek *Topadvocatuur* (2004) niet onrechtmatig gehandeld tegenover Hans Westenberg, vice-president van de Haagse rechtbank (zie ook *Advocatenblad* 2005-15, p. 667). Dit heeft de Rotterdamse rechtbank op 14 december jl. bepaald. In het boek interviewde Kat onder anderen advocaat Hugo Smit, die in het boek zei: ‘Bij grote claims leert de ervaring dat Nederlandse rechters nerveus worden. Er

gaan opeens gekke dingen gebeuren, zoals rechters die uitvoerig met advocaten gaan belten over de zaak. In de Chipsholzaak is dat ook gebeurd met mr. Westenberg van de Haagse Rechtbank.’ Door zo de onpartijdigheid van een rechter in twijfel te trekken, handelde advocaat Smit in beginsel onrechtmatig, want de beschuldiging is een ernstige zaak voor de rechterlijke macht ‘en in het bijzonder voor de betreffende rechter’. Nu Westenberg bestrijdt

dat hij heeft getelefoneerd, stelt de rechtbank Smit in de gelegenheid zijn beschuldigingen verder te bewijzen. Publicatie van zijn uitspraak door Kat is echter niet onrechtmatig, vooral omdat het aan de kaak stellen van een mogelijke misstand in de rechtspraak een zaak van maatschappelijk belang is.

(LH)

Advocaat en vrouw

‘Markt vraagt om vrouwen die doorstromen’

Anneke Groenewoud, redactielid

De doorstroom van vrouwen in de advocatuur, naar bijvoorbeeld het partnerschap, blijft achter bij de instroom. Houden masculiene cultuur en mannelijke beoordelaars hen tegen?

In vervolg op twee zogenoemde ‘rondetafelbijeenzkomsten’ voor vrouwelijke partners van grote kantoren in de advocatuur (*Advocatenblad* 2004-10 en 2005-15) organiseerde OSR Juridische Opleidingen op 9 december 2005 het symposium ‘Advocaat en vrouw’. Volgens de bijbehorende reader is het een dag voor alle vrouwen in de advocatuur. Daarvan verschenen er op 9 december jl. zo’n dertig op Landgoed De Horst in Driebergen, dat is ruim een half procent van het aandeel vrouwelijke advocaten (dat per 1 december 2004 39% van 13.655 advocaten bedroeg).

Eerste in de rij van inleiders was niemand minder dan de eerste vrouwelijke algemeen deken, Els Unger. Zij gaf veel statistische gegevens over de positie van de vrouw in de advocatuur.

Uit die gegevens blijkt dat het aantal vrouwen in de advocatuur in de afgelopen decennia gestaag is toegenomen. Was bijvoorbeeld in 1952 van alle advocaten (en dat waren er toen 1970) 6% vrouw, eind vorig jaar was dat 39% van maar liefst 13.655. Dat laatste percentage blijft overigens al een aantal jaren ongeveer gelijk.

De eerste vrouwelijke Nederlandse advocaat werd trouwens in 1903 beëdigd, weliswaar vijftienvintig jaar nadat Aletta Jacobs in 1878 als eerste vrouw het artseneexamen had afgelegd en daarmee in Nederland de eerste vrouwelijke arts was geworden, maar nog altijd zestien jaar voordat het actief kiesrecht voor vrouwen werd ingevoerd en zelfs vierenvestig jaar voordat de eerste vrouwelijke notaris in Nederland werd benoemd.

OOK MINDER GELD

Op het eerste gezicht zijn de getallen geruststellend, zeker gezien het feit dat van alle rechtsbijstandverleners 40% vrouw is. Els Unger hield haar gehoor echter voor dat de instroom van vrouwen in de advocatuur

Illustratie Dmitry de Bruin

weliswaar steeds groter wordt en volgens haar in de toekomst ook steeds groter zal worden, maar dat er (inderdaad) sprake is van een stagnerende doorstroom, ook al zal de doorstroom naar partner (en ordebestuur) volgens haar in de toekomst wel beter worden.

De stagnatie uit zich vanzelfsprekend ook in het inkomen: als de inkomens van mannelijke en vrouwelijke advocaten worden vergeleken, blijken vrouwen, zelfs al worden de cijfers gecorrigeerd in verband met parttime werken, minder te verdienen dan mannen. Volgens Unger zal dat er in de toekomst niet beter op worden: toename van het aantal vrouwen in een beroep leidt tot minder prestige en tot lagere beloningen. Mensen willen voor vrouwen

minder betalen dan voor mannen. Toch zag ze ook nog een positieve toekomstverwachting: meer vrouwen in de advocatuur betekent volgens haar meer focus op de inhoud en minder haantjesgedrag.

FULLTIME IS MANNENUITVINDING

Uit de inleidingen van de spreeksters Marry de Gaay Fortman (managing partner van Houthoff Buruma), Lokke Moerel (partner bij De Brauw Blackstone Westbroek), Simone ter Braak (partner bij Wijn en Stael) en Christ’l Dullaert (directeur van de Advocatenkamer en co-auteur van *De lastige partner*) kwam het beeld naar voren dat het met instroom van vrouwen in de advocatuur wel goed zit en goed zal blijven gaan. Ook met de doorstroom, zowel op grote als middelgrote kantoren, gaat het redelijk, zeker ten opzichte van bijvoorbeeld de financiële dienstverlening (banken en accountancy). Maar het kan allemaal nog veel beter. Met name naar de echte top (het partnerschap) stromen vrouwen te weinig door. Vrouwen blijven vaak ‘hangen’ in het (senior)medewerkerschap.

‘Meer vrouwen in de advocatuur betekent meer focus op de inhoud en minder haantjesgedrag’

Volgens de *Stand van de Advocatuur* (KSU 2004, p. 42) is die echte top nog steeds 'a man's world'. Dat wordt veroorzaakt door – hoe kan het ook anders – enerzijds vrouwen zelf en anderzijds de omgeving.

Uit allerlei onderzoek blijkt dat vrouwen al in hun studie en ook in de beginfase van hun carrière beter presteren dan mannen. Ze zijn voldoende ambitieus, gedegen, nuchter, efficiënt – met name ook met tijd – en gericht op de inhoud: 'Vrouwelijke stagiaires "blaten" veel minder dan mannelijke stagiaires', aldus een deelnemer aan een van de discussies. Toch vormen al die positieve eigenschappen voor diezelfde vrouwen ook vaak een belemmering voor hun carrière.

De cultuur binnen veel advocatenkantoren is door de bank genomen nogal 'masculien' te noemen. En in stoer doen, bluffen en alles wat daarbij hoort zijn vrouwen minder goed dan mannen. 'Fulltime beschikbaar zijn en het maken van lange dagen is een typische mannenuitvinding', zoals een van de inleidsters stelde, en vrouwen hechten (meer dan mannen) aan een goede verhouding tussen werk en privéleven.

Vrouwen worden in dergelijke mannenorganisaties bovendien veelal door mannen beoordeeld. Daar zit ook een probleem: mannen kunnen zich wel inleven in een andere (jonge) man, maar niet of veel moeilijker in vrouwen. Daardoor krijgen mannen in hun race naar de top veel vaker het voordeel van de twijfel dan een vrouw: 'Women get evaluated on their per-

De cultuur binnen veel advocatenkantoren is nogal masculien, en in stoer doen en bluffen zijn vrouwen minder goed dan mannen

formance, men get evaluated on their potential', citeerde Lokke Moerel.¹ En: 'Don't make assumptions about what women do or don't want. Ask them.'

COMMERCIËL

Als advocatenkantoren willen dat er meer vrouwen doorstromen naar de top zal er dus het een en ander moeten veranderen, niet alleen in de vrouwen zelf, die meer gestimuleerd en gecoacht moeten worden, maar met name ook in de cultuur binnen advocatenkantoren. 'Vrouwen moeten de tijd krijgen, de cultuur moet veranderen en zich aanpassen aan de kwaliteiten van de vrouw', aldus Marry de Gaay Fortman.

Dat vrouwen in de top een positief effect hebben op een organisatie, daarover leek onder de deelnemers geen discussie te bestaan: vrouwen hebben andere dan maar zeker even waardevolle leiderschapskwaliteiten voor een organisatie mannen.

Hoe men ook denkt over vrouwen in de (top van de) advocatuur, uit de verhalen van met

name Chist'l Dullaert over Amerika en Lokke Moerel over Engeland, bleek dat de markt daar van kantoren om 'diversiteit' vraagt, en dus mede om vrouwen. Daarom is het ook uit commercieel oogpunt raadzaam te zorgen dat voldoende vrouwen doorstromen. Cliënten die zelf het maatschappelijk verantwoord ondernemen hoog in het vaandel hebben, vragen van 'hun' advocatenkantoren hetzelfde. Denk niet dat ontwikkelingen in Amerika en Engeland onze deur voorbij zullen gaan, zo hielden de beide sprekers het publiek voor. Bovendien zijn meer cliënten en bedrijfsjuristen vrouw en kan het ook uit het oogpunt van marketing aantrekkelijk zijn voor een organisatie om vrouwen in alle geledingen, en dus ook de top, te hebben.

Doordat naar verwachting het aandeel vrouwen dat afstudeert in de rechten zal blijven toenemen, zal het arbeidspotentieel voor advocatenkantoren dus steeds meer uit vrouwen gaan bestaan. Alle redenen dus om het onderwerp 'vrouw en advocaat' serieus te nemen.

Nu maar hopen dat velen dat gaan inzien en een volgende bijeenkomst meer mensen – vrouwen en mannen – trekt.

NOOT

¹ Uit Douglas M. McCracken (mannelijke partner van Deloitte & Touche), 'Winning the Talent War for Women', in *Harvard Business Review*, november-december 2000.

ORDENIEUWS

Oproep aan advocaat-musici

Het plan is gerezen om tijdens de jaarvergadering in 2006 (29 september) het eerste Nederlandse advocatenorkest te laten optreden. De jaarvergadering vindt dan namelijk plaats in de prachtig gerestaureerde Philharmonie in Haarlem, een uitgelezen locatie voor een muzikaal optreden. Er zijn hopelijk voldoende belangstellenden in de gelederen om dit plan te realiseren. Repertoire en muziekstijl hangen af van het aanbod van advocaat-musici. Rond de zomer zal een (zo beperkt mogelijk) aantal repetities plaatsvinden. Wij roepen u graag op aan deze – vooralsnog eenmalige – gebeurtenis deel te nemen via: advocatenorkest@advocatenorde.nl, onder vermelding van instrument en muziekstijl. Iedere advocaat die noten kan lezen en die ervaring heeft in het samenspel, kan meedoen.

Meepraten over EU-witwasrichtlijn

De Europese Commissie is gestart met een elektronische consultatie onder advocaten en andere vrije beroepen over de eerste en de tweede witwasrichtlijn. Door middel van een vragenlijst kunnen deelnemers aangeven wat ze vinden van onder meer de effectiviteit van de meldingsplicht, de (on)gemakken van de identificatieplicht, de opstelling van de nationale beroepsorganisatie en de opstelling van het eigen kantoor. De resultaten zullen een rol spelen bij de voorbereiding van een onderzoek naar 'the specific treatment of lawyers and other independent legal professions following the entry into operation of this directive'. De antwoordenlijst kan, desgewenst anoniem, worden ingevuld tot 31 januari 2006. Het internetadres is: <http://europa.eu.int/yourvoice/ipm/forms/dispatch?form=moneylaundering1>.

Golf van moorden op advocaten op de Filippijnen

Ooit waren er minstens 500 mensenrechtenadvocaten werkzaam op de Filippijnen. Volgens de Filippijnse advocaat Edre Olalia, vicepresident van de International Association of People's Lawyers (IAPL) en lid van de organisatie CODAL (Committee for the Defense of Lawyers), telt het land met haar 75 miljoen inwoners nu nog maar een vijftigtal mensenrechtenadvocaten.

De reden hiervoor is grimmig: tegenwoordig is het levensgevaarlijk om op de Filippijnen als advocaat voor mensenrechten op te komen. Olalia, die de maand december in Nederland doorbracht om de situatie op de Filippijnen onder de aandacht te brengen, sprak in restaurant De Waag in Amsterdam met Stichting Advocaten voor Advocaten en Advocaten zonder Grenzen over de benarde positie waarin Filippijnse mensenrechtenadvocaten in zijn land verkeren.

Sinds februari 2005 wordt een golf van moorden gepleegd op advocaten die opkomen voor mensenrechten. Advocate Teresita Vidamo verdedigde als *public defender* cliënten in zaken omtrent landeigendom en arbeidsconflicten. Zij werd op 9 februari doodgeschoten. De mensenrechtenadvocaat Felidito Dacut zou voorzitter worden van de Rechtshulp Commissie van de Geïntegreerde Orde van Advocaten op de Filippijnen, toen hij op 14 maart van dit jaar werd doodgeschoten. Hij hield zich als advocaat op dat moment onder meer bezig met arbeidsconflicten. De politie heeft nog geen enkele verdachte in deze zaak aangehouden.

Ambrosio Matias was raadsman voor boerenorganisaties en werd, evenals zijn rechten studerende zoon Leonard Matias, neergeschoten op 8 mei 2005. Op 1 september werd mensenrechtenactivist en voormalig advocaat Norman Bocar met kogels gedood. Als provinciale toerisme- en milieuambtenaar en prominent lid van verschillende Filippijnse organisaties die voor mensenrechten opkomen, protesteerde hij fel tegen mensenrechtenschendingen gepleegd door het leger.

Vermoedelijk is Bocar vermoord als onderdeel van een campagne van de 8e infanterie divisie van het Filippijnse leger. Deze zou werken met een zwarte lijst van 36 leiders waarop onder meer leden van progressieve organisaties en mensenrechtengroeperingen staan. 'De laatste tijd', vertelt Olalia die zijn pasta nog niet heeft aangeraakt, 'lees ik mijn sms-berichten liever niet meer. Ik ben bang dat er weer slecht nieuws over een vermoorde collega in zal staan.'

Volgens CODAL werden alle de moorden op de andere advocaten uitgevoerd in opdracht van het Filippijnse leger. Opvallend is dat ze allemaal op dezelfde wijze om het leven werden gebracht, namelijk

Edre Olalia

neergeschoten vanaf een motor. Advocaten die op de Filippijnen opkomen voor mensenrechten, worden gekenmerkt als terroristen, communisten of *destabilisators* van het land. Zij zijn hun leven niet langer zeker. Om hun werkzaamheden toch voort te kunnen zetten, hebben de advocaten een zogenaamd *buddy*-systeem opgezet. Ze gaan er niet alleen op uit maar nemen een *buddy* (vaak een paralegal of andere advocaat) mee voor hun veiligheid. Olalia's activiteiten en die van zijn confrères blijken nauwgezet te worden gevolgd: hun kantoren en zelfs hun huizen worden in de gaten gehouden, hun correspondentie gescreend, vermoedelijk door leden van de geheime dienst. Soms wordt Olalia opeens geconfronteerd met informatie die afkomstig is uit vertrouwelijke correspondentie tussen hem en een van zijn cliënten.

Niet alleen advocaten, ook andere juristen, journalisten en leden van religieuze organisaties die voor mensenrechten opkomen op de Filippijnen hebben hun streven naar een

vreedzamer samenleving met hun leven moeten bekopen. De regering van President Arroyo heeft zich nog niet uitgesproken tegen de hetze die met name door het leger wordt gevoerd. Zo lijkt het leger een vrijbrief te hebben gekregen om de advocaten en anderen strafeloos te brandmerken en te vermoorden.

Stichting Advocaten voor Advocaten moedigt u namens Edre Olalia aan om de Filippijnse autoriteiten een brief te sturen om uw verantwoordiging over de huidige situatie te uiten. Door middel van internationale druk, hoopt Olalia, kunnen advocaten beschermd worden tegen de willekeurige behandeling door Filippijnse politici en het leger, en kan er wellicht verbetering in de situatie komen. CODAL bereidt in samenwerking met onder meer Stichting Advocaten voor Advocaten en Advocaten zonder Grenzen een internationale fact-finding missie door vooraanstaande juristen en advocaten naar de Filippijnen voor. Om dit te kunnen realiseren, is uw (financiële) steun onontbeerlijk. Aan het einde van ons gesprek in De Waag, is Edres maaltijd nog steeds onaangeroerd. Zijn pasta gaat mee in een plastic tasje. De twee mobiele telefoons die voor hem liggen zijn – gelukkig – niet gegaan.

Voor meer informatie, zoals adressen van Filippijnse autoriteiten en een voorbeeldbrief, kunt u contact opnemen met mr. Geranne Lautenbach en mr. Jarinde Temminck Tuinstra, info@advocatenvooradvocaten.nl. Meer informatie over Stichting Advocaten voor Advocaten vind u op www.advocatenvooradvocaten.nl. Uw donaties blijven welkom op ABN-bankrek. nr. 489 938 655, ten name van Stichting Advocaten voor Advocaten, Amsterdam.

College van Afgevaardigden, 1 december in Slot Zeist Over 'lekker' en checken

Jan Pieter Nepveu, journalist

Het College van Afgevaardigden heeft in december knopen doorgehakt in zaken die al jaren spelen. Strafadvocaten mogen de media voortaan geen processtukken meer verstrekken. En wat betreft de slepende kwestie Wid en de Wet MOT: men heeft zich neergelegd bij een systeem van toezicht op de naleving door de Orde zelf.

Voor een keertje vergaderen de afgevaardigden in Slot Zeist. Ze zitten intiem onder een houten zoldering, waar je het mechaniek van de klok op het dak kunt horen rommelen. Wanneer de klok tien uur heeft geslagen, doet landelijk deken Els Unger haar eerste mededeling. Het betreft de *position paper*, waarin de Algemene Raad zijn visie heeft gegeven naar aanleiding van vragen van minister Donner en de Commissie Advocatuur. Er worden standpunten gegeven in zaken als geheimhoudingsplicht en verschoningsrecht, regelgeving en mededinging, procesmonopolie, klacht- en tuchtrecht, no cure no pay.

GEEN WANTROUWEN

De afgevaardigden hebben veel vragen en opmerkingen, vooral over de zuinige informatievoorziening vooraf. Wat heeft de Algemene Raad geheimzinnig gedaan, vindt Taekema (Den Haag). Het zou, denkt hij toch een kleine moeite geweest zijn om het College eerder in te lichten. 'Namens dertienduizend advocaten heeft u allerlei standpunten ingenomen waarover op zijn minst zeer verschillend wordt gedacht.' Daarop vraagt Kneppelhout (Rotterdam en Dordrecht) zich af wat er gebeurt als het College de door de Algemene Raad uitgedragen opvattingen alsnog afwijst. 'Gaat er dan een nieuwe brief naar de Commissie Advocatuur?'

Unger overweegt wat de Algemene Raad moet doen indien de standpunten verworpen worden. 'Moeten wij onze zetels ter beschikking stellen? Ik heb niemand een motie van wantrouwen horen indienen dus die conclusie trekken we niet.'

Haar bewoordingen dreigen de discussie een

ongewenste draai te geven. Taekema grijpt in: 'Niemand heeft het woord motie van wantrouwen in de mond genomen. Ik wil met nadruk zeggen dat u achter de tafel zit als een college dat wij vertrouwen en waar wij openhartig mee van gedachten willen kunnen wisselen.'

Els Unger zegt dat ze weet soms misschien iets te scherp te zijn. 'Ik ben voor dualisme en in dat kader heb ik het over een motie van wantrouwen gehad. Ik denk: zeg maar gewoon wat de gevolgen kunnen zijn als het hard tegen hard is.' Na deze woorden is de spanning gebroken en kan de eerste mededeling worden afgerond. (Zie over deze meningsverschillen ook elders in deze Actualiteiten.) Volgens Unger is de achterban tijdens de Zoo bijeenkomsten geraadpleegd en heeft dat niet geleid tot eenduidige standpunten. 'Er zijn verschrikkelijk veel verschillende dingen gezegd. Dat maakt het lastig om op basis van consensus binnen de balie een standpunt weer te geven.'

*'Als we alle plussen en minnen
bij elkaar optellen, gaan we met
grote tegenzin toch akkoord'*

'MET TEGENZIN AKKOORD'

Bijna slaat de klok twaalf als de vergadering begint aan een eigenlijk agendapunt: gedragsregel 10, een verbod op het ter beschikking stellen van strafprocesstukken aan journalisten. Tijdens de vorige vergadering oogstte Schyns nog luid applaus met zijn pleidooi tegen een verbod, erkent Lotje van den Puttelaar (Algemene Raad). Zij herinnert de afgevaardigden aan drie belangrijke argumenten uit Schyns' mooie betoog. Eén: advocaten laten zich niet door justitie gezeggen. Twee: in de zaak-Nulde heeft de tuchtrechter beargumenteerd dat een strafdossier ter beschikking aan de media mag worden gesteld. Drie: het OM lekt zélf informatie.

Van den Puttelaar heeft begrip voor de argumenten maar vindt toch dat het strafproces ge-

Slot Zeist

voerd moet worden voor de rechter en niet voor de media. De Algemene Raad heeft daarover contact gehad met de adviescommissie strafrecht, de voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten, en een tiental goede strafrechtadvocaten en die zouden allen gezegd hebben dat het nooit in het belang is van een cliënt om het dossier aan de pers ter beschikking te stellen. 'Sterker nog, de meeste strafrechtadvocaten vinden het niet in het belang van hun cliënt dat de zaak überhaupt in de pers komt,' aldus Van den Puttelaar.

Als een verbod dan toch moet, dan pleiten de meeste afgevaardigden voor ten minste wat minder absolute bewoordingen. Voorgesteld wordt om zinssnedes toe te voegen als 'in beginsel' of 'behoudens bijzondere omstandigheden'. De Algemene Raad wil daar niets van weten en krijgt steun van Van Veggel (Amsterdam). 'Als we alle plussen en minnen bij elkaar optellen, gaan we met grote tegenzin toch akkoord. Ik denk dat de regel zoals ik hem nu lees, voldoende ruimte biedt om als het echt nodig is met die dossiers wél naar de pers te gaan,' zegt Van Veggel. Hij doelt op overmachtssituaties of *conflicts of interest*, die zich natuurlijk altijd kunnen voordoen.

Pas na de lunch wordt er gestemd. Met 49 voor en 33 tegen wordt ingestemd met de door de Algemene Raad voorgestelde Gedragsregel 10.

ENIGE OPWINDING

Nog zo'n fijn onderwerp is de Wet identificatie bij dienstverlening (Wid) en de Wet Melding ongebruikelijke transactie (Wet MOT). De

voorgestelde regeling sluit aan op het algemene toezicht via de Centrale Controle Verordeningen, steekproeven en tuchtrecht. In 2006 zullen steekproeven worden uitgevoerd onder de advocaten die op hun CCV-formulier hebben aangegeven te voldoen aan de Wid en de Wet MOT. Informatie over de uitkomst van de steekproeven zal globaal en geanonimiseerd worden verstrekt aan het Bureau Financieel Toezicht (BFT).

Het onderwerp is al drie keer eerder in het College besproken en de standpunten zijn dus wel zo'n beetje bekend. Niettemin wordt er ook nu weer ruim een uur aan besteed. Tegenstanders, zoals Peek (Breda) en Leeman (Den Bosch) willen niet vooruitlopen op controle door het BFT. Desnoods moet de rechter zich maar uitspreken in een proefproces. Maar zij blijken een achterhoedegevecht te voeren.

Van der Sman (Amsterdam) zorgt voor enige opwinding door een hoofdelijke stemming te verzoeken. 'Het onderwerp is daar belangrijk genoeg voor'. Om praktische redenen – de klok heeft inmiddels drie keer geslagen – gaat

hij akkoord met een stemming per fractie. 55 afgevaardigden zijn voor invoering van het toezichtstelsel, 18 tegen (één onthouding). De tegenstemmers zitten vooral in Alkmaar, Breda, Den Bosch en Middelburg.

Er rest weinig tijd voor de behandeling van de begroting en de vaststelling van de financiële bijdrage. 'Het gaat goed met de centen, haast te goed,' aldus Maurits van den Wall Bake (Algemene Raad). De inkomsten zijn hoger dan verwacht en daarom kan de financiële bijdrage met ingang van 2006 opnieuw worden verlaagd, dit keer met € 30. Ook zal er weer een vermogenspendel plaatsvinden.

Als de klok half vijf slaat, moet de Verordening op de Permanente Opleiding 2000 nog behandeld worden. Unger vraagt of er behoefte is aan het voorlezen van een ontbrekende alinea. Die behoefte is er niet, zodat de landelijk deken toch nog rond vijven de vergadering kan sluiten.

AGENDA

Actualiteitenmiddag Vastgoedrecht 2006

Op donderdag 2 februari 2006 wordt de Actualiteitenmiddag belicht. De Actualiteitenmiddag wordt van 13:30 tot circa 17:35 uur gehouden in Grand Hotel Karel V, Geertebolwerk 1, Utrecht. Belangstellenden dienen zich vóór 15 januari 2006 per fax of e-mail aan te melden via een aanmeldingsformulier, aan te vragen bij het secretariaat van de Vereniging van Vastgoedjuristen, t.a.v. mw. J. Janssen, Postbus 85250, 3508 AG Utrecht, fax: 030-21 21 167, e-mail: josee.janssen@cms-dsb.com.

Dit is, na twintig trouwe jaren, de laatste keer dat de Pinguïn van Willem van Manen verschijnt in dit blad (red.).

ORDENIEUWS

Nieuwe elementen in de CCV

Inmiddels zijn de formulieren voor de opgave Centrale Controle Verordeningen (CCV) over 2005 aan alle advocaten verzonden met het verzoek deze ingevuld aan de Orde te retourneren. Dit jaar zijn twee belangrijke elementen aan de CCV toegevoegd.

I WID/WET MOT

In het CCV-formulier wordt dit jaar voor het eerst een aantal vragen gesteld over de naleving van bestaande verplichtingen op grond van de Wet identificatie bij dienstverlening (Wid) en de Wet Melding Ongebruikelijke Transacties (Wet MOT). Dit is een gevolg van de nieuwe Verordening op de praktijkuitoefening, onderdeel Wet identificatie bij dienstverlening en Wet Melding Ongebruikelijke Transacties. Nadere informatie over de Wet identificatie bij dienstverlening en Wet Melding Ongebruikelijke Transacties kunt u onder meer vinden op www.advocatenorde.nl (zie de link Wet- en regelgeving, onder Dossier Wid/Wet MOT, de handleidingen) en in het toelich-

tingenboekje bij het CCV-opgaveformulier. Deze maand krijgen alle advocaten bovendien een extra informatiefolder toegestuurd.

II VERVOLGBELEID PERMANENTE OPLEIDING

In de dekenvergadering van 3 november jl. hebben de deken een uniform vervolgsbeleid afgesproken in het geval dat een advocaat te weinig punten in het kader van de Verordening op de Permanente Opleiding 2000 heeft behaald. Voorheen ondernam de lokale deken actie, nu ontvangt de betreffende advocaat een eerste brief van de Nederlandse Orde van Advocaten.

De reactie door de Orde verschilt, afhankelijk van de vraag of het om een eerste 'lichte', of eerste 'zware' tekortkoming gaat. De indeling in lichte en zware tekortkomingen is gemaakt aan de hand van de uitkomsten in de CCV van afgelopen jaren, waaruit gebleken is dat circa de helft van de advocaten die niet voldeed aan de Verordening Permanente Opleiding een

tekort had van minder dan vijf punten.

Bij een eerste lichte overtreding (minder dan vijf punten tekort) wordt de advocaat in de gelegenheid gesteld de punten in te halen vóór het einde van het lopende jaar. In het tweede geval (eerste zware tekortkoming, vijf of meer punten tekort) zal de advocaat, naast voornoemde herstelmogelijkheid, gevraagd worden om uitleg te geven aan de lokale deken over de vraag hoe hij het tekort zal aanzuiveren.

Bij recidive (tweede overtreding binnen vijf jaar) wordt de lokale deken door de Orde direct geïnformeerd over de geconstateerde situatie.

De CCV-opgave kan per post worden geretourneerd, maar bij voorkeur elektronisch via BalieNet (www.advocatenorde.nl, zie link CCV). Iedere advocaat heeft toegang tot het BalieNet met een BalieNet-certificaat, dat kosteloos aan advocaten wordt verstrekt. Het doen van elektronische opgave zorgt voor aanzienlijk minder administratieve lasten bij de Orde. Voor eventuele vragen kunt u contact opnemen met de heer M.M. Goossensen, e-mail: ccv@advocatenorde.nl.

Vernieuwde zoekmethode voor VSO- en PO-cursussen

Naast de Cursuswijzer, die periodiek bij het *Advocatenblad* wordt meegezonden, kunnen advocaten nu op de website van de Orde in een paar eenvoudige stappen cursussen in het kader van de Voortgezette Stagiaire Opleiding en/of Permanente Opleiding op-

zoeken. Het actuele cursusaanbod is te vinden op www.advocatenorde.nl, onder de rubriek Advocaten/Opleiding. Door op één of meerdere neerwaartse pijltjes te klikken en de gewenste categorie te selecteren kan de zoekopdracht verfijnd worden.

Salaris curatoren

Het uurtarief van curatoren en bewindvoerders is per 1 januari 2006 vastgesteld op € 172. De salarisbepaling vindt plaats overeenkomstig de Richtlijnen in faillissementen en surseances van betaling, opgesteld door

het landelijk overleg van rechters-commissarissen insolventies (Recofa), na overleg met de faillissementscommissie van de Nederlandse Orde van Advocaten en de Vereniging Insolventierecht Advocaten (Insolad).

Meldpunt VSO en PO

Al sinds enige tijd in de lucht, maar we willen u er nogmaals op attenderen: het Meldpunt Voortgezette Stagiaire Opleiding en Permanente Opleiding (VSO-PO) behandelt beoordelingen van advocaten over gevolgde cursussen en opleidingsinstellingen.

Het doel is de kwaliteit van de opleidingen en de organisatie waar mogelijk te verbeteren. De beoordelingen die via de website bij het Meldpunt VSO-PO binnenkomen worden anoniem en vertrouwelijk behandeld.

Permanente Opleidingspunten

Met ingang van 1 januari 2006 wordt een advocaat die punten toegekend wil krijgen op grond van *het Besluit aanmerken als opleiding* hiertoe een gemotiveerd schriftelijk verzoek te richten tot de Algemene Raad. De advocaat dient bewijs van de opleidingshandeling bij zijn verzoek te voegen. Van een (afwijzende) beslissing van de Algemene Raad staan bezwaar en beroep open op grond

van de Algemene wet bestuursrecht.

De hoofdregel is: gevolgd onderwijs bij door de Orde erkende instellingen levert een punt per uur op, onderwijs dat de praktijkvoering of -uitoefening ten goede komt gevolgd bij niet-erkende instellingen levert over het algemeen minder punten op. *Meer informatie in het nieuwe Vademecum, dat u in januari wordt toegezonden.*

MAAK NU DE MAATSCHAPSCAN OP
WWW.DELASTIGEPARTNER.NL

DE LASTIGE PARTNER

MANAGEMENT VAN EEN ADVOCATENKANTOOR

Dit boek geeft de partners van de maatschap, dan wel de kantoordirectie en andere leidinggevenden in een advocatenkantoor, handvatten om een kantoor met hoogopgeleide professionals aan te sturen. Hoe pak je als advocaat met een managementfunctie de zaken aan en wat zijn daarbij de noodzakelijke vaardigheden en technieken? Het boek *De lastige partner* geeft antwoord op deze en andere vragen over management van een advocatenkantoor, vanuit praktische, operationele hoek.

Auteurs: Mw. mr.dr.s. C.W.M. Dullaert
en mw.mr. H.F.M. van de Griendt
Omvang: 159 pagina's

★★★★★ – ManagementTeam

BESTEL NU!

Hierbij bestel ik

ex. van *De Lastige Partner* [ISBN 90 5901 499 5]

à € 26,20

Organisatie	
Naam	m/v
Adres	
Postcode	
Plaats	
Telefoon	
Email	
Datum	handtekening

Meer informatie over de boeken vindt u op www.Elsevierjuridisch.nl

U kunt deze ingevulde coupon faxen naar: **070-441 59 19**
Of sturen naar: Elsevier Juridisch, t.a.v. klantenservice,
antwoordnummer 16010, 2501 VE 's-Gravenhage.
(geen postzegel nodig)

Reed Business Information bv legt gegevens vast voor de uitvoering van de (abonnements) overeenkomst. Deze gegevens kunnen worden gebruikt om u te informeren over voor u relevante producten en diensten van Reed Business Information bv, haar groepsmaatschappijen en zorgvuldig geselecteerde derden. Uw e-mailadres wordt alleen gebruikt om u te informeren over gelijksoortige producten en diensten van Reed Business Information bv en haar groepsmaatschappijen. Als u geen prijs stelt op deze informatie, per post of via e-mail, kunt u dit schriftelijk doorgeven aan: Reed Business Information bv, t.a.v. Adresregistratie, Postbus 808, 7000 AV DOETINCHEM of per e-mail: adresregistratie@reedbusiness.nl

ELSEVIER Juridisch

Waar vind je nog een baan met uitzicht op de top?

Ben jij enthousiast, pragmatisch en gedreven? Reikt jouw ambitie verder dan je gezichtsveld? Oftewel: zijn wij op zoek naar jou? Dan garandeert Wijn & Stael je een baan met uitzicht op de top. Want wie werkt vanuit ons monumentale pand aan de Maliesingel, geniet zowel van de prachtige Dom als van een uitdagend toekomstperspectief.

Wijn & Stael is een middelgroot advocatenkantoor. Het team bestaat uit 55 medewerkers, waarvan 29 advocaten. Onze praktijk kenmerkt zich door een goede onderlinge samenwerking, inhoudelijk interessante zaken, vooraanstaande cliënten en een eigen visie. Zo organiseren we regelmatig seminars op verschillende terreinen en publiceren we toonaangevende boeken en artikelen op met name het gebied van ondernemings- en insolventierecht.

Ter versterking van ons team, zijn wij op zoek naar:

ervaren advocaat-medewerker m/v

voor de sectie vennootschapsrecht/corporate litigation (minimaal 5 jaar werkervaring)

advocaat-medewerker m/v

voor de sectie ondernemingsrecht, bij voorkeur met belangstelling voor mededingingsrecht.

advocaat-stagiaires m/v

Spreekt het bovenstaande jou aan? Stuur dan een sollicitatiebrief met curriculum vitae naar mevrouw drs. R.P. O'Connor. Voor meer informatie kun je uiteraard ook telefonisch contact opnemen.

86e jaargang – 13 januari 2006 – nr. 1
Verschijnt elke drie weken.

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Reed Business Information bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie

mr. B. J. Th. Bouma
mr. drs. G. C. van Daal
mr. Y. van Gemerden
mr. A. Groenewoud
dr. L. Hesselink
mr. P. T. C. van Kampen
mr. P. E. P. Nabben
mr. G. J. van Oosten
mr. L. N. J. B. van Osch
mr. M. Perfors
mr. A. P. Ploeger
mr. L. H. Rammello
dr. mr. L. W. M. Wopereis

Eindredactie

Linus Hesselink

Bureauredactie

Charlotte Helmer

Vormgeving

VILLA Y, Andre Klijsen
Unit-1, Dimitry de Bruin

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Drukkerij Groen bv, Leiden

Redactionele bijdragen

t.a.v. L. Hesselink
Reed Business Information bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
e-mail: linus.hesselink@reedbusiness.nl
Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Digitale archief Advocatenblad

www.advocatenorde.nl, voor houders van het (gratis)
Baliencertificaat

Orde van de dag

Gratis abonneren op de wekelijkse nieuwsbrief voor advocaten? Stuur een e-mail naar enova@reedbusiness.nl met als onderwerp Inschrijven Orde van de dag.

Juridische Vacaturebank

www.jbb.nl

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Steeckerweg 80 G, 2407 BH Alphen a/d Rijn
tel. 0172-234460, fax 0172-233017
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: € 2,05 per mm
bij een kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 2: 13 januari 2006
afl. 3: 3 februari 2006

Abonnementen

Alle advocaten, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Niet-leden betalen € 160 per jaarabonnement (incl. BTW en verzendkosten) en voor de jaarband € 15. Studenten 50% korting.

Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Reed Business Information Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Reed Business Information bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl
Losse nummers: € 8,50

Reed Business Information bv legt gegevens vast voor de uitvoering van de (abonne)mentsovereenkomst. Deze gegevens kunnen worden gebruikt om u te informeren over voor u relevante producten en diensten van Reed Business Information bv, haar groepsmaatschappijen en zorgvuldig geselecteerde derden. Uw e-mailadres wordt alleen gebruikt om u te informeren over gelijksoortige producten en diensten van Reed Business Information bv en haar groepsmaatschappijen.
Als u geen prijs stelt op deze informatie, per post of via e-mail, dan kunt u dit schriftelijk doorgeven aan: Reed Business Information bv, t.a.v. Adresregistratie, Postbus 808, 7000 AV Doetinchem.

Procesmonopolie gebrekking onderzocht

Els Unger

Onder de titel *Het proces als domein* verscheen kort voor kerst een rapport van SEO Economisch Onderzoek, een aan de UvA gelieerd onderzoeksinstituut (zie voorin de Actualiteiten, *red.*). Dit rapport over de effecten van het procesmonopolie van de advocatuur is opgesteld in opdracht van het Verbond van Verzekeraars. De AR beraadt zich nog op zijn reactie op het rapport. Vooruitlopend daarop plaats ik alvast wat kanttekeningen.

Om te beginnen is verassend dat de onderzoeksters de Orde niet om informatie hebben gevraagd, terwijl zij wel rijkelijk zijn gevoed door een niet gespecificeerde 'begeleidingscommissie'. Vermoedelijk een delegatie van de verzekeraars, want veelal gaat het om niet te verifiëren informatie over rechtsbijstandverzekeringen.

Een aperte fout in het rapport is de vergelijking tussen rendementcijfers van advocatenkantoren en rechtsbijstandverzekeraars. Genoemd wordt een gemiddeld winstcijfer van advocatenkantoren van 36%, tegenover een rendement van rechtsbijstandverzekeraars van 4,4%. Miskend wordt dat de winst van een advocatenkantoor het inkomen van de partners is, waardoor de vergelijking mank gaat.

Een ander voorbeeld van onjuiste gegevens zijn die over de gefinancierde rechtshulp. Zo worden de 340.000 toevoegingszaken die advocaten jaarlijks doen door de onderzoeksters niet genoemd. Bij dit grote aantal laaggeprijsde zaken verbleken de 20.000 zaken per jaar die advocaten behandelen in opdracht van de rechtsbijstandverzekeraars. Volgens het rapport kosten die zaken de verzekeraars 2 tot 4 maal zoveel als zaken die zij intern afhandelen. De onderzoeksters zien daarbij over het hoofd dat vooral de meer complexe zaken (procedures!) worden uitbesteed.

In het rapport wordt verder beweerd dat in de gefinancierde rechtshulp geen vrije advocaatkeuze bestaat. Onbegrijpelijk, want ruim de helft van de balie is ingeschreven bij de Raden voor Rechtsbijstand.

Een andere, wezenlijker kanttekening betreft de reikwijdte van het onderzochte procesdomein. Zo blijven in het rapport strafzaken buiten beschouwing. Omdat die economisch niet interessant zijn voor de verzekeraars? Het domein waarin het rapport toelating van procesjuristen bepleit, betreft civiele zaken bij rechtbanken en hoven. Een belangrijk deel daarvan zijn de familiezaken, maar die worden niet gedekt door een rechtsbijstandpolis. Blijven over de handelszaken, zo'n 167.000 op jaarbasis. Dat is nog geen 10% van de 1.7 miljoen rechtszaken die in 2004 werden afgehandeld. Van dat totaal is tweederde kanton, bestuursrechtelijk of fiscaal, waarvoor geen monopolie bestaat.

Tot slot: in het SEO-rapport gaat het om een hoofdzakelijk economische benadering van het procesmonopolie. Dat rechtshulp ook een andere waarde heeft, met name als waarborg voor *fair trial* en *equality of arms*, blijft buiten beschouwing.

Opheffing conservatoir beslag na vrijwillige bankgarantie

M.A.J.G. Janssen¹

Kan een beslagene die met de beslaglegger afsprekt dat hij een bankgarantie zal stellen, in kort geding nog opheffing van het beslag vragen? Marc Janssen meent dat in dat geval niet snel tot afstand van recht en rechtsverwerking moet worden geconcludeerd. Omdat rechtspraak en literatuur niet eensluidend zijn heeft hij niettemin een advies voor degene die ‘vrijwillig’ een bankgarantie stelt.

Art. 705 lid 1 Rv bepaalt dat de voorzieningenrechter die verlof tot het conservatoir beslag heeft gegeven, het beslag op vordering van elke belanghebbende kan opheffen, onverminderd de bevoegdheid van de gewone rechter.² Lid 2 van art. 705 Rv vermeldt de gronden voor opheffing van het conservatoir beslag: verzuim van op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen; het summierlijk blijken van de ondeugdelijkheid van het door de beslaglegger ingeroepen recht; of het onnodig zijn van het beslag; of, zo het beslag is gelegd voor een geldvordering, indien voor deze vordering voldoende zekerheid wordt gesteld. Deze opsomming van opheffingsgronden is niet limitatief.³

Voor de praktijk is relevant de vraag of in geval de beslagene naar aanleiding van het beslag met de beslaglegger afsprekt dat hij een bankgarantie zal stellen, daarna ex art. 705 Rv in kort geding nog opheffing van het beslag kan vragen. Met andere woorden, heeft de beslagene zijn vorderingsrecht ex art. 705 Rv prijsgegeven door ‘vrijwillig’ vervangende zekerheid te bieden in de vorm van een bankgarantie?⁴

NEGATIEF VOOR BESLAGENE

Raadpleging van de gepubliceerde rechtspraak leert dat een aantal voorzieningenrechters vorenstaande vraag in een voor de beslagene negatieve zin beantwoorden.

De voorzieningenrechter van de Rechtbank 's-Hertogenbosch diende te oordelen over een geval, waarin – teneinde tot opheffing van het beslag te geraken – door de beslagene een bankgarantie was gesteld,

waarin de hierna volgende bepaling voorkwam: ‘zulks tot (...) zekerheid voor de richtige nakoming van (...) al datgene, tot betaling waarvan de hoofdschuldenaar (...) ingevolge in kracht van gewijsde gegane beslissing van de bevoegde rechter (...) zal blijken verplicht te zijn.’ Volgens de voorzieningenrechter houdt een redelijke uitleg van deze bepaling in dat de bankgarantie bedoeld is om voort te duren totdat over de vordering waarvoor de zekerheid werd gesteld, bij gewijsde is beslist. Deze contractsbepaling derogeert, aldus de voorzieningenrechter, daarmee aan art. 705 Rv dat aan de beslagene gronden tot opheffing biedt, ook als nog niet bij gewijsde op het vorderingsrecht is beslist. Dat het hier om een standaardbepaling gaat, doet naar het oordeel van de voorzieningenrechter niet ter zake: het stond partijen vrij om desondanks afzonderlijk overeen te komen dat niettegenstaande de hiervoor geciteerde passage, de garantie ook zou eindigen en worden teruggegeven, indien de vordering in eerste aanleg zou worden afgewezen ongeacht daartegen ingesteld hoger beroep.⁵

De voorzieningenrechter van de Rechtbank Zwolle lijkt eenzelfde mening te zijn toegedaan.⁶ Kernvraag was of de beslaglegger ook aan de termijn van art. 700 lid 3 Rv gebonden is (in het voorliggende geval diende de beslaglegger de eis in de hoofdzaak in te stellen twee weken na beslaglegging), nu de beslagene in onderling overleg ter opheffing van het beslag een bankgarantie ten behoeve van de beslaglegger had doen stellen. In deze zaak was in de in geding zijnde bankgarantie geen termijn opgenomen. De

beslagene was van oordeel dat de door de voorzieningenrechter bepaalde termijn van twee weken derhalve onverminderd gold, zoals voor haar ook steeds de bedoeling is geweest. Dit standpunt volgde de voorzieningenrechter niet: wanneer partijen overeenkomen zekerheid te stellen en het beslag op te heffen, is een situatie ontstaan waarin de in art. 700 lid 3 Rv gestelde voorwaarde geen rol meer speelt. Zo (één van de) partijen een soortgelijke voorwaarde wilde(n) verbinden aan de zekerheid die voor het beslag in de plaats is gekomen, had zulks naar het oordeel van de voorzieningenrechter overeengekomen moeten worden, hetgeen niet was gebeurd.

Ook de voorzieningenrechter van de Rechtbank Amsterdam volgt eenzelfde lijn.⁷ Indien blijkens de tekst van de bankgarantie partijen zijn overeengekomen dat deze eerst komt te vervallen wanneer over de vordering, waarvoor de zekerheid werd gesteld, bij gewijsde negatief is beslist, kan het bepaalde in art. 705 lid 2 Rv niet (analoog) worden toegepast. Een bankgarantie strekt volgens de voorzieningenrechter weliswaar net als een conservatoir beslag tot zekerheid, maar is overigens van geheel andere aard dan een conservatoir beslag, omdat een bankgarantie, anders dan een conservatoir beslag, berust op een overeenkomst tussen partijen. Dienovereenkomstig luidt het oordeel van de voorzieningenrechter van de Rechtbank Utrecht in een recente uitspraak.⁸

Indien zonder enig voorbehoud door de beslagene een bankgarantie wordt gesteld in voormelde zin,⁹ moet in beginsel, zo meent

de voorzieningenrechter van de Rechtbank Amsterdam, worden aangenomen dat de bankgarantie ook daadwerkelijk voortduurt totdat over de vordering waarvoor de zekerheid is gesteld bij gewijsde is beslist, ook al zou moeten worden aangenomen dat de vordering van de beslaglegger in de bodemprocedure een geringe kans van slagen heeft. Bij dit laatste achtte de voorzieningenrechter relevant dat de beslagene – zonder voorbehoud – de bewuste garantie had gegeven. Gelet op een en ander kan de vraag of de beslaglegger haar vordering naar de eisen van art. 705 Rv summierlijk aannemelijk heeft gemaakt in de visie van de voorzieningenrechter niet (meer) aan de orde komen.

OF: BEVOEGDHEID GAAT NIET TELOOR

Er zijn echter ook diverse kortgedingsuitspraken waarin de hier aan de orde zijnde vraag in een voor de beslagene positieve zin wordt beantwoord, hetgeen mijns inziens juist is. De president van de Rechtbank Den Haag overwoog: 'Tetteroo heeft als het ware gebruikgemaakt van de in het systeem van de wet opgesloten regel dat een beslag dient te worden opgeheven als blijkt dat er op een andere wijze voldoende zekerheid bestaat, in welk geval juist de begroting van de vordering door de president een rol speelt. In het systeem van de wet ligt echter evenzeer de regel opgesloten dat een beslag dient te worden opgeheven, voorzover summierlijk blijkt van ondeugdelijkheid van de vordering waarvoor

- ¹ Partner Kennismanagement Banning Advocaten 's-Hertogenbosch, tevens raadsheer plaatsvervanger Gerechtshof Amsterdam.
- ² De verlofprechter is bevoegd naast de voorzieningenrechter die bevoegd is volgens de normale kortgedingregels ex art. 254 Rv. Zie onder meer H.A. Stein, *Beslag en Executie*, 2002, p. 163 en HR 23 februari 1996, NJ 1996, 434.
- ³ De rechter kan ook in andere gronden aanleiding vinden het beslag op te heffen: beslag ten onrechte gelegd op goederen van een derde, dagvaarding in de hoofdzaak tegen een onnodig verwijderde

- datum of vormfouten die niet tot verval of nietigheid leiden. Zie A.J. Gieske, *Tekst en Commentaar Burgerlijke Rechtsvordering*, 2005, aantekening 3 op art. 705 Rv. Zie voor de behandeling van recente rechtspraak ter zake E. Loesberg, 'Enige beschouwingen over beslag- en executierecht', in *JBP* 2004/4, p. 398-399.
- ⁴ Ik ga bij de beantwoording van deze vraag uit van een bankgarantie die eerst komt te vervallen indien over de vordering, waarvoor de zekerheid werd gesteld, bij gewijsde negatief is beslist.

- ⁵ Voorzieningenrechter Rechtbank 's-Hertogenbosch 2 mei 2002, NJ 2002/512.
- ⁶ 18 september 2003, NJF 2004/99.
- ⁷ 18 maart 2004, NJF 2004/275 en 18 augustus 2005, nrs. 319495/KG 05-1266 SR (n.g.).
- ⁸ 28 juli 2005, zaaknr. 197510/KG ZA 05-666 (n.g.). In gelijke zin Hof Amsterdam 27 september 2001, SES 2003/133 en voorzieningenrechter Rechtbank Rotterdam, 25 november 2003, SES 2005/15.
- ⁹ Bankgarantie vervalt eerst indien over de vordering, waarvoor de zekerheid werd gesteld, bij gewijsde negatief is beslist.

beslag is gelegd. Het standpunt van Tetteroo komt er nu op neer dat Stroeks vordering ondeugdelijk is, voorzover zij een bedrag van f 10.000 te boven gaat. Zou dat inderdaad summierlijk aannemelijk worden, dan zou Tetteroo naar ons oordeel terecht verlangen dat Stroek met een lagere, daaraan aangepaste zekerheid genoegen neemt.¹⁰

De president van de Rechtbank Middelburg deelt dit oordeel: de bevoegdheid ex art. 705 Rv gaat door vrijwillige opheffing van het beslag níét teloor.¹¹ De aard van deze bevoegdheid staat daaraan in de weg. In dit verband wijst de voorzieningenrechter er op dat deze er namelijk mede toe strekt om, ook wanneer de door het beslag getroffen om haar moverende redenen geen kort geding tot opheffing aanspant, als gevolg van die opheffing nadien rijzende geschillen over de opheffingsvoorwaarden te beslechten.

Zie ten slotte in dienovereenkomstige zin de president van de Rechtbank Arnhem: 'Als uitgangspunt moet gelden dat de bankgarantie is afgegeven in ruil voor het opheffen van beide gelegde conservatoire beslagen op de onroerende zaak. De bankgarantie moet dus worden beschouwd als een vervangende zekerheid. Met Pro-Vorm is de president voorshands van oordeel dat in die omstandigheden analoog aan de grondslag voor het

opheffen van een beslag een gestelde zekerheid moet worden opgeheven of vervangen door een lagere als summierlijk blijkt van de ondeugdelijkheid van (een gedeelte van) de vordering.'¹²

De literatuur is met betrekking tot de hier aan de orde zijnde rechtsvraag verdeeld. Loesberg¹³ meent dat, indien de beslagene naar aanleiding van een beslag met de beslaglegger afsprekt dat hij een bankgarantie zal stellen, hij in beginsel geen opheffing van het beslag meer kan vragen. Dit standpunt motiveert hij door verwijzing naar de hiervoor behandelde, in gelijke zin luidende, uitspraken van een aantal voorzieningenrechtshouders. Blaauw¹⁴ alsmede Ynzonides¹⁵ verwijst naar de visie zoals die door de president van de Rechtbank Middelburg in zijn hiervoor vermelde uitspraak wordt gehuldigd: de bevoegdheid art. 705 Rv gaat in verband met de door de president genoemde argumenten door de vrijwillige opheffing van het beslag níét teloor. Zoals gezegd deel ik deze opvatting en de argumentatie daarvan in de hiervoor behandelde kortgedinguitspraken.

'BIJZONDER HINDERLIJK'

Bij de invoering van art. 705 Rv heeft de wetgever er op gewezen dat het belang van een behoorlijke regeling van de vordering tot

opheffing van het beslag met name is gelegen in het schrappen van de voordien geldende vanwaarverklaringsprocedure.¹⁶ In de parlementaire geschiedenis wordt uitdrukkelijk opgemerkt dat art. 705 Rv waarborgt dat als eenmaal verlof tot beslag is gegeven er ook steeds een Nederlandse rechter bevoegd is ter zake van de opheffing. Art. 705 Rv beoogt te voorzien in het gat dat was ontstaan als gevolg van de schrapping van de vanwaarverklaringsprocedure. Daardoor was er geen procedure meer, waarin de rechter nog afzonderlijk over de formele rechtmatigheid van het gelegde conservatoire beslag oordeelt. Broekveldt merkt in dit verband op dat in de procedure waarin de rechter of arbiter moet beslissen over de eis in de hoofdzaak, niet over het beslag zelf gedebatteerd wordt, maar alleen over de vraag of de tegen de beslagdebiteur ingestelde vordering al dan niet toewijsbaar is.¹⁷

Voorts vraagt Broekveldt terecht aandacht voor het feit dat een duidelijke wettelijke regeling als in art. 705 Rv van wezensbelang is als tegenwicht voor de liberale wijze waarop de voorzieningenrechtshouders verlof plegen te verlenen voor het leggen van conservatoir beslag: aldus fungeert het (kort) geding tot opheffing van een conservatoir beslag tevens als een soort 'informeel appel' tegen de verlofbeschikking.

In dit verband acht ik mede van belang dat volgens de tekst van art. 705 lid 2 Rv het beslag dient te worden opgeheven, indien één (van de aldaar genoemde) opheffingsgronden aan de orde is.¹⁸ Aldus bezien verzetten de ratio, alsmede de aard van de bevoegdheid van de voorzieningenrechter ex art. 705 Rv zich ertegen om (spoedig) te concluderen dat door het 'vrijwillig' stellen van een bankgarantie de beslagene voor zichzelf de weg van art. 705 Rv heeft afgesneden.

Vergelijk in deze president Rechtbank Middelburg, 9 april 1987, SES 1987/126: 'Beslaglegging wordt immers in het algemeen zonder verhoor van de wederpartij toegestaan, waarbij bij het verlenen van verlof tot beslaglegging wordt afgegaan op de stellingen van de verzoeker. Indien deze niet juist blijken te zijn of andere gronden blijken te bestaan waarom beslaglegging onjuist of na belangenafweging ongewenst is moet opheffing van het beslag op korte termijn mogelijk zijn, ook indien de mate van hinderlijkheid van het beslag voor de beslagene niet zeer groot is. Hetzelfde geldt voor een in de plaats van het beslag gekomen bankgarantie, immers beslag kan bijzonder hinderlijk zijn en indien de beslagene als snelste oplossing om tot opheffing van het beslag te komen kiest voor verstrekking van een bankgarantie moet ook op korte termijn in k.g. aan de orde gesteld kunnen worden of de beslaglegger op die bankgarantie al dan niet recht heeft.'¹⁹

UITERSTE TERUGHOUDENDHEID

Gelet op een en ander mag door de beslaglegger niet (spoedig) worden aangenomen dat de beslagene afstand heeft gedaan van zijn recht om in een kort geding ex art. 705 Rv teruggave van de bankgarantie te vorderen, met name indien summierlijk blijkt van de ondeugdelijkheid van het door de beslaglegger ingeroepen recht. Aan het aannemen van afstand van recht worden – terecht – strenge eisen gesteld.²⁰ Voor de totstandkoming van een afstand van recht is een op het prijsgeven van dat recht gerichte wil van de rechthebbende vereist, die zich door een verklaring heeft geopenbaard. Bij het ontbreken daarvan kan afstand van recht ook op gerechtvaardigd vertrouwen van de wederpartij rusten. Indien afstand van recht leidt tot een verlies van een vorderingsrecht zoals het onderhavige, hetgeen bepaald ernstige rechtsgevolgen heeft,²¹ ligt het niet voor hand om (spoedig) te concluderen dat gerechtvaardigd vertrouwen van de wederpartij aanwezig was.²² Zoals A-G Leijten het formuleert: 'Een recht prijsgeven behoort niet tot de normale menselijke manieren van doen. De meeste mensen staan op hun recht en dan loopt het niet gemakkelijk weg.'²³ Zeker het afstand doen van bevoegdheden die partijen uit hoofde van het burgerlijk procesrecht toekomen, ligt bepaald niet in de rede en derhalve dient uiterste terughoudendheid te worden betracht bij de beantwoording van de vraag of daarvan sprake is.²⁴

Gelet op de hiervoor besproken ratio en aard van art. 705 Rv kan mijns inziens evenmin (spoedig) worden geconcludeerd tot rechtsverwerking aan de zijde van de beslagene. Rechtsverwerking vereist weliswaar geen wilsverklaring van de rechthebbende, nu deze haar grondslag vindt in de feitelijke gedragingen van de rechthebbende en het gerechtvaardigd vertrouwen dat de wederpartij daaraan mocht ontlenen.²⁵ Maar uit de rechtspraak met betrekking tot het vermogensrecht (deze geeft aanleiding voor de veronderstelling dat deze, mutatis mutandis, ook op de verwerking van processuele rechten toepasselijk kan worden geacht²⁶) blijkt dat hoge eisen moeten worden gesteld aan de vaststelling van de feiten die leiden tot de conclusie dat er sprake is van gerechtvaardigd vertrouwen. Het verwerken van een recht is immers een vergaande sanctie.²⁷

De Hoge Raad heeft dan ook beslist dat 'enkel tijdsverloop geen toereikende grond oplevert voor het aannemen van rechtsverwerking, immers daartoe is vereist de aanwezigheid van bijzondere omstandigheden als gevolg waarvan hetzij bij de schuldenaar het gerechtvaardigd vertrouwen is gewekt dat de schuldeiser zijn aanspraak niet (meer) geldend zal maken, hetzij de positie van de schuldenaar onredelijk zou worden benadeeld of verzaamd ingeval de schuldeiser zijn aanspraak alsnog geldend zou maken'.²⁸ Daarom ligt het niet voor de hand te concluderen dat het vorderingsrecht ex art.

¹⁰ President Rechtbank Den Haag 23 januari 1985, KG/1985/46.

¹¹ President Rechtbank Middelburg, 9 april 1987, SES 1987/126 en 19 september 1993, KG 1993/365.

¹² President Rechtbank Arnhem 18 mei 1999, KG 99/235, (n.g.).

¹³ E. Loesberg, *JBP* 2004/4, p. 399.

¹⁴ J.H. Blaauw, *Het kort geding*, deel A, Algemeen deel, 2002, p. 283.

¹⁵ *Vademecum burgerlijk procesrecht*, Executie en beslag, 2001, p. 141, noot 2.

¹⁶ Memorie van toelichting, Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering e.a.w., invoering Boeken 3, 5 en 6 (Rechuis-Slob, 1992), p. 313.

¹⁷ L.P. Broekveldt, *Derdenbeslag*, serie Burgerlijk Proces en Praktijk, 2003, p. 670.

¹⁸ Zie ter zake alsmede over de diverse opheffingsgronden onder meer Blaauw, a.w., p. 274-284, Broekveldt, a.w., p. 672-676, alsmede H. Oudelaar, *Vademecum Burgerlijk Procesrecht*, Executie en Beslag, 2001, p. 69-72 en ten slotte A.I.M. van Mierlo,

Losbladige Kluwer Burgerlijke Rechtsvordering, aantekening 3 op art. 705 Rv. Uit de jurisprudentie blijkt overigens dat (1) de rechter enige vrijheid moet worden gelaten om in geval van een gering verzuim een daardoor getroffen beslag te sauveren, (2) dat indien de tweede opheffingsgrond aan de orde is (ondeugdelijkheid van het door de beslaglegger ingeroepen recht, ook ingeval de beslagene erin slaagt 'aan te tonen' dat het door beslaglegger ingeroepen recht summierlijk ondeugdelijk is) de voorzieningenrechter de mogelijkheid heeft op grond van een belangenafweging te concluderen dat de opheffing van het beslag toch niet wordt uitgesproken. Zie uitgebreid ter zake M.A.J.G. Janssen, *Advocatenblad* 1996/17, HR 14 juni 1996, NJ 1997/481, r.o. 3.3, alsmede Blaauw, a.w., p. 277-280.

¹⁹ President Rechtbank Middelburg, 9 april 1987, SES 1987/126.

²⁰ Zie uitgebreid ter zake R.P.J.L. Tjittes, *Monografie nieuw BW*, nr. A6a, Afstand van recht, met name p. 25-32.

²¹ Zoals beslag op liquiditeit door handhaving van de bankgarantie totdat de veelal vele jaren lopende gerechtelijke procedure definitief is afgerond, met als niet denkbeeldig probleem dat indien de beslaglegger uiteindelijk in het ongelijk wordt gesteld, het maar de vraag is of de schade van de beslagene gelegen in de kosten van de bankgarantie en dergelijke daadwerkelijk op de beslaglegger kan worden verhaald.

²² Zie ter zake Tjittes, a.w., p. 28-29.

²³ Conclusie voor HR 18 april 1986, NJ 1987/480.

²⁴ Vergelijk het overzicht van Tjittes (a.w., p. 17-22) over diverse gevallen in het burgerlijk procesrecht waarin de vraag of er sprake is van afstand van recht aan de orde kan komen.

²⁵ Zie Tjittes, a.w., p. 8-9, alsmede zijn artikel in *NTBR* 1999/7, p. 193-198.

²⁶ Zie ter zake B.T.M. van der Wiel, *De rechtsverhouding tussen procespartijen*, Serie recht en praktijk, 2004, nr. 128, p. 178.

²⁷ Aldus terecht Tjittes in *NTBR* 1999/7, p. 194.

²⁸ HR 29 september 1995, NJ 1996/89.

705 Rv op grond van rechtsverwerking niet meer aan de orde kan komen.

REDELIJK EN BILLIJK

Ook aan de redelijkheid en billijkheid kan een argument worden ontleend voor de opvatting dat de weg van art. 705 Rv in de hier voorliggende casus (onder bepaalde omstandigheden) wel degelijk nog open ligt. Hiervoor verwijs ik naar een uitspraak van de voorzieningenrechter van de Rechtbank Zwolle-Lelystad: ook als volgens de tekst van een bankgarantie deze garantie van kracht blijft totdat over de vordering waarvoor de zekerheid werd gesteld bij gewijsde is beslist, dient de begunstigde mee te werken aan (in elk geval) vermindering daarvan indien uit het verloop van de procedure en met name de voorliggende rechterlijke uitspraken – ook al zijn zij nog niet in kracht van gewijsde gegaan – blijkt dat er ernstig rekening mee moet worden gehouden dat het bedrag van de bankgarantie (veel) te hoog is.²⁹ Door niet in te stemmen met vermindering van de bankgarantie, oordeelde de voorzieningenrechter, had niet alleen de begunstigde van de bankgarantie, maar ook diens enige (feitelijke) bestuurder onrechtmatig gehandeld jegens de steller van de bankgarantie en derhalve werden beiden hoofdelijk aansprakelijk geacht voor de schade die de begunstigde had geleden doordat de bankgarantie onverkort werd gehandhaafd (e.g. provisiebetalingen aan de bank, blokkering van de liquiditeit, daarmee gepaard gaande problematiek bij de financiering van bedrijfsactiviteiten en buitengerechtigde kosten).

Niet valt in te zien waarom dit anders zou zijn als het gaat om een ‘vrijwillig’ gestelde

bankgarantie. Dat een dergelijke bankgarantie berust op een overeenkomst tussen partijen verschaft de begunstigde niet (onder alle omstandigheden) het recht om onverkort aanspraak te maken op het handhaven van de bankgarantie. Zie in dit verband ook een uitspraak van de president van de Rechtbank Zwolle die er op wijst dat partijen bij het overeenkomen van een bankgarantie als hier aan de orde is tot elkaar zijn komen te staan in een verhouding die wordt beheerst door de redelijkheid en billijkheid zoals bedoeld in art. 6:2 BW en art. 6:248 BW.³⁰ Dit heeft tot gevolg dat aan de hand daarvan moet worden beoordeeld of de begunstigde in redelijkheid instandhouding van de overeenkomen bankgarantie kan verlangen (dan wel of er sprake is van misbruik van recht).³¹

In het aan de president voorgelegde geval was de garantie volgens de letterlijke tekst nog niet geëindigd, want van kracht totdat bij gewijsde (negatief) was beslist over de vordering waarvoor de zekerheid werd gesteld. De president achtte het in hoge mate onwaarschijnlijk dat een in te stellen cassatieberoep tegen het voor de begunstigde negatieve arrest van het hof – mede gelet op het (in hoge mate) feitelijke karakter daarvan – kans van slagen zou hebben. Tevens werd van belang geacht dat de procedure al enige jaren duurde en de oorspronkelijk beslagene/steller van de bankgarantie in twee instanties grotendeels in het gelijk was gesteld. In de gegeven omstandigheden was de president van oordeel dat de begunstigde in redelijkheid geen instandhouding van de bankgarantie kon verlangen. Dit was in de visie van de president temeer het geval nu niet was gebleken dat de oorspronkelijk be-

slagene/steller van de bankgarantie buiten de gestelde garantie geen verhaal bood en deze spoedeisend belang had bij teruggave van de bankgarantie wegens gebrek aan liquiditeit.

VERSTANDIG VOORBEHOUD

De aard en ratio van art. 705 Rv verzetten zich ertegen om (spoedig) aan te nemen dat in geval door de beslagene vrijwillig een bankgarantie wordt afgegeven, waarin de bepaling is opgenomen dat deze van kracht blijft totdat over de vordering waarvoor de zekerheid werd gesteld bij gewijsde negatief is beslist, de weg van art. 705 lid 2 Rv is afgesneden. Afstand van recht en rechtsverwerking kunnen in dezen niet (spoedig) worden aangenomen. De belangen van de beslagene kunnen het alleszins rechtvaardigen dat hij ‘vrijwillig’ zekerheid stelt en zich niet (direct) wendt tot de voorzieningenrechter op basis van art. 705 Rv (e.g. grote spoed).³²

Zoals bij elke overeenkomst wordt ook een overeenkomst tussen de beslagene en de beslaglegger op grond waarvan een bankgarantie wordt afgegeven, beheerst door de (derogerende werking van de) redelijkheid en billijkheid. Deze kunnen onder bepaalde omstandigheden de grondslag bieden voor een vordering tot teruggave van de ‘vrijwillig’ gestelde bankgarantie.

Gelet op het verschil van mening in de rechtspraak en de literatuur is het verstandig om vóór het ‘vrijwillig’ stellen van een bankgarantie zich uitdrukkelijk het recht voor te behouden de voorzieningenrechter op basis van art. 705 Rv te adiëren.³³ Dit voorbehoud dient in de tekst van de bankgarantie te worden opgenomen. ●

²⁹ 17 november 2004, NJF 2005/102.

³⁰ 21 december 1999, KG 2000/39.

³¹ Zie ook voorzieningenrechter Rechtbank Utrecht 28 juli 2005, zaaknr. 197510/KG ZA 05-666 (n.g.), die uitdrukkelijk overweegt dat een vordering tot teruggave van de bankgarantie kan worden toegewezen indien sprake is van (nieuwe) feiten of omstandigheden op basis waarvan (ongewijzigde) instandhouding van de bankgarantie naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid aanvaardbaar is.

³² Zie wellicht ten overvloede: president Rechtbank Arnhem 18 mei 1999, KG 99/235 (n.g.): ‘Volgens Pro-Vorm was de tijd tussen het tweede gelegde conservatoir beslag en het geplande transport van de onroerende zaak te kort om in kort geding

opheffing van dat beslag te vorderen. Aldus kan niet gezegd worden dat Pro-Vorm misbruik heeft gemaakt van recht door de onderhavige vordering in te stellen.’

³³ De voorzieningenrechter van de Rechtbank Utrecht (28 juli 2005, zaaknr. 197510/KG ZA 05-666, n.g.) stelt mijns inziens in dezen een te strenge eis door het volgende te overwegen (r.o. 3.8): ‘Daarvan is slechts sprake, indien de begunstigde van de bankgarantie met het betreffende door de debiteur gestelde voorbehoud akkoord is gegaan. Vaststaat tussen partijen dat het door Fun gestelde voorbehoud niet in de bankgarantie is opgenomen. Voorts dient uit de onder 3.7 weergegeven stelling van Fun te worden afgeleid dat de betreffende correspondentie slechts een

eenzijdige mededeling van de zijde van Fun betrof en niet een voorbehoud betrof op basis waarvan de bankgarantie zou worden afgegeven.’ De president van de Rechtbank Arnhem (18 mei 1999, KG 99/235, n.g.) stelt – terecht – minder eisen aan een voorbehoud als hier bedoeld: ‘Door Kraanen is niet weersproken de stelling van Pro-Vorm dat zij in het telefaxbericht aan Kraanen te kennen heeft gegeven dat zij weliswaar onvoorwaardelijk een bankgarantie zou afgeven, maar dat zij de president in kort geding zou verzoeken tot welk bedrag zij zekerheid zou moeten stellen voor de door Kraanen gepretendeerde vordering.’

HET NATIONAAL JURISTEN CONGRES

Kom ook naar het grootste juridische carrière-evenement van Nederland!

www.juristencongres.nl

Vrijdag 3 maart 2006 - Amsterdam RAI

Maak kennis met ruim 50 topkantoren én bezoek vakinhoudelijke workshops en kantoorpresentaties.

Tijdens Het Nationaal Juristencongres krijgt u de gelegenheid om deel te nemen aan diverse vakinhoudelijke workshops verzorgd door juridische experts. Parallel aan dit workshopprogramma vinden er verscheidene kantoorpresentaties plaats verzorgd door topkantoren. Verder kunt u 's middags een bezoek brengen aan de beursvloer om kennis te maken met vele specifiek juridische werkgevers. Een combinatie die een bezoek aan Het Nationaal Juristencongres onmisbaar maakt om uw carrière richting te geven! Kijk voor meer informatie over het programma, een actueel overzicht van de exposanten en voorregistratie op www.juristencongres.nl.

Het Nationaal Juristencongres is na (voor)registratie gratis toegankelijk voor rechtenstudenten in de laatste fase van hun studie en juristen met enkele jaren werkervaring. U hebt dan tevens gratis toegang tot De Nationale Carrièrebeurs. Anderen betalen € 10,-

Openingstijden:
 Congresprogramma: 10.00 - 15.30 uur
 Beursvloer open: 12.30 - 17.00 uur
 Beursborrel: 16.00 - 17.30 uur

Mediapartners

Onderstaande kantoren waren op 28 december bekend als exposant. Kijk voor een actuele update op www.juristencongres.nl

Kroniek strafprocesrecht 2004 (II)

Petra van Kampen
redactielid¹

Dit is het tweede deel van de Kroniek strafprocesrecht, waarin redactielid Petra van Kampen de belangrijkste jurisprudentie van 2004 op het terrein van strafprocesrecht op een rij zet. De kroniek is gebaseerd op uitspraken gepubliceerd in de Nieuwsbrief Strafrecht 2004 (NbSr), Nederlandse Jurisprudentie 2004 (NJ) en het Nederlands Juristenblad 2004 (NJB). Vanwege het specialistische karakter zijn geen uitspraken over uit- en overlevering opgenomen.

INHOUD

DEEL 1

Aanwezigheidsrecht, tegenspraak, verstek en de gemachtigde raadsman

- aanwezigheidsrecht
- tegenspraak, verstek en de gemachtigd raadsman

Beslag & beklag

- eigendom, afstand- en verbeurdverklaring/onttrekking
- beklag tegen beslag

Betekening

Bewijsrecht

- vrijspraak of bewezenverklaring
- ambtsedig proces-verbaal en verbaliseringsplicht
- overige bescheiden
- bescheiden van personen wier identiteit niet blijkt
- selectie en waardering van bewijsmateriaal
- bewijsoverwegingen
- kroongetuige

Dwangmiddelen

- aanhouding
- binnentreden
- DNA
- fouillering
- inbeslagneming
- infiltratie
- inlichtingen telecommunicatie
- inwinnen van informatie
- onderzoek aan lichaam of kleding
- ophouden voor verhoor
- pseudokoop
- telefoontap
- voorlopige hechtenis

DEEL 2

Horen van getuigen

Herziening

Kennisgeving van (niet) verdere vervolging

Ontnemingsprocedure

Rechtshulp

Rechtsmiddelen

- hoger beroep (ontvankelijkheid)
- hoger beroep (intrekking)
- appelmemoorie
- cassatie
- ambtshalve cassatie

Tenlastelegging

Vormverzuimen en artikel 359a Sv

- ontvankelijkheid OM en beginselen goede procesorde

Verzoekschriften ex artikel 591a Sv

Wraking

WET- EN REGELGEVING

ik dacht: waarom zouden
ze nou net daár stoppen met
toevoegen?

HOREN VAN GETUIGEN

HR 10 februari 2004, NJ 2004, 452 betreft een zaak waarin jegens de verdachte kennelijk tweemaal proces-verbaal wordt opge maakt in verband met een loslopende hond. Verdachte verzoekt daarop de verbalisant als getuige te mogen horen, welk verzoek door het hof wordt afgewezen omdat de noodzaak daartoe niet zou zijn gebleken. In cassatie wordt daarover geklaagd. De Hoge Raad cas seert niet en wijst erop dat (a) een in een proces-verbaal opgenomen mededeling van een opsporingsambtenaar in het kader van het EVRM dient te worden aangemerkt als een verklaring van een getuige; en (b) de verdachte (inderdaad) het recht heeft een dergelijke verklaring op betrouwbaarheid te toetsen, maar dat van hem daartoe wel het nodige initiatief mag worden verwacht. Bovendien volgt (c) uit art. 344 lid 2 Sv dat de wetgever een bijzonder vertrouwen heeft gesteld in de betrouwbaarheid van een ambtsedig opgemaakt proces-verbaal. Gelet daarop mag

van de verdachte die de betrouwbaarheid van een in proces-verbaal opgenomen verklaring wenst te toetsen niet alleen worden verwacht dat hij tijdig gebruikmaakt van de wettelijke mogelijkheden, maar zijn daartoe strekkende verzoek ook behoorlijk motiveert. Zie over deze uitspraak ook de noot van Knigge in NJ 2004, 452, die de uitspraak (terecht) veront rustend noemt. Hij wijst er onder meer op dat, voorzover de Nederlandse politie integer is, dat voor een belangrijk deel te danken is aan het feit dat zij functioneert binnen een rechtstelsysteem dat waarborgen biedt tegen machtsmisbruik. Tot die waarborgen behoort dat de opsporingsambtenaar ter zitting aan een indringende ondervraging onderworpen kan worden. 'Door dit arrest dreigt de bekeuringen uitdelende opspo ringsambtenaar boven controle en kritiek te worden verheven. Vanuit rechtsstatelijk per spectief bezien is dat een zorgelijke zaak.'

Blijkens HR 2 november 2004, NbSr 2004, 433 geldt een per fax gedaan verzoek overigens niet als een opgave tot het doen oproepen van getuigen als bedoeld in art. 263 lid 2 (oud) Sv. Een dergelijk verzoek is daarmee

(automatisch) een verzoek als bedoeld in art. 328 Sv, dat dient te worden getoetst aan de hand van het noodzaaks criterium.

HERZIENING

Ook in 2004 passeerden de nodige herzieningsverzoeken de revue. De Hoge Raad herhaalt in dat kader zekerheidshalve nog maar eens dat als grondslag voor een herziening slechts kunnen dienen een of meer door een opgave van bewijsmiddelen gestaafde omstandigheden van feitelijke aard, die bij het onderzoek ter terechtzitting niet zijn gebleken en die het ernstig vermoeden wekken dat, waren zij bekend geweest, zouden hebben geleid tot hetzij vrijspraak, hetzij ontslag van alle rechtsvervolging, hetzij niet-ontvankelijkverklaring van het OM, hetzij toepassing van een minder zware straf bepaling. Een mening, overtuiging of gevolgtrekking kan in het algemeen dan ook niet als omstandigheid van feitelijke aard worden aangemerkt. Dat brengt mee dat het oordeel van een deskundige in beginsel – behoudens bijzondere omstandigheden – slechts als een novum kan gelden voorzover daarbij wordt uitgegaan van feiten en/of omstandigheden van feitelijke aard die niet bekend waren, dan wel niet geacht kunnen worden bekend te zijn geweest, aan de rechter die de uitspraak waarvan herziening wordt gevraagd heeft gegeven. Zie daartoe o.a. HR 1 juli 2003, NbSr 2003, 283/NJB 2003, 123; HR 30 september 2003, NbSr 2003, 387/NJB 2003, 151; HR 17 februari 2004, NJ 2004, 333/NbSr 2004, 127/NJB 2004, nr. 51; HR 24 februari 2004, NbSr 2004, 119 en HR 7 september 2004, NbSr 2004, 367 (Schiedamse parkmoord). In HR 17 februari 2004, NJ 2004, 333/NbSr 2004, 127/NJB 2004, nr. 51 voegt de Hoge Raad daaraan toe dat de wettelijke regeling van het buitengewoon rechtsmiddel herziening ervan uitgaat dat op basis van hetgeen in de aanvraag op grond van bijgevoegde bewijsmiddelen is gesteld, beoordeeld wordt of de herziening ontvankelijk en gegrond is. Daarmee verdraagt zich niet dat hangende de beoordeling van het herzieningsverzoek om nieuwe onderzoeken wordt verzocht, met de kennelijke bedoeling om de daaruit voortkomende rapporten aan de bijlagen van het herzieningsverzoek toe te voegen.

¹ Redactielid en advocate, Simmons & Simmons, Rotterdam.

KENNISGEVING VAN (NIET) VERDERE VERVOLGING

Niet juist is (volgens de Hoge Raad althans) de opvatting dat, nadat een termijn als bedoeld in art. 253 lid 2 Sv ongebruikt is verstreken, het verlenen van een nadere termijn op de voet van art. 255 lid 4 Sv voor het uitbrengen van de dagvaarding niet mogelijk is, omdat de tekst van art. 255 lid 4 Sv zich daartegen verzet indien reeds een kennisgeving van verdere vervolging uitging. Beslissend voor de beoordeling van een desbetreffende vordering van de officier van justitie is volgens de Hoge Raad slechts of het algemeen belang de toewijzing van die vordering dringend eist. HR 9 november 2004, *NbSr* 2004, 472 (Clickfonds).

ONTNEMINGSPROCEDURE

Zoals in de Kroniek strafprocesrecht 2003 reeds werd vermeld, leidt het verzuim van de officier van justitie om (op de voet van art. 311 Sv) in zijn requisitoir kenbaar te maken dat een ontnemingsvordering aanhangig zal worden gemaakt, naar het oordeel van de Hoge Raad niet steeds tot niet-ontvankelijkheid van de officier in die ontnemingsvordering. Op 9 december 2003 (*NJ* 2004, 199/*NbSr* 2004, 1/*NJB* 2004, nr. 24) bepaalt de Hoge Raad dat uit de wetgeschiedenis moet worden afgeleid dat de wetgever (slechts) heeft willen bereiken dat de betrokkene uiterlijk ten tijde van de afsluiting van het onderzoek ter terechtzitting in eerste aanleg in de hoofdzaak bekend is met het voornemen van de officier om een ontnemingsvordering in te dienen. Dat voornemen kan de betrokkene echter ook op andere wijze – dan een mededeling van de officier ter zitting – bekend zijn. Indien een vordering wordt ingediend zonder dat het voornemen daartoe op een wijze als bedoeld in art. 311 Sv is aangekondigd, zal de rechter bij de beslissing op de vordering naar het oordeel van de Hoge Raad moeten nagaan in welke mate de betrokkene door het verzuim in zijn belangen is geschaad. Mede aan de hand daarvan dient de rechter te bepalen of dit verzuim dient te leiden tot niet-ontvankelijkheid van de officier in die vordering, dan wel tot bijvoorbeeld een vermindering van de aan betrokkene op te leggen betalingsverplichting.

In HR 1 juni 2004, *NJ* 2004, 390/*NbSr* 2004, 235/*NJB* 2004, nr. 106, is het vervolgens de beurt aan die andere mogelijkheid dat de verdachte in kennis wordt gesteld van een ontnemingsvordering, en wel die genoemd in art. 511b lid 3 Sv, waarin is bepaald dat de ontnemingsvordering gelijktijdig met de sluiting van het strafrechtelijk financieel onderzoek dient te worden betekend. Het hof oordeelt in die zaak dat bij het niet-naleven van die termijn de sanctie van niet-ontvankelijkheid slechts kan volgen, indien sprake is van een ernstige inbreuk op de beginselen van een behoorlijke procesorde, waardoor doelbewust of met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak tekort is gedaan. Het cassatiemiddel komt daartegen op en beargumenteert dat die sanctie wel dient te volgen. De Hoge Raad oordeelt echter dat de opvatting dat schending van art. 511b Sv zonder meer tot niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie leidt, onjuist is. En waar A-G Vellinga die mening deelt maar toch tot cassatie komt, omdat hij meent dat het zogenaamde Zwolsman-criterium niet bepalend is en kan zijn voor de vraag naar niet-ontvankelijkheid van het OM (maar slechts de vraag of de verdachte onaanvaardbaar lang heeft moeten wachten), casseert de Hoge Raad niet.

Mede met het oog op het belang van het voorschrift van art. 511b lid 1 Sv dat een ontnemingsvordering uiterlijk 2 jaren na de uitspraak in eerste aanleg in de hoofdzaak aanhangig dient te worden gemaakt, dient in rechte vast te staan op welke datum de vordering aan betrokkene is uitgegaan. Bij het ontbreken van een schriftelijke vordering tot ontneming in het dossier moet het er volgens de Hoge Raad in beginsel voor worden gehouden dat die vordering ontbreekt. De enkele omstandigheid dat de rechter de betrokkene heeft veroordeeld tot het betalen van wederrechtelijk verkregen voordeel is niet voldoende om te kunnen aannemen dat de officier van justitie een dergelijke schriftelijke vordering heeft doen uitgaan. Dat kan (alleen) anders zijn indien nadere gegevens komen vast te staan die aannemelijk doen zijn dat en wanneer de ontnemingsvorde-

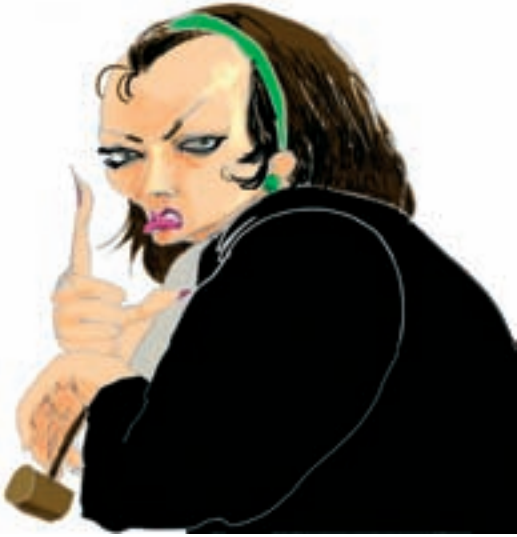
ring aanhangig is gemaakt: HR 23 december 2003, *NbSr* 2004, 64/*NJB* 2004, nr. 29.

In de zaak die centraal staat in HR 30 maart 2004, *NJ* 2004, 345 verklaarde de rechtbank de officier van justitie niet-ontvankelijk in zijn ontnemingsvordering. In hoger beroep werd die uitspraak door het hof vernietigd, waarna het hof de betrokkene de verplichting oplegde tot betaling van een bedrag aan wederrechtelijk verkregen voordeel. Ten onrechte, zo concludeerde de Hoge Raad. Op grond van art. 511g lid 2 Sv is art. 423 lid 2 Sv immers van overeenkomstige toepassing op de ontnemingsprocedure in hoger beroep, zodat het hof de zaak, na vernietiging van de uitspraak van de rechtbank, had moeten verwijzen naar de rechtbank.

Meer ontnemingsperikelen in HR 15 juni 2004, *NJ* 2004, 415/*NbSr* 2004, 293/*NJB* 2004, nr. 117. Daarin grondt het hof de schatting van het wederrechtelijk verkregen voordeel mede op de omstandigheid dat aan het hof ambtshalve bekend is dat de gemiddelde winstmarge van cocaïne en heroïne elkaar niet veel plegen te ontlopen. In cassatie wordt daarover geklaagd, met verwijzing naar het feit dat het een feit van algemene bekendheid zou zijn dat cocaïne duurder is dan heroïne. A-G Jörg wijst erop dat de schatting van wederrechtelijk verkregen voordeel mede ontleend kan worden aan eigen wetenschap, zolang die wetenschap als feit van algemene bekendheid kan worden aangemerkt. Een korte analyse van zijn hand op basis van in *JOW* gepubliceerde uitspraken leert hem dat de winstmarges van heroïne en cocaïne elkaar inderdaad niet veel plegen te ontlopen, zodat de ambtshalve kennis wat hem betreft kan worden omgevormd tot een feit van algemeen bekendheid, een bewijsmiddel waaraan (op de voet van art. 511f jo. 339 lid 2 Sv) de schatting mede kan worden ontleend. De Hoge Raad casseert: de schatting is niet ontleend aan wettige bewijsmiddelen en evenmin aan een feit van algemene bekendheid.

Vermeldenswaardig ter zake van de ontnemingsprocedure is nog *NJ* 2004, 573, waarin de Hoge Raad bepaalde dat het ontnemen

Als het dan toch om
Waarheidsvinding gaat,
kan ik toch niet tegen
grondig zoeken zijn?

van wederrechtelijk verkregen voordeel ter zake van een feit, waarvan de verdachte is vrijgesproken, op de voet van art. 511b Sv (soortgelijk feit) niet in strijd is met de onschuldpresumptie als bedoeld in art. 6 lid 2 EVRM, aangezien in de in art. 511b e.v. Sv geregelde procedure aan de betrokkene de gelegenheid wordt geboden om zich te verdedigen, waartoe mede behoort de gelegenheid om aan te voeren dat en waarom er onvoldoende aanwijzingen bestaan dat de in art. 36e lid 2 Sr bedoelde soortgelijke feiten zijn begaan. Naar de mening van Schalken in zijn noot bij het arrest (NJ 2004, 573) is de kous met het oordeel van de Hoge Raad dat art. 6 lid 2 EVRM niet wordt geschonden overigens niet af. Hij wijst erop dat het EHRM de beoordeling van de ontnemingsprocedure reeds eerder onder het bereik van art. 6 lid 1 EVRM heeft gebracht, hetgeen betekent dat de procedure aan een aantal essentiële criteria dient te voldoen.

In hetzelfde arrest (NJ 2004, 573) legt de Hoge Raad overigens het overgangsrecht uit, met betrekking tot de thans niet meer bestaande mogelijkheid vervangende hechtenis op te leggen in ontnemingszaken; deze is thans vervangen door de mogelijkheid lijfswang toe te passen op de voet van art. 577c Sv.

RECHTSHULP

Eerder bepaalde de Hoge Raad reeds dat de eis in art. 552k Sv dat aan een verzoek om rechtshulp zoveel mogelijk het verlangde gevolg moet worden gegeven zo moet worden geïnterpreteerd, dat van inwilliging van een rechtshulpverzoek slechts kan worden afgezien, indien zich belemmeringen voordoen van wezenlijke aard, die voortvloeien uit het toepasselijke verdrag of de wet, dan wel indien door inwilliging wordt gehandeld in strijd met fundamentele beginselen van het Nederlandse strafprocesrecht. Zie o.a. HR 19 maart 2002, NJ 2002, 580; HR 2 november 2004, NbSr 2004, 428. Het ontbreken van een machtiging als bedoeld in art. 2 Algemene wet op het binnentreden (Awbi) is níét van een zodanige orde, in elk geval niet indien de rechter-commissaris de doorzoeking heeft verricht en tot inbeslagneming is overgegaan: HR 13 mei 2003, NJ 2004, 40.

Geen rechtsregel verzet zich in de tussentijd volgens de Hoge Raad tegen een doorzoeking ter inbeslagneming op basis van een herhaald rechtshulpverzoek. De enkele omstandigheid dat het oorspronkelijke verzoek werd gedaan vóórdat daarvoor een verdragsrechtelijke basis bestond, levert bovendien geen beletsel op voor het verlenen van verlof als bedoeld in art. 552p Sv: HR 22 juni 2004, NJ 2004, 440/NbSr 2004, 274.

In HR 2 november 2004, NbSr 2004, 427/NJB 2004, nr. 177 wijst de Hoge Raad er in het kader van de internationale rechtshulp op dat de Nederlandse autoriteiten bevoegd zijn om, ter uitvoering van een rechtshulpverzoek op grond van het Europees Witwasverdrag, gebruik te maken van de hun toegekende strafvorderlijke bevoegdheden, indien het feit in verband waarmee de rechtshulp werd gevraagd naar Nederlands recht strafbaar was op het tijdstip waarop ter uitvoering van het verzoek gebruik wordt gemaakt van enige bij de wet toegekende strafvorderlijke bevoegdheid. Het gaat derhalve níét om de vraag of het desbetreffende feit naar Nederlands recht strafbaar was op het moment dat het in het buitenland werd begaan.

RECHTSMIDDELEN

Hoger beroep (ontvankelijkheid)

HR 13 januari 2004, NbSr 2004, 52/NJB 2004, nr. 37 betreft de situatie dat de officier van justitie bij beslissing d.d. 30 augustus 2001 niet-ontvankelijk wordt verklaard in zijn vervolging ter zake van vier overtredingen van de Opiumwet, omdat hij weigert de door de rechtbank toegewezen (onder codenummer bekende) getuigen op te roepen om ter zitting van de rechtbank een verklaring af te leggen (art. 349 lid 3 Sv). De rechtbank bepaalt daarbij dat die niet-ontvankelijkheid geen betrekking heeft op het vijfde feit (diefstal), ter zake waarvan het onderzoek ter terechtzitting bij uitspraak van diezelfde datum wordt heropend. Bij uitspraak d.d. 2 mei 2002 wordt verdachte ter zake van dit feit veroordeeld. Op 6 mei 2002 gaat het Openbaar Ministerie in hoger beroep tegen die beslissing en alle gewezen tussenvonnissen in die zaak. In hoger beroep stelt de A-G dat de officier van justitie verontschuldigbaar te laat in appel is gegaan, omdat hij ervan is uitgegaan dat de uitspraak d.d. 30 augustus 2001 een tussenbeslissing was. Tevergeefs. Door het hof wordt het OM niet-ontvankelijk verklaard in het hoger beroep: de niet-ontvankelijkverklaring is immers een einduitspraak in de zin van art. 138 Sv, zodat het hoger beroep binnen 14 dagen (na 30 augustus 2001) diende te worden ingesteld. Ook de Hoge Raad is die mening toegedaan. Bovendien doet zich naar het oordeel van de Hoge Raad niet het geval voor dat door een verzuim van de rechter tekort is gedaan aan de bevoegdheid die de wet de procesdeelnemers geeft om door het instellen van rechtsmiddelen beslissingen aan het oordeel van een hogere rechter te onderwerpen.

Dat is niet anders in de zaak die is gepubliceerd als HR 23 september 2003, NJ 2004, 25, waarin een 48-jarige verdachte een dagvaarding krijgt uitgereikt om te verschijnen voor de zitting van de kinderrechter te Amsterdam. Op de dagvaarding is de term 'minderjarige (verdachte)' wel doorgestreept. De verdachte verschijnt niet en wordt bij verstek veroordeeld. Tegen die veroordeling stelt hij meer dan veertien dagen later hoger beroep in. Het

hof acht hem daarin ontvankelijk, gelet op de kennelijk ontstane verwarring. De Hoge Raad casseert: in de dagvaarding is met voldoende duidelijkheid de dag van de terechtzitting vermeld. De enkele omstandigheid dat op de dagvaarding 'kinderrechter' stond vermeld in plaats van politierechter in dezelfde rechtbank, maakt niet dat de dagvaarding in dat opzicht als onvoldoende heeft te gelden. Niet valt immers in te zien dat die omstandigheid de verdachte redelijkerwijs kan hebben beknut in de mogelijkheid zich bij de rechtbank van het verloop van de zaak te vergewissen.

De enkele omstandigheid overigens dat de raadsman er blijk van geeft op de hoogte te zijn van dag en uur van de zitting in eerste aanleg brengt nog niet met zich mee dat zich een omstandigheid heeft voorgedaan waaruit voortvloeit dat de dag van de terechtzitting de verdachte bekend was als bedoeld in art. 408 lid 1 onder c Sv, zodat verdachte niet slechts om die reden niet-ontvankelijk kan worden verklaard in zijn hoger beroep omdat dit beroep te laat zou zijn ingesteld: HR 6 januari 2004, *NbSr* 2004, 55.

In HR 31 augustus 2004, *NbSr* 2004, 304/*NJ* 2004, 551/*NJB* 2004, nr. 133, stelt de verdachte te laat appel in tegen een verstekmededeling. Hij geeft daarvoor vervolgens als reden aan dat hij de Nederlandse taal niet machtig is en (om die reden) geen kennis kon nemen van de inhoud van de verstekmededeling. Het hof verklaart de verdachte niet-ontvankelijk. De Hoge Raad casseert niet: een verstekmededeling als bedoeld in art. 366 Sv is niet een mededeling in de zin van art. 6 lid 3 onder a EVRM.

In HR 7 september 2004, *NbSr* 2004, 374/*NJB* 2004, nr. 135, wijst de Hoge Raad erop dat een gedetineerde verdachte volgens de wet een rechtsmiddel kan aanwenden door middel van een schriftelijke verklaring, waaraan verder geen vormvereisten zijn gesteld. Die verklaring kan hij doen toekomen aan het hoofd van de inrichting. In dit geval was de procedure aldus dat de gedetineerde eerst een briefje diende in te vullen dat hij hoger beroep wenste in te stellen, waarna er iemand van de afdeling Bevolking langskwam

om de akte op te maken (hetgeen echter vaak een dag of twee duurt). Het hof meent dat de verdachte – door een kennelijke vertelling zijnerzijds – niet-ontvankelijk is wegens overschrijding van de termijn. Zo niet de Hoge Raad, die van oordeel is dat het desbetreffende systeem niet verenigbaar is met de vormvrije wijze waarop een gedetineerde een rechtsmiddel kan aanwenden.

Hoger beroep (intrekking)

In de rechtspraak is een ruime interpretatie gegeven aan hetgeen in art. 453 lid 1 Sv is bepaald, te weten 'intrekking uiterlijk tot de aanvang van de behandeling van het beroep'. Als bepalend criterium voor de aanvang van de behandeling geldt niet het moment van het uitroepen van de zaak, doch het moment dat inhoudelijk ('te gronde') met behandeling van de zaak wordt aangevangen. Uit het systeem van het Wetboek van Strafvordering volgt volgens het Hof Den Bosch dat met de behandeling van de zaak inhoudelijk wordt aangevangen ná het voordragen van de zaak door het Openbaar Ministerie (art. 415 jo. 284 Sv). Al hetgeen door het hof vóór dat moment wordt beslist, zijn beslissingen die in beginsel door het hof kunnen worden genomen zonder te hebben kennisgenomen van het opsporingsonderzoek. Indien het hof echter beslissingen neemt met betrekking tot nader onderzoek ten aanzien van feiten en/of omstandigheden die betrekking hebben op vragen die volgens art. 350 Sv moeten worden beoordeeld, dient het hof kennis te hebben genomen van het dossier. Dergelijke beslissingen die in een zogenaamde regiezitting worden genomen, hebben derhalve reeds betrekking op het onderzoek te gronde. Intrekking van het hoger beroep nadien is dan niet meer mogelijk. Het is immers de kennelijke bedoeling van de wetgever dat een strafzaak, indien deze, na voordracht door het Openbaar Ministerie, eenmaal aan het oordeel van de rechter is onderworpen, niet meer aan dit oordeel kan worden onttrokken: Hof Den Bosch 30 maart 2004, *NbSr* 2004, 186.

Appelmemorie

De vraag naar de wettelijke status van de appelmemorie als bedoeld in art. 447 lid 1 Sv

wordt door de Hoge Raad beantwoord in HR 21 september 2004, *NJ* 2004, 640/*NbSr* 2004, 401/*NJB* 2004, nr. 149. Het betreft een door de officier van justitie ingesteld hoger beroep tegen een beschikking, waarin de vordering tot verlenging van de gevangenhouding is afgewezen. Ter zitting blijkt het hof niet te beschikken over een appelmemoire als bedoeld in art. 447 lid 1 Sv. Daarop verklaart het hof de officier van justitie niet-ontvankelijk in het beroep. Ten onrechte, aldus de Hoge Raad: de opvatting dat het Openbaar Ministerie na een tegen een beschikking ingesteld appel op straffe van niet-ontvankelijkheid van dat beroep een schriftuur houdende zijn grieven moet indienen, vindt geen steun in het recht en met name niet in art. 447 lid 1 Sv, zoals dat artikel luidt sinds 1 mei 1992.

Cassatie

In HR 18 november 2003, *NJ* 2004, 178 staat de vraag centraal wie het risico draagt van het in het ongereede raken van een schriftuur na verzending en vóór indiening daarvan. Ter griffie van de Hoge Raad wordt niet tijdig een schriftuur ontvangen; de raadsman stelt echter binnen de termijn als bedoeld in art. 437 lid 2 Sv een schriftuur te hebben verzonden. A-G Machielse concludeert dat art. 437 lid 2 Sv een termijn van openbare orde is, hetgeen impliceert dat de rechter slechts bij wijze van hoogste uitzondering doorbreking van die regeling kan toestaan. Machielse is voorts van mening dat het tot de verantwoordelijkheid van de indiener behoort om zich ervan te vergewissen dat het schriftuur inderdaad binnen de gestelde termijn is ontvangen. De Hoge Raad is het daarmee eens: de raadsman draagt, behoudens bijzondere omstandigheden, het risico dat het stuk niet, of niet binnen de gestelde termijn is aangekomen.

In HR 15 juni 2004, *NJ* 2004, 465/*NbSr* 2004, 289/*NJB* 2004, nr. 116 bepaalt de Hoge Raad dat het verzuim van de strafadministratie van de Hoge Raad om tijdig aan de raadsman afschriften van de kernstukken (uitspraken en processen-verbaal van de terechtzittingen in eerste aanleg en hoger beroep) en afzonderlijk gevraagde afschriften toe te

sturen, kán meebrengen dat de raadsman op diens verzoek door de rolrechter alsnog een termijn wordt gegund om zonodig een aanvullend middel in te dienen, indien de belangen van een behoorlijke rechtspleging dit eisen.

Intrekking van een ingesteld cassatieberoep is volgens de Hoge Raad niet mogelijk, indien de P-G ter openbare zitting van de Hoge Raad zijn conclusie heeft genomen. Dan is de behandeling van het beroep in de zin van art. 453 Sv immers aangevangen. HR 30 september 2003, NJ 2004, 26.

Indien bij uitspraak in hoogste feitelijke aanleg ter zake van meer feiten één hoofdstraf is opgelegd en het cassatieberoep tot één of meer van die feiten is beperkt en de Hoge Raad de bestreden uitspraak vernietigt wat de strafoplegging betreft, dient de rechter naar wie de zaak wordt verwezen, naar analogie van art. 423 lid 4 Sv, de straf te bepalen voor die feiten die niet aan het oordeel van de Hoge Raad waren onderworpen. Dat geldt niet in het geval van een onbeperkt ingesteld cassatieberoep, terwijl de Hoge Raad de veroordeling voor een aantal feiten vervolgens wel, en één feit niet instandhoudt: in dat geval dient de rechter naar wie wordt verwezen opnieuw de straf op te leggen voor alle feiten: HR 27 januari 2004, NbSr 2004, 93.

Ambtshalve cassatie

Sinds enkele jaren is een cassatieschriftuur in strafzaken verplicht (*Stb.* 1999, 467). Bij die wetwijziging besloot de wetgever om de ambtshalve cassatiemogelijkheid niet af te schaffen. Dat roept de vraag op wanneer en onder welke voorwaarden (nog) ambtshalve wordt gecasseerd. Zie daartoe de conclusie van A-G Vellinga bij HR 24 februari 2004, NJ 2004, 477 en de noot van Buruma bij HR 23 maart 2004, NJ 2004, 476. In beide gevallen concludeert de A-G tot ambtshalve vernietiging; in beide gevallen casseert de Hoge Raad evenwel niet.

TENLASTELEGGING

In HR 24 februari 2004, NJ 2004, 217/NbSr 2004, 122, staat de vraag centraal of twee verschillende feitencomplexen primair/sub-

sidiar ten laste gelegd kunnen worden (of slechts uitsluitend cumulatief). Primair ging het volgens de tenlastelegging om overtreding van art. 68 lid 2 onder a AWR (het opzettelijk niet of niet tijdig doen van een bij de Belastingwet voorziene aangifte); subsidiair om art. 225 lid 2 Sr. De verdediging stelde (in hoger beroep) dat de dagvaarding als gevolg daarvan innerlijk tegenstrijdig was, zodat de dagvaarding nietig was. Daarop reageerde het hof niet, maar had dat wel moeten doen: het betreft hier immers een verweer als bedoeld in art. 358 lid 3 Sv, waarop door de rechter gemotiveerd moet worden beslist. Dat leidt in dit geval evenwel niet tot cassatie, omdat het hof het verweer naar het oordeel van de Hoge Raad alleen maar had kunnen verwerpen, omdat geen rechtsregel eraan in de weg staat dat de officier van justitie een feit dat cumulatief had kunnen worden ten laste gelegd, in de tenlastelegging opneemt als subsidiair feit, ook niet als het ene feit een omissie- en het andere feit een commissiedelict is.

VORMVERZUIMEN EN ART. 359A SV

Van essentieel belang met het oog op de toepassing van art. 359a Sv is de uitspraak van de Hoge Raad d.d. 30 maart 2004, NJ 2004, 376/NbSr 2004, 146/NJB 2004, nr. 69. De Hoge Raad bepaalde daarin dat de toepassing van art. 359a Sv is beperkt tot vormverzui- men, begaan bij het voorbereidend onderzoek als bedoeld in art. 132 Sv, te weten het onderzoek dat voorafgaat aan het onderzoek ter terechtzitting. Het gaat daarbij uitsluitend om het onderzoek tegen de verdachte ter zake van het hem ten laste gelegde, waarover de rechter heeft te oordelen. Art. 359a Sv is dus niet van toepassing indien het verzuim is begaan buiten het verband van dit voorbereidend onderzoek (bijvoorbeeld in het onderzoek tegen een andere (mede)verdachte). Art. 359a Sv is blijkens genoemde uitspraak evenmin van toepassing bij vormverzui- men die betrekking hebben op de toepassing van vrijheidsbenemende dwangmiddelen die kunnen worden voorgelegd aan de rechter-commissaris (ex art. 59a Sv). Tegen zijn oordeel staat geen hogere voorziening open. Het zou naar het oordeel van de Hoge Raad in

strijd zijn met het gesloten stelsel van rechtsmiddelen indien ter terechtzitting alsnog of opnieuw op dergelijke verzuimen een beroep zou kunnen worden gedaan. Art. 359a Sv heeft bovendien uitsluitend betrekking op onherstelbare vormverzuimen. Bij dergelijke verzuimen moet de rechter (voor zover de rechtsgevolgen niet uit de wet blijken) rekening houden met de factoren genoemd in art. 359a lid 2 Sv, omdat het rechtsgevolg door die factoren moet worden gerechtvaardigd. Het gaat daarbij om het belang dat het geschonden voorschrift dient, de ernst van het verzuim en als derde het nadeel dat daardoor is veroorzaakt. Bij de beoordeling daarvan is onder meer van belang of en in hoeverre de verdachte door het verzuim in zijn verdediging is geschaad. Indien het niet de verdachte is die door niet-naleving is getroffen in het belang dat de overtreden norm beoogt te beschermen, behoeft in de te berechten zaak in de regel naar het oordeel van de Hoge Raad geen rechtsgevolg te worden verbonden aan het verzuim. De Hoge Raad wijst er voorts nog op dat art. 359a Sv een bevoegdheid en geen plicht formeert om aan een onherstelbaar vormverzuim een rechtsgevolg te verbinden: de rechter mag volstaan met de vaststelling dat van een onherstelbaar verzuim sprake is.

Strafvermindering komt naar het oordeel van de Hoge Raad slechts in aanmerking als aansmelijk is dat (a) de verdachte daadwerkelijk nadeel heeft ondervonden, (b) dit nadeel is veroorzaakt door het verzuim; (c) het nadeel geschikt is voor compensatie door middel van strafvermindering en (d) strafvermindering mede gelet op het belang van het geschonden voorschrift en de ernst van het verzuim is gerechtvaardigd. Daarbij zal de rechter dienen aan te geven dat en waarom hij vanwege het verzuim tot strafvermindering komt, en in hoeverre hij de straf vermindert.

Bewijsuitsluiting is volgens de Hoge Raad slechts aan de orde indien bewijsmateriaal door het verzuim is verkregen en door die onrechtmatige bewijsverkrijging een belangrijk strafvorderlijk voorschrift of rechtsbeginsel in aanzienlijke mate is geschonden. Ten overvloede wijst de Hoge Raad er daarbij

op dat art. 359a niet van belang is bij vormverzuimen die de betrouwbaarheid van verkregen onderzoeksmateriaal aantast; dat materiaal moet immers reeds om die reden buiten beschouwing blijven.

Niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie in de vervolging komt als sanctie op een vormverzuim slechts in uitzonderlijke gevallen in aanmerking overeenkomstig het zogeheten Zwolsman-criterium. De rechter is alleen gehouden om op een verweer tot toepassing van art. 359a Sv te beslissen, indien duidelijk en gemotiveerd aan de hand van de factoren van art. 359a Sv wordt aangegeven tot welk rechtsgevolg het verzuim dient te leiden. Een onderzoek naar de feitelijke grondslag van het verweer kan (in dat geval) niettemin achterwege blijven, indien het verweer niet kan leiden tot het ingeroepen rechtsgevolg of slechts kan leiden tot de enkele vaststelling dat een onherstelbaar vormverzuim is begaan. Er bestaat bovendien geen belang bij de beoordeling van een verweer strekkende tot bewijsuitsluiting, indien het bewijsmateriaal door de rechter niet tot het bewijs wordt gebezigd. Zie voor vergelijkbare uitspraken van de Hoge Raad ook HR 16 maart 2004, *NbSr* 2004, 154 en HR 30 maart 2004, *NbSr* 2004, 175/*NJ* 2004, 377.

In de noot bij *NJ* 2004, 376 wijst Buruma erop dat het gezien de jurisprudentie van het EHRM overigens niet helemaal juist is dat de strafrechter nimmer verplicht is om iets te doen met art. 359a Sv (hoewel het arrest die indruk wel wekt). Buruma wijst er voorts op dat de onderlinge verhouding tussen strafvermindering en bewijsuitsluiting niet helemaal sluitend is. Gezien het met dit arrest voortaan vaststaand feit dat het niet de primaire taak is van de strafrechter om de politie te controleren, werpt Buruma aan het eind van zijn noot de vraag op hoe de politie dan wel gecontroleerd moet worden.

ONTVANKELIJKHEID OM EN BEGINSELEN GOEDE PROCESORDE

De vraag naar ontvankelijkheid staat onder meer centraal in HR 20 januari 2004, *NJ* 2004, 508/*NbSr* 2004, 46/*NJB* 2004, nr. 39. In eerste aanleg wordt de verdachte in die zaak veroordeeld tot een geldboete van NLG

15.000. Daartegen wordt door hem hoger beroep ingesteld. In hoger beroep wordt hij vrijgesproken, waarna de A-G beroep in cassatie instelt. De Hoge Raad vernietigt vervolgens bij arrest van 25 juni 2002 de uitspraak in hoger beroep en wijst de zaak terug. Per abuis ontvangt de verdachte evenwel een kennisgeving van de P-G bij de Hoge Raad, inhoudende dat de Hoge Raad het cassatieberoep verwierp. Het hof naar wie de zaak wordt terugverwezen, oordeelt daarop dat de verdachte aan deze kennisgeving het gerechtvaardigd vertrouwen mocht ontleenen dat de cassatieprocedure was afgerond en dat de door het hof gewezen uitspraak (vrijspraak) onherroepelijk was geworden. Door ondanks die kennisgeving verdachte opnieuw te vervolgen worden de beginselen van een goede procesorde ernstig geschonden, waardoor naar het oordeel van het hof met grove veronachtzaming van verdachtes belang tekort wordt gedaan aan diens recht op een behoorlijke behandeling van zijn zaak. Ten onrechte, volgens de Hoge Raad. Aan een door het parket bij de Hoge Raad verzonden kennisgeving als bedoeld in art. 444 lid 2 Sv over de afloop van de cassatieprocedure kan níet het gerechtvaardigd vertrouwen worden ontleend dat het Openbaar Ministerie niet verder zal vervolgen. Het parket bij de Hoge Raad maakt (immers) geen onderdeel uit van het Openbaar Ministerie, zodat niet valt in te zien hoe onjuiste informatie van dat parket de bevoegdheid van het Openbaar Ministerie om de strafvervolging ingevolge een arrest van de Hoge Raad voort te zetten, zou kunnen raken: HR 20 januari 2004, *NJ* 2004, 508/*NbSr* 2004, 46/*NJB* 2004, nr. 39. Zie de noot van Schalken bij dit arrest in *NJ* 2004, 508, die erop wijst dat het arrest 'past in een tijdsgewricht waarin de overheid haar gezicht heeft verloren' en onzichtbaar is geworden. Schalken meent bovendien dat waar van de burger wordt verlangd dat hij concretiseert wanneer hij een beroep doet op opgewekte verwachtingen, datzelfde argument ook voor de overheid dient te gelden, zodat het voor de hand had gelegen dat de Hoge Raad een beschouwing had gewijd aan de vraag in hoeverre het tijdsverloop al dan niet rechtvaardigde dat aan het kennelijk opgewekte vertrouwen recht werd gedaan.

Opmerkelijk is Rb. Den Haag 15 november 2004, *NJ* 2004, 698. Daar ging het om het feit dat in het kader van de strafzaak gesprekken tussen de verdachte en geheimhouders werden opgenomen, uitgeluisterd, uitgewerkt en ongeveer een jaar bewaard. De verdediging beriep zich op niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie wegens de weloverwogen, verregaande en structurele inbreuk die het Openbaar Ministerie daardoor op het verschoningsrecht maakte. De rechtbank verwierp dat verweer maar kwam wel tot niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie, vanwege de onmogelijkheid om te toetsen in hoeverre de getapte gesprekken richtinggevend zijn geweest voor het onderzoek.

VERZOEKSCRIFTEN EX ART. 591A SV

Verschillende hoven spraken zich in 2004 uit over de reikwijdte van art. 591a lid 2 Sv, onder meer met betrekking tot art. 12 Sv. Volgens het Hof Den Haag is het beklag over het niet-vervolgen van strafbare feiten uitputtend geregeld in de artikelen 12-13a Sv. Indien de wetgever de mogelijkheid had willen openen voor vergoeding door de overheid van de kosten van bijstand of vertegenwoordiging door een advocaat aan een partij in een dergelijke beklagprocedure, had het voor de hand gelegen dat hij een daarop betrekking hebbende vergoedingsregeling een plaats zou hebben gegeven in de desbetreffende afdeling. Een zodanige regeling ontbreekt echter. De verklaring daarvoor is volgens het hof te vinden in een essentieel verschil tussen de beklagprocedure van art. 12 Sv en een strafzaak. In een strafzaak wordt de verdachte in een strafprocedure betrokken door toedoen van de overheid, te weten het Openbaar Ministerie. Indien een strafzaak eindigt in een vrijspraak en derhalve kan worden gesteld dat de verdachte achteraf gezien door die overheid ten onrechte is vervolgd, bestaan er in beginsel gronden voor een regeling om de kosten die de gewezen verdachte redelijkerwijs heeft moeten maken voor zijn verdediging, ten laste te brengen van de Staat. In een beklagprocedure gaat het initiatief waardoor de beklagde in die procedure wordt betrokken niet uit van het Openbaar Ministerie of van enig ander over-

heidsorgaan, maar van een rechtstreeks belanghebbende bij diens eventuele vervolging. Indien uit de uitkomst van de beklagprocedure kan worden afgeleid dat de beklagde achteraf gezien ten onrechte in die procedure is betrokken, ontbreekt de ratio om eventuele door hem gemaakte kosten – onder meer die van juridische bijstand – ten laste te brengen van de Staat. Hof Den Haag 28 januari 2004, *NbSr* 2004, 100/ *NJ* 2004, 204. Zie ook Hof Den Haag 7 april 2004, *NJ* 2004, 471; Hof Leeuwarden 28 april 2004, *NbSr* 204, 259 en Hof Leeuwarden 3 mei 2004, *NJ* 2003, 380.

In EHRM 28 oktober 2003, *NJ* 2004, 261 (Baars vs. Nederland) sprak het Europese Hof zich uit over de geweigerde verzoeken van klager op de voet van art. 89 en 591a Sv. Deze verzoeken werden door het gerechtshof afgewezen op grond van het argument dat het Openbaar Ministerie (slechts) niet-ontvankelijk werd verklaard wegens schending van de redelijke termijn, terwijl uit de zaak van een (veroordeelde) medeverdachte zou volgen dat klager het feit medepleegde. Indien het Openbaar Ministerie ontvankelijk zou zijn verklaard, zou klager volgens het gerechtshof met grote mate van waarschijnlijkheid wel zijn veroordeeld. Naar het oordeel van het EHRM heeft Nederland daarmee de onschuldpresumptie van art. 6 lid 2 EVRM geschonden. Klager is immers niet schuldig bevonden op grond van een procedure ‘according to law’. Het gerechtshof heeft klager in wezen schuldig verklaard op basis van bevindingen in een andere zaak, terwijl klager geen gebruik heeft kunnen maken van de hem op grond van art. 6 EVRM toegekende verdedigingsrechten.

De Hoge Raad deed op 15 juni 2004, *NbSr* 2004, 224/*NJB* 2004, nr. 113, uitspraak in een cassatie in het belang der wet, ingesteld om het toepassingsbereik van art. 591a lid 2 Sv nader te bepalen. De Hoge Raad bepaalde toen dat in geval de gewezen verdachte en diens raadsman die aan hem in de strafzaak was toegevoegd, nadat de zaak is geëindigd overeenkomen dat van de verleende toevoeging geen gebruik zal worden gemaakt, en de gewezen verdachte de kosten van zijn

raadsman alsnog voor zijn rekening neemt, die kosten níét als kosten van een raadsman als bedoeld in art. 591a lid 2 Sv kunnen worden aangemerkt. De bepaling ziet immers op de kosten van de raadsman die overeenkomstig art. 38 en 39 lid 1 Sv in de strafzaak als gekozen raadsman is opgetreden. Daarmee is niet verenigbaar dat de raadsman die aan de verdachte was toegevoegd, nadat de zaak is geëindigd alsnog als gekozen raadsman in de zin van die bepalingen komt te gelden. Deze kosten komen dan ook niet voor vergoeding op grond van dat artikel in aanmerking. Zie omtrent dit arrest en een overzicht van de meest recente ontwikkelingen met betrekking tot art. 591a Sv *NbSr* 2004, p. 606-609.

Overigens trad in 2005 een wijziging van de Wet op de rechtsbijstand (toevoeging van art. 44a) in werking, ertoe strekkende dat de rechtzoekende die gebruikmaakt van zijn toevoeging geen kosten voor het gebruikmaken van een raadsman mag vorderen, aangezien hij deze kosten niet heeft gemaakt.

WRAGING

Relatief veel aandacht was in er in 2004 voor wraking. Verwezen kan worden naar Rb. Maastricht 5 februari 2004, *NbSr* 2004, 110; HR 18 mei 2004, *NJ* 2004, 496 en HR 20 april 2004, *NbSr* 2004, 207. In die laatste zaak oordeelde de Hoge Raad dat de enkele omstandigheid dat de onderhavige zaak tegen de verdachte (in zaak B en C) in hoger beroep is behandeld door een kamer van het hof in dezelfde samenstelling als die waarin de eerdere zaak tegen de verdachte (zaak A) is berecht, geen zwaarwegende aanwijzing oplevert voor het oordeel dat de rechter jegens de verdachte een vooringenomenheid koestert, althans dat de bij verdachte bestaande vrees objectief gerechtvaardigd is. Dat geldt ook indien een deel van de in zaak A tot het bewijs gebezigde telefoongesprekken in zaak B deel uitmaken van de bewijsredenering van het OM. Ook het feit dat het hof in zowel zaak A als zaak B gebruikmaakt van een door de verdachte betwiste conclusie van een NFI-rapport betreffende een spraakvergelijkend onderzoek, rechtvaardigt naar het oordeel van de Hoge Raad niet de gevolgtrekking dat het hof vooringenomen was, dan wel dat de

ter zake bestaande vrees bij de verdachte gerechtvaardigd was.

De onpartijdigheidskwestie kwam eveneens aan de orde in HR 18 mei 2004, *NbSr* 2004, 246/NJ 2004, 498. Daarin was sprake van de situatie dat het hof in dezelfde samenstelling tegen twee medeverdachten een veroordeling uitsprak wegens deelneming aan een organisatie als bedoeld in art. 140 Sr. Gelet op de rol van verdachte in die organisatie, zo concludeerde de verdediging in hoger beroep, was daarmee de schijn van partijdigheid gewekt. Het hof blijkt een andere mening toegedaan:

WET- EN REGELGEVING

Op 1 januari 2004 is een convenant in werking getreden over de keuze van afdoening van overtredingen van de financiële wetgeving. Dit convenant is gesloten tussen het Openbaar Ministerie, de Minister van Financiën, de Stichting Autoriteit Financiële Markten, de Pensioen- en Verzekeringskamer, De Nederlandsche Bank NV en de Belastingdienst/ FIOD-ECD (*Stcr.* 2004, 126).

Op 1 april 2004 trad in werking de *Wet justitiële gegevens* (24.797, *Stb.* 2002, 552/*Stb.* 2004, 129). Binnen drie maanden na inwerkingtreding van deze wet volgde de eerste wijziging (28.886: *Stb.* 2004, 315). Daarbij werd de titel van de wet vervangen: *Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens*. De gewijzigde wet trad in werking op 1 september 2004 (*Stb.* 2004, 390), tegelijkertijd met het Besluit justitiële en strafvorderlijke gegevens. Op grond van de thans geldende wet is niet de burgemeester, maar het ministerie van Justitie verantwoordelijk voor de afgifte van een verklaring omtrent goed gedrag. De aanvraag dient nog wel te worden gedaan bij de burgemeester. Daarnaast regelt de wet de centrale verwerking van justitiële gegevens, alsmede het gebruik en het bewaren van persoonsdossiers. Blijkens art. 4 van de wet worden justitiële gegevens na verloop van 20 jaren of na overlijden van de betrokkene

in beide zaken wordt volgens het hof noch impliciet noch expliciet vooruitgelopen op de beoordeling van het verwijt dat verdachte aan diezelfde organisatie zou hebben deelgenomen. De Hoge Raad deelt die mening kennelijk. De door het hof beschreven omstandigheden, en meer in het bijzonder het feit dat ook het hof erkent dat in beide vonnissen de verdachte met zoveel woorden wordt genoemd als iemand die deel uitmaakte van een criminele organisatie en daarin een bepaalde rol vervulde, laten overigens bepaald ruimte voor een heel andere opvatting.

uit de justitiële documentatie gehaald. De termijn van 20 jaren geldt niet voor zedendelicten als bedoeld in art. 240b tot en met 250 Sr. De Aanwijzing wet justitiële en strafvorderlijke gegevens, bedoeld om een kader te scheppen voor het verstrekken van strafvorderlijke gegevens aan betrokkenen en derden voor buiten de strafrechtspleging gelegen doeleinden, trad eveneens in werking op 1 september 2004.

Op 12 mei 2004 trad in werking de *Overleveringswet* (29.024, *Stb.* 2004, 195). De Overleveringswet strekt tot uitvoering van het Kaderbesluit Europees Aanhoudingsbevel d.d. 13 juni 2002. Als gevolg van het Kaderbesluit is tussen de Europese lidstaten die dit besluit reeds goedkeurden en op basis daarvan implementatiewetgeving invoerden, de uitleveringsprocedure vervangen door de zogenaamde overleveringsprocedure. Het verschil met de uitleveringsprocedure is onder meer dat de eis van dubbele strafbaarheid is afgeschaft voor de in Bijlage 1 bij de Overleveringswet genoemde feiten. Voorts is een aantal weigeringsgronden en excepties komen te vervallen. Overlevering dient te worden verzocht op grond van een Europees Aanhoudingsbevel, uitgevaardigd door de justitiële autoriteiten van de uitvaardigende staat en rechtstreeks verzonden aan de justitiële autoriteiten van de uitvoerende staat. De opgeëiste persoon dient binnen drie da-

Wel succes had de verdachte die in hoger beroep een wrakingsverzoek deed, nadat de voorzitter van de strafkamer hem (vervolgd op grond van art. 300 Sr wegens het slaan van zijn dochter) zei: 'U slaat uw dochter en dat mag niet'. Volgens het Hof Den Haag levert de desbetreffende mededeling een omstandigheid op die bij de verdachte een objectief gerechtvaardigde vrees voor vooringenomenheid heeft kunnen doen ontstaan. Hof Den Haag 25 mei 2004, *NbSr* 2004, 335.

gen na zijn aanhouding aan de officier van justitie Amsterdam te worden overgedragen. Anders dan in de uitleveringsprocedure, heeft de Minister van Justitie in de overleveringsprocedure vrijwel geen rol. Tegen de rechterlijke beslissing ter zake van de verzochte overlevering staat geen (gewoon) rechtsmiddel open. Zie meer uitgebreid *NbSr* 2004, p. 507-510.

Op 1 juni 2004 trad in werking de *Wet vorderen financiële gegevens* (28.353, *Stb.* 2004 109/226). De wet strekt (mede) tot uitvoering van het eerder totstandgekomen Protocol bij de Overeenkomst betreffende de wederzijdse rechtshulp in strafzaken tussen de Europese lidstaten (hetwelk eveneens op 1 juni 2004 in werking trad). Op grond van de desbetreffende wet (art. 126nc-126nf Sv en art. 126uc-126uf Sv) hebben opsporingsambtenaren en officieren van justitie de bevoegdheid gegevens te vorderen van eenieder die beroeps- of bedrijfsmatig een financiële dienst verleent. De bevoegdheid omvat het vorderen van identificerende gegevens (naw-gegevens, rekeningnummers, geboortedatum enzovoort, alsook administratieve kenmerken als klantnummers en toegangscodes). Ook het vorderen van andere dan identificerende gegevens is mogelijk, zij het dat in dat geval alleen de officier van justitie bevoegd is. Indien het misdrijf gezien zijn aard of de samenhang met een ander door de verdachte begaan misdrijf een ernstige inbreuk op de rechts-

orde oplevert, is bovendien een vordering mogelijk tot het vestrekken van zogenaamde gevoelige gegevens. Dit betreft gegevens als godsdienst of levensovertuiging, ras, politieke gezindheid, gezondheid, seksueel leven of lidmaatschap van een vakvereniging. Tegen de vordering en het gebruik van financiële gegevens is beklag mogelijk op grond van art. 552a Sv. Zie meer uitgebreid *NbSr* 2004, p. 510-516.

Op 1 juli 2004 trad in werking een wijziging van het Wetboek van Strafvordering (en de Wet Politieregisters), verband houdende met de uitvoering van de op 29 mei 2000 totstandgekomen EU-rechtshulpovereenkomst (*Stb.* 2004, 107/181). Die overeenkomst strekt tot vergemakkelijking van de toepassing van diverse verdragen, waaronder het Europees Verdrag aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken, alsook de Schengen Uitvoeringsovereenkomst en het Benelux-rechtshulpverdrag. De EU-rechtshulpovereenkomst heeft onder meer betrekking tot het aftappen van telecommunicatie van personen die zich in een andere lidstaat bevinden, de mogelijkheid personen te horen via een videoconferentie en het deelnemen aan gezamenlijke onderzoeksteams. Door middel van eerdergenoemde wetswijziging zijn de artikelen 126m en 126t Sv gewijzigd. Toegevoegd zijn art. 552ob Sv en art. 552oc Sv. Daarnaast is aan het Wetboek van Strafvordering een nieuwe afdeling toegevoegd, getiteld 'internationale gemeenschappelijke onderzoeksteams' (art. 552qa Sv e.v.).

Ook op 1 september 2004 trad in werking de *Wet vorderen gegevens telecommunicatie* (28.059, *Stb.* 2004, 105/395), als gevolg waarvan onder meer art. 126n en 126u Sv zijn gewijzigd. De eis dat de vordering alleen betrekking kan hebben op gegevens betreffende een verdachte, is thans komen te vervallen. Daarnaast wordt thans voorzien in de mogelijkheid dat een opspo-

ningsambtenaar op grond van de art. 126na, 126ua en 126gg lid 3 Sv gebruiksgegevens (naw-gegevens, nummer en soort dienst) vordert.

Op 1 januari 2005 trad in werking de *Wet invoering spreekrecht slachtoffers en nabestaanden* (27.632, *Stb.* 2004, 382/582). Op grond van genoemde wet kan het slachtoffer dan wel diens nabestaande ter terechtzitting een verklaring afleggen omtrent de gevolgen die het ten laste gelegde feit bij hem heeft tewegegebracht (art. 302 lid 1 Sv). Dit recht bestaat alleen in het geval het handelt om een misdrijf waarop naar wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van 8 jaar of meer is gesteld, dan wel één van de in art. 302 lid 2 Sv genoemde misdrijven (waaronder art. 6 Wegenverkeerswet 1994). Het slachtoffer dient schriftelijk aan de officier kenbaar te maken dat hij van het spreekrecht gebruik wenst te maken. Tijdens de zitting kan het slachtoffer zich bovendien laten bijstaan (art. 337 Sv). De totstandgekomen regeling is niet zonder haken en ogen. Vergelijk T. Spronken & F. Fernhout, *Spreekrecht voor slachtoffers, aspirientjes voor de rest*, *NJB* 2005, p. 150 e.v.

Op diezelfde datum trad in werking de *Wet inbeslagneming en doorzoeking* (nr. 29.252, *Stb.*

2004, 577/638) waardoor de bevoegdheden van de rechter-commissaris tot inbeslagneming en in dat kader toe te passen dwangmiddelen ook buiten het gerechtelijk vooronderzoek toepasbaar zijn.

Ook van die datum is (de inwerkingtreding van) de gewijzigde regeling ter zake van de *voorlopige hechtenis* (29.253, *Stb.* 2004, 578/639), welke wet tot gevolg heeft dat vanaf die datum de bewaring voor veertien (voorheen tien) dagen worden verleend, terwijl het voorts mogelijk is om het bevel tot gevangenhouding op te leggen voor een maximumperiode van 90 dagen ineens. Indien het bevel wordt verleend voor een kortere periode, kan de gevangenhouding maximaal twee maal worden verlengd, doch mag de 90 dagen niet overschrijden. Daarnaast is de in eerste aanleg opgelegde straf thans een zelfstandige grond voor de voorlopige hechtenis, kan van het horen van de verdachte voorafgaand aan het bevel tot gevangenhouding worden afgezien indien hij schriftelijk afstand doet van dat recht, is de verplichting om de verdachte te horen op een verzoek tot schorsing beperkt, en is art. 288 Sv inmiddels op het hoger beroep van overeenkomstige toepassing.

Eveneens op 1 januari 2005 trad in werking de *Wet horen getuigen* (*Stb.* 2004, 579/640). Op grond van de gewijzigde regeling kan de voorzitter van de strafkamer voor aanvang van de zitting aan de officier van justitie getuigen en deskundigen opgeven om deze ter zitting te doen oproepen. Daarnaast bevat de wet thans meer mogelijkheden tot afwijzing van een verzoek getuigen of deskundigen op te (doen) roepen.

Op 1 januari 2005 trad voorts in werking de *Wet bekende verdachte* (29.255, *Stb.* 2004, 580/641). Op grond van deze wet is het niet langer noodzakelijk om de bewijsmiddelen uit te werken in zaken waarin de verdachte heeft bekend (en ter zake is veroordeeld). ●

ik beken...
ik heb Ruud de Wildt vermoord...

Verkoper kan worden gedwongen te onder

H.A. Bosman

notaris, advocaat en universitair docent RUG

Als de partijen bij de verkoop van onroerend goed algehele overeenstemming hebben bereikt maar nog geen schriftelijk koopcontract hebben getekend, kan de verkoper dan worden gedwongen tot ondertekening, terwijl bijvoorbeeld een andere koper veel meer biedt? Lagere jurisprudentie biedt geen duidelijkheid, zo laat H.A. Bosman zien. Hij pleit voor een dergelijke verplichting, ook al wordt daarmee het evenwicht tussen verkoper en koper, die al drie dagen bedenktijd heeft, verstoord.

Op 1 september 2003 trad de wet inzake koop onroerende zaken in werking, waarin onder meer titel 7.1 is aangevuld met art. 7:2 BW. Deze laatste bepaling betreft de bedenktijd van een consument-koper die een woning koopt en het schriftelijkheidsvereiste bij het aangaan van een koopcontract. Voor de koop van een woning geldt dat deze slechts schriftelijk kan geschieden en op zo'n overeenkomst is voor de koper een bedenktijd van drie dagen van toepassing.¹ Aandacht wordt gevraagd voor een onderdeel van gemelde bepaling, te weten het vormvereiste van een schriftelijk koopcontract.

Over de situatie in de precontractuele fase waarin partijen mondeling een akkoord hebben bereikt en een van de partijen na het bereiken van de mondelinge overeenstemming de schriftelijke koopovereenkomst niet wenst te tekenen, is al enige literatuur verschenen.² Mocht een koopovereenkomst niet in een schriftelijk stuk zijn opgenomen dan is de sanctie volgens de heersende opvatting in literatuur en parlementaire geschiedenis dat de koop nietig is op grond van art. 3:39 BW.³

Wat is rechtens indien een van de partijen zich terug wenst te trekken nadat partijen algehele overeenstemming hebben bereikt maar de gemaakte afspraken nog niet in een schriftelijk koopcontract zijn vastgelegd? Kan de verkoper⁴ worden gedwongen het koopcontract te tekenen? Welke situatie ontstaat indien deze weigert het koopcontract te ondertekenen, bijvoorbeeld omdat hij van een andere gegadigde een veel hoger bod voor de woning heeft ontvangen?

ONBEHOORLIJK

De minister van Justitie heeft tijdens de parlementaire behandeling⁵ van het wetsvoorstel geantwoord dat de verkoper zich na het bereiken van de mondelinge overeenstemming zich niet zonder meer zou mogen terugtrekken. De verkoper moet in beginsel medewerking verlenen aan het opmaken van de schriftelijke koopovereenkomst en is verplicht zijn handelen mede te laten bepalen door de gerechtvaardigde belangen van de wederpartij. Volgens de minister handelt verkoper dan ook *onbehoorlijk* als hij na het bereiken van de mondelinge overeenstemming geen medewerking verleent aan het opmaken van de schriftelijke koopovereenkomst, omdat hij een hoger bod heeft ontvangen van een derde. Hiermee zet de minister de deur open voor een uitleg van art. 7:2 lid 1 BW waarbij als uitgangspunt geldt dat een verkoper na mondelinge overeenstemming gehouden is tot ondertekening van het koopcontract.

Vermeldenswaard is een vijftal uitspraken.

VOORBEHOUD⁶

In deze casus heeft de makelaar een verkoopbrochure opgesteld. In die brochure is

vermeld dat tussen een verkoper en koper te sluiten koopovereenkomst pas totstandkomt indien beide partijen schriftelijk de koopakte hebben ondertekend, alsmede dat deze overeenkomst totstandkomt onder opschortende voorwaarde dat beide partijen deze akte ondertekenen. Voor ondertekening wenst de verkoper nog een ontbindende voorwaarde financiering in het koopcontract voor de aankoop van zijn nieuwe woning. De koper maakt hiertegen bezwaar aangezien reeds alles is uitonderhandeld. De koper eist dan ook ondertekening van het koopcontract door de verkoper.

Het feit dat de schriftelijke vorm (nog) niet is vervuld, brengt volgens de rechter niet zonder meer mee dat het de verkoper zou vrijstaan zich, na het bereiken van de mondelinge overeenstemming, terug te trekken. De eis van koper wordt door de rechter desalniettemin afgewezen aangezien de verkoper zich na het bereiken van een mondelinge akkoord kan terugtrekken indien hij dit uitdrukkelijk heeft bedongen. De rechter oordeelt dat in dit geval de verkoper dit heeft bedongen, gezien het in de verkoopbrochure opgenomen voorbehoud.

ertekenen

GEEN BIJZONDERE OMSTANDIGHEDEN⁷

Twee ex-echtgenoten verkochten de woning. Nadat de verkooponderhandelingen waren voltooid, bedacht de man zich. Bij nader inzien wenste hij de woning, na toedeling, zelf te bewonen. De rechter oordeelt, onder verwijzing naar voormelde parlementaire geschiedenis, dat een verkoper na mondelinge overeenstemming gehouden is tot ondertekening, tenzij bijzondere omstandigheden tot een ander oordeel mochten leiden.

NIET PAssEN⁸

Eisers stellen dat zij met gedaagden overeenstemming hebben bereikt over alle essentialia voor de koop van het woonhuis van gedaagden en dat de koop slechts niet op schrift is gesteld. Gedaagden betwisten het bestaan van een perfecte overeenkomst en voeren verder aan dat de voorgeschreven akte ontbreekt. Eisers wensen primair veroordeling van gedaagden tot medewerking aan het opstellen van een koopovereenkomst en subsidiair een veroordeling van gedaagden om de eenzijdig afgebroken onderhandelingen met eisers voort te zetten.

De rechter wijst beide vorderingen van eisers af. Hij vindt de uit de parlementaire geschiedenis blijkende opvattingen niet passen in het wettelijk systeem, dat ervan uitgaat dat de koop van aanvang af aan van rechtswege ex art. 3:39 BW nietig is; het vormvereiste wordt immers niet alleen in het belang van de koper gesteld, maar ook in dat van de verko-

per. Nietigheid van de koop betekent volgens de voorzieningenrechter dat de wet daaraan zonder meer de daarmee beoogde rechtsgevolgen onthoudt. Daarmee is onverenigbaar dat aan een dergelijke, nietige rechtshandeling toch enig rechtsgevolg wordt verbonden, in die zin dat verkoper met een vordering tot door onderhandelen gedwongen zou kunnen worden tot het opmaken van de voor een koop vereiste akte.

BESLAG⁹

De gedaagden hebben conservatoir beslag tot levering op een pand gelegd. De rechter oordeelt dat na het bereiken van mondelinge overeenstemming de verkoper in beginsel gehouden is medewerking te verlenen aan het opmaken van de schriftelijke koopovereenkomst en dat de verkoper onbehoorlijk handelt als hij na het bereiken van de mondelinge overeenstemming geen medewerking verleent aan het opmaken van de schriftelijke overeenkomst, omdat hij bijvoorbeeld een hoger bod van een derde heeft ontvangen. Het is opvallend dat de rechter dezelfde terminologie hanteert als de minister: 'onbehoorlijk'.

NIEUW BEDING¹⁰

In dit geval heeft de makelaar een concept van de koopakte opgemaakt waarin een anti-speculatiebeding was opgenomen, dat volgens koper niet eerder ter sprake was gekomen. De koper vordert in kort geding mede-ondertekening door de verkoper van de koopakte zonder het anti-speculatiebeding. Volgens de rechter handelt de verkoper onder de gegeven omstandigheden van het geval onbehoorlijk

door geen medewerking te verlenen aan het opmaken van de schriftelijke koopakte. De verkoper wordt veroordeeld om de koopakte te ondertekenen met doorhaling van het beding.

TWEE VISIES

Grof gezegd laat de jurisprudentie twee visies zien. De ene gaat uit van een strikte uitleg van art. 7:2 lid 1 BW: hoofdregel is dat een verkoper na het bereiken van mondelinge overeenstemming niet gehouden is tot ondertekening van het koopcontract.¹¹ De tweede visie gaat uit van een andere uitleg van art. 7:2 lid 1 BW: hoofdregel is dat een verkoper na mondelinge overeenstemming gehouden is tot ondertekening van het koopcontract.¹²

Mede gezien het feit dat het schriftelijkheidsvereiste alleen is opgenomen vanwege de wettelijke bedenktijd gaat mijn voorkeur uit naar de tweede visie, hoewel hiermee het evenwicht tussen een verkoper en koper wordt verstoord. In de tweede visie zou het beginsel 'een man een man, een woord een woord' voor de verkoper onverkort gelden doch niet voor de koper. De verkoper mag niet van een mondelinge overeenkomst afwijken, terwijl de koper nog drie dagen de tijd heeft het contract te ontbinden. Onder verwijzing naar de uitspraak van de Haarlemse rechter zou een verkoper kunnen bedingen dat hij zich mag terugtrekken zolang de koop niet door beide partijen schriftelijk is ondertekend. Met zo'n bepaling zou het evenwicht tussen een verkoper en een koper enigszins worden hersteld.

Met nieuwsgierigheid wachten we nu op de Hoge Raad. ●

1 In deze bijdrage wordt steeds uitgegaan van de koop van een woning door een consument-koper.
2 Onder meer A.A. van Velten, 'Eerste ervaringen met het vormvereiste van art. 7:2 lid 1 BW bij de consumentenkoop o.g.', in *WPNR* (Privaatrecht Actueel), 2005/6113, p. 197/198 en het vervolg in 2005/6636, p. 729, W.G. Huijgen, 'Het schriftelijkheidsvereiste van art. 7:2 lid 1 BW', *JBN* 2004/65, p. 12/13, J.J. Dammingh, 'De nieuwe wet "Koop onroerende zaken" en de makelaar', *Bouwwrecht* 2004/4, p. 299.
3 Anders: H.A. Bosman, 'Enkele notities over de artikelen 7:2 en 7:3 BW bij consumentenkoop o.g.', in *WPNR* 2005/6636, p. 749 en zie voor de heersende opvatting in literatuur en parlementaire geschiedenis de aldaar vermelde vindplaatsen.

4 Deze vraag te stellen aan een potentiële koper is niet zinvol, aangezien deze na zijn handtekening te hebben gezet, een beroep kan doen op de wettelijke bedenktijd, waarin het koopcontract eenvoudig kan worden ontbonden. Hier openbaart zich dan ook dat het schriftelijkheidsvereiste de facto de koper bevoordeelt; er is geen sprake van 'equality of arms'.
5 Beantwoording vragen TK 2003-2004, ahangsel nr. 178, p. 383.
6 Voorzieningenrechter Rechtbank Haarlem 9 juli 2004, *NJF* 2004,503.
7 Voorzieningenrechter Rechtbank Leeuwarden d.d. 8 oktober 2004, *NJF* 2004, 592.
8 Rechtbank Dordrecht d.d. 2 februari 2005, *NJF* 2005, 142.

9 Voorzieningenrechter Rechtbank Maastricht d.d. 2 mei 2005, rolnummer 10118/KG Z.A. 05-94.
10 Voorzieningenrechter Rechtbank Zutphen d.d. 8 juli 2005, Notafax 2005, nr. 178
11 Aldus ook Van Velten en Huijgen. Zie noot 1 t.a.p. Zie voormelde uitspraak van Rechtbank Dordrecht.
12 Zie voormelde uitspraken van Rechterbanken Leeuwarden, Maastricht en Zutphen en de ondersteunende uitlatingen van de Minister tijdens de parlementaire behandeling. Aldus ook Bosman, zie noot 2 t.a.p.

VAN Kees Oosterwijk

Welke boeken lezen advocaten eigenlijk buiten de juridische literatuur, als ze dan nog lezen? Zien ze graag opera, bezoeken ze bioscopen, concerten, galleries? Gaan ze naar toneel? En wat betekent die cultuur voor hen en, misschien, voor hun werk? Kees Oosterwijk (51, ongehuwd samenwonend, twee kinderen; advocaat huurrecht, verbintenissenrecht en bouwrecht in Almere) speelt als fanatiek jazzsaxofonist in de band Hoogstens 5.

Jan Pieter Nepveu
journalist

Het kwintet Hoogstens 5 is geformeerd rond de composities van wijlen componist/bassist Theo Hoogstins (foto). Hoogstins ontving in 1987 de compositieprijs op het NOS-Jazzfestival, en in 1990 de solistenprijs op het VPRO Middelsee Jazztreffen. In zijn composities gebruikte hij elementen en technieken uit de modern- klassieke muziekhistorie zoals dodecafonie, polyritmiek, bitonaliteit en de Toonklok van Peter Schat.

‘Ook bij een dagvaarding moet ik zoeken en improviseren’

“ Ik heb een gezin met kinderen en werk vier dagen als advocaat. Dus jazz is nu een veredelde hobby maar er zijn natuurlijk altijd plannen.

Ik speel tenorsaxofoon in een prachtige band: Hoogstens 5. Vanaf de jaren zeventig tot ongeveer 1995 hebben we op veel podia in Nederland gestaan. We waren toen nog jong. Tot je veertigste hou je het vol om stad en land af te reizen. Het is allemaal erg leuk, daar gaat het niet om, maar wel slopend.

De groep is minder gaan werken ook als gevolg van het overlijden van Theo Hoogstins. Hij was een van de meester jazzbassisten van Nederland en de drijvende kracht achter de band. Hij baseerde zijn composities eerst op een octotonische reeks. Uiteindelijk is hij verder gegaan in de twaalftoonmuziek en maakte hij gebruik van de toonklok van Peter Schat.

Onze improvisaties waren nogal woest. Iedereen speelde en knokte tegen elkaar in, verschrikkelijk leuk om te doen maar voor toehoorders alleen leuk als ze ervan houden.

Ik was ook leadsaxofonist van de *Boventoon*, een bekende band van Herman de Wit, Willem Breuker, Micha Mengelberg en Boy Raaymakers. Het was een hele *scene*, in de jaren zeventig en tachtig. We zaten in het systeem van de gesubsidieerde geïmproviseerde muziek. In de loop van de tijd ging ik toegankelijker materiaal maken. Want wat wij deden was toch piep-knor-krak: scheuren en blèren zonder nog echt melodieën te gebruiken. Natuurlijk is het heel goed om concerten te geven op aparte jazzpodia voor mensen die er van houden. Maar je merkt dat het niet aanslaat bij het grote publiek, daarvoor is die

muziek gewoon te complex.

Ik wilde ook begrijpelijke muziek maken. Want het is hartstikke leuk om in een gezellig, klein café te spelen. Ik gebruikte standards, voor 70 procent melodieën uit bekende musicals. Je speelt bijvoorbeeld ‘Summertime’ of ‘April in Paris’ ongeveer anderhalve minuut en gaat vervolgens improviseren. Het is de bedoeling dat je dat zo toegankelijk mogelijk doet. De mensen willen de muziek kunnen begrijpen en invoelen, erop dansen en swingen. In wezen is dat natuurlijk ook de essentie van de muziek. Waarom zou je het moeten begrijpen? Ik wil communiceren door middel van muziek, ook met mensen die er geen verstand van hoeven te hebben.

De jazz komt natuurlijk uit Amerika. Die Amerikanen studeren tien uur per dag. Ze beginnen ’s morgens om negen uur en stoppen tegen tien ’s avonds. Daarna gaan ze tot één uur ’s nachts de kroegen en restaurants in om sessies te doen. Dus dat is de hele dag muziek, muziek, en keihard studeren.

Een vriend van mij, Joris Teepe, topbassist in Nederland, studeerde af met een tien in Hilversum. Hij kreeg een studiebeurs en is daarmee naar Ron Carter in Amerika gegaan. Carter is dé bassist van de wereld. Hij pakte meteen Teepees bas, keek er naar, legde hem op de grond, haalde de snaren eraf, pakte een schaaf, en ging de hals bijschaven. Een bas van twintigduizend gulden. Waarom deed die man dat? Hij zei dat hij de afstand tussen de snaren en de hals groter maakte, zodat Teepe ‘tenminste zou leren wat hard werken is’.

Het hardst van allemaal studeerde John Coltrane. Coltrane was een heel mooie en leuke man, een beetje een goeroe met een hele *scene*

‘Wat wij deden was toch piep-knor-krak: scheuren en blèren zonder melodieën te gebruiken’

om zich heen. Hij heeft een bepaalde improvisatie ontwikkeld, die qua grondslag voor iedereen toepasbaar is.

De laatste jaren ben ik vooral gaan houden van Stan Getz, een blanke joodse Amerikaan die prachtig kon spelen. Stan Getz was een melodische improvisator. De grap is dat op een gegeven moment melodietjes in je improvisaties sluipen omdat je ze mooi vindt, en daardoor worden je improvisaties vanzelf melodisch. Het is maar waar je voor kiest als je aan het spelen bent. Vind je het prachtig om

het complex, wild en woest te houden, dan doe je dat. Maar als je veel voor publiek speelt, merk je dat melodietjes beter aanslaan.

Voor mij is de advocatuur zonder muziek ondenkbaar. Muziek is bijna een fysieke behoefte. Ik kan thuis komen en naar boven rennen. Ook optredens, het communiceren met mensen, heb ik broodnodig.

Gevoelsmatig bestaat er een relatie tussen het maken van muziek en het schrijven van juridische stukken. Als ik een dagvaarding schrijf,

kan ik daar helemaal in zitten. Er moet een moment komen waarop ik denk: ha, nou is het af. Er zitten altijd veel onbenoembare dingen in, zoals het gevoel dat iets niet goed is. Dan moet ik zoeken en improviseren, voordat ik een tekst heb die precies zegt wat ik bedoel. De basis is net als in muziek de communicatie. Je probeert iets duidelijk te maken aan een rechter of wederpartij. Je moet de mensen iets brengen, er moet een gevoel worden veroorzaakt. Een dagvaarding is pas af als de lezer denkt: ja dat is goed gezegd. ”

VOOR EEN GOEDE TUCHTRECHTSPLEGING

Mr. N. M. P. Steijnen, advocaat te Zeist, heeft sterke bezwaren tegen de ontwikkeling van een centraal tuchtrechterregister en tegen de door het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP) verleende ontheffing van twee jaar voor het verstrekken van antecedentenlijsten aan de tuchtrechter (*Advocatenblad* 2005-16, p. 754). Hij wil niet dat een centraal tuchtrechterregister verder wordt uitgewerkt, omdat hij zijn jaarlijkse Ordebijdrage niet in de zakken wenst te zien verdwijnen van een ongewenst kafkaësk controleapparaat. Voorts wil de auteur dat de Orde het CBP zegt gebruik te zullen maken van de voor twee jaar verleende ontheffing op het verbod tot het opslaan van strafrechtelijke gegevens en het doorgeven daarvan. Aangenomen mag worden dat mr. Steijnen bedoeld heeft te zeggen dat de Orde juist géén gebruik zal maken van die ontheffing.

Voorop dient te worden gesteld dat het geenszins de bedoeling van de landelijke Orde is een kafkaësk controleapparaat in het leven te roepen. Het gaat de Orde om de kwaliteit en de integriteit. Die tracht de Orde via verschillende wegen te waarborgen en te verbeteren.

Het toezicht op de naleving van de regelgeving is in handen gelegd van de tuchtrechter. Zouden er klachten zijn over deze naleving, dan kan de rechtzoekende terecht bij zijn lokale deken. Weergegeven in algemene bewoordingen is het de deken die de klacht onderzoekt en zijn bevindingen doorzendt naar de tuchtrechter van het ressort waarin het desbetreffende arrondissement zich bevindt.

Niet alleen aard en ernst van een gegrond bevonden klacht bepalen welke maatregel er wordt opgelegd aan de advocaat, maar

ook de vraag of aan diezelfde advocaat reeds eerder een maatregel is opgelegd. Een goed zicht hierop kan slechts worden bereikt als de mogelijkheid bestaat om dergelijke antecedenten op landelijk niveau bij te houden. Nu moet de tuchtrechter in een voorkomend geval strikt genomen maar zien hoe hij aan zijn gegevens komt. Op dit moment biedt de Advocatenwet de basis voor die gewenste optimalisatie en rechtvaardiging van de strafmaat niet. Dit is ten detrimente van een goede beroepsuitoefening.

Het is om die reden dat de landelijk deken mr. Steijnen eerder al schriftelijk heeft bericht dat de Raden en het Hof van Discipline ten behoeve van een goede tuchtrechtspleging dienen te beschikken over informatie met betrekking tot het tuchtrechtelijk verleden van een advocaat.

AARD VAN DE GEGEVENS

Alvorens aan het plan van een centraal tuchtrechterregister nader uitwerking te geven, heeft de landelijke Orde contact opgenomen met het CBP over de (on)mogelijkheden om dit idee verder gestalte te geven. Zo is de aard van de tuchtrechtelijke gegevens in het licht van de Wet bescherming persoonsgegevens van groot belang. De discussie met het CBP heeft de landelijke Orde doen besluiten om namens de negentien Raden van Toezicht een ontheffing aan te vragen voor het verstrekken van antecedentenlijsten aan de Raden en het Hof van Discipline. Alle negentien Raden van Toezicht hebben de landelijke Orde daartoe gevolmachtigd.

Met de mededeling van het CBP dat een dergelijke ontheffing van tijdelijke aard is en dat er zicht moet zijn op de realisatie van een wettelijk geregeld centraal tuchtrechterregister, is

bedoeld idee voorgelegd aan de minister van Justitie. Naar aanleiding van de mededeling dat de minister met het idee instemt en een wettelijke basis zal creëren, heeft het CBP de gevraagde ontheffing verleend aan – formeel – de landelijke Orde, nu de Orde zich namens de lokale Orden tot de minister wendde met het onderhavige verzoek tot ontheffing.

De landelijke Orde zelf heeft echter geen inzage in de antecedentenlijsten. Het zijn de plaatselijke Orden die verantwoordelijk zijn voor het actualiseren van de antecedentenlijsten. Dit is ook als zodanig opgenomen in het besluit van het CBP. Reeds uit dien hoofde kan mr. Steijnen de landelijke Orde niet verzoeken aan het CBP te kennen te geven geen gebruik te zullen maken van de ontheffing. Als de landelijke Orde dat al zou willen, dan zou daartoe wederom de volmacht moeten worden verkregen van alle negentien Raden van Toezicht. Dit lijkt niet waarschijnlijk.

Mr. Steijnen, gelezen zijn bijdrage in het *Advocatenblad*, zegt de indruk te hebben dat er onnodig veel van zijn jaarlijkse Ordebijdrage aan een in zijn ogen verfoeilijk controleapparaat wordt gependeed. Het tegendeel wordt echter beoogd. Met een miniem gedeelte van de jaarlijkse Ordebijdrage wordt getracht een zodanig efficiënte structuur te creëren dat daarmee het beslag op de plaatselijke Ordemiddelen kan worden teruggebracht, als gevolg waarvan een groter gedeelte van de jaarlijks te betalen plaatselijke bijdrage aan andere zaken kan worden besteed.

Marian Veenboer, hoofd afdeling Juridische Zaken van het Bureau van de landelijke Orde

NASCHRIFT BIJ REDACTIESPECIAL ‘GELOVEN’

Op mijn artikel ‘Boedelscheiding gevraagd’ (*Advocatenblad* 2005-17, p. 792-795), over de geschiedenis van de totstandkoming van de Protestantse Kerk Nederland (PKN), reageerde mr. T. M. Willemze van de PKN. Over deze reactie zou ik het volgende willen opmerken.

De plaatselijke Hervormde Gemeenten zouden wél rechtspersoonlijkheid hebben. Soit, doch dan wel zo zwak dat kerkelijk goe-

deren bij afscheiding niet mogen mede gaan.

Bij plaatselijke afscheiding zou een regeling omtrent het medegebruik van het kerkgebouw mogelijk zijn. Doch deze regeling wordt kennelijk als nogal bezwarend ervaren. De twee in het artikel genoemde gemeenten wensten er geen gebruik van te maken. Vergelijk Napoleon: hij overwoog het zogenoemde Utrechts schisma in de rooms-

katholieke kerk met een machtswoord te doen beëindigen. In 1811 hoorde hij daartoe te Amsterdam de pleitbezorgers van beide partijen. De pauselijke partij zei: ‘Sire, wij zullen de dissidenten met liefde in de Kerk opnemen.’ Waarop Napoleon: ‘Ja, ja, die liefde van jullie ken ik.’

(L. van Heijningen, advocaat te Den Haag)

CCV EN FAMILIEPERIKELEN

Bent u ook een trotse bezitter van een iPod? Nee? Doet u dan uw opgave 2005 in het kader van de Centrale Controle Verordeningen vooral elektronisch. U maakt dan kans op dat knap staaltje van moderne elektronische techniek waarmee u (onder meer) MP3-tjes kunt afspelen. Dat zijn van die muziekbestandjes die u met uw snelle internetverbinding binnen maximaal 2 minuten van het internet haalt. Niet alleen de hits van vandaag de dag maar ook Bach, Mozart – ‘you name it’, heeft u binnen handbereik. Reuze handig en goedkoop, want u hoeft niet meer naar de winkel om een CD te kopen. Als u zich realiseert hoeveel muziekbestandjes op zo’n iPod opgeslagen kunnen worden...

Het zal u niet verbazen dat mijn 17-jarige dochter enthousiast was over de promotie-actie van de Nederlandse Orde van Advocaten. We kregen dan ook direct een discussie over de vraag wie dat ding zou gaan gebruiken,

mocht ik de gelukkige winnaar blijken. De discussie kreeg een voor mij wat ongelukkige wending, toen zij mij er fijntjes op wees dat het downloaden van muziekbestandjes eigenlijk niet mag. Zij vroeg zich zelfs hardop af of ik wel een goeie advocaat was, toen ik haar vragende blik met een genuanceerd antwoord probeerde te pareren.

Mijn opmerking dat je ook legaal muziekbestandjes kunt downloaden, werd weggehoond: ‘Duh, geloof je het zelf?’ Nadat zij mij wees op de voorbeeldfunctie van advocaten tijdens hun maatschappelijk optreden, gaf ik het op. Zij heeft gelijk: van een advocaat wordt meer moraal verwacht dan van een 17-jarige. De aangifte 2005 doe ik evengoed elektronisch en ik hoop nog steeds een iPod te winnen. In dat geval kan ik hem misschien van mijn dochter lenen, op zo’n moment dat niemand kijkt.

(Q. van Riet, advocaat te Venlo)

NASCHRIFT REDACTIE

Wij bevelen de 17-jarige dochter van Van Riet aan om advocaat te worden. Nu zij haar vader, die advocaat is, ervan weet te overtuigen dat legaal gebruik van een iPod niet mogelijk is, met als resultaat dat de iPod aan haar zal toevallen en zij daarop naar hartelust *legaal* muziek kan downloaden (via iTunes Music Store bijvoorbeeld), en kopiëren voor eigen gebruik, zien wij voor haar een mooie toekomst weggelegd. Wel nog even snel rechten studeren, natuurlijk.

(advertentie)

Wij leveren u medische argumenten

De afgelopen tien jaren werden de meest uiteenlopende problemen aan onze artsen voorgelegd. Een greep uit de dagelijkse praktijk:

De operatie van mijn cliënt liep slecht af. Was de behandeling zorgvuldig?

De erfgenamen van mevrouw stellen dat zij na de brand langer bleef leven dan meneer. Is dat juist?

Is de lichamelijke schade van mijn cliënt juist getaxeerd en hoe waardeert ik zijn smart?

De verzekeringsmaatschappij stelt dat de betrokkene zelfmoord pleegde. Was het geen ongeval?

De werknemer van mijn cliënt beweert dat hij niet meer kan werken. Kan hij niet net zo veel als vroeger?

De verzekeringspolis schrijft arbitrage voor. Kunt u een arbiter leveren?

MEDISCH ADVIESBUREAU

BINS

dr. mr. J.W.Bins, arts RGA

Laan 20
2512 GN Den Haag
tel 070 345 98 08
fax 070 345 98 11
e-mail j.w.bins@wxs.nl
www.binsmedical.com

FIF 33

RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU

Voor bedrijven, particulieren en advocatuur

- Onrechtmatig ziekteverzuim
- Alimentatiezaken
- Controle werkzaamheden
- Handelsinformatie
- Fraude / Bedrijfsdiefstal
- Privé-onderzoeken

010 - 477 33 22 www.fif33.nl

Goedgekeurd door Min. van Justitie POB 238
Heemraadssingel 186 • 3021 DM Rotterdam
Fax: 010 - 477 08 30 • e-mail: info@fif33.nl

Tijdregistratie voor Curatoren

Ga nu *direct aan de slag* met het eerste **ONLINE** urenregistratiesysteem waarmee u volledig automatisch ook een voorschotverzoek maakt conform de Recofa richtlijnen

Ontdek nu zelf de mogelijkheden op:
<http://www.voor-curatoren.nl>

Voortgezette Stagiaire Opleiding en Permanente Opleiding

In deze rubriek het cursusaanbod in het kader van de Permanente Opleiding (PO) en het cursusaanbod voor de Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO). Per 1 januari 2005 kunnen de door de Orde erkende opleidingsinstellingen naast PO-cursussen tevens VSO-cursussen voor advocaat-stagiaires organiseren.

VOORTGEZETTE STAGIAIRE OPLEIDING

VERBINTENISSEN- EN CONTRACTENRECHT

Contracteren en redigeren algemeen civiel (Module III VSO-profiel Algemeen civiel)

08-03-2006 09:45 - 16:30
15-03-2006 09:45 - 16:30

Plaats Utrecht
Doelgroep VSO/PO
Niveau *
Instelling OSR Juridische Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en) mr. M. de Koning, prof. mr. E.J.H. Schrage, mr. J. Sprey
Cursusprijs

VSO € 710 geen BTW
PO € 760 geen BTW
Opleidingspunten
10 Juridisch
-- Beroepsvaardigheden
-- Management/Organisatie
10 Totaal

PERMANENTE OPLEIDING

BESLAG- EN EXECUTIERECHT

Beslag en executie in de praktijk

16-02-2006 12:30 - 18:00

Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Academie voor de Rechtspraktijk,
tel. 030-2810085
Docent(en) mr. J.M. Wisseborn
Cursusprijs € 295 exclusief BTW
Opleidingspunten
04 Juridisch
-- Beroepsvaardigheden
-- Management/Organisatie
04 Totaal

Opleidingspunten
05 Juridisch
-- Beroepsvaardigheden
-- Management/Organisatie
05 Totaal

tel. 0575-595300
Docent(en) mr. dr. L.M. Koenraad
Cursusprijs € 415 geen BTW
Opleidingspunten
05 Juridisch
-- Beroepsvaardigheden
-- Management/Organisatie
05 Totaal

Schrijf een Goede Beslissing op Bezwaar en een Goed Verweerschrift

04-04-2006 15:30 - 21:00

11-04-2006 15:30 - 21:00
Plaats Rotterdam
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling ORP Erasmus Universiteit Rotterdam,
tel. 010-4081597
Docent(en) mr. J. Brand, mr. T. Damsteegt
Cursusprijs € 745 geen BTW
Opleidingspunten
08 Juridisch
-- Beroepsvaardigheden
-- Management/Organisatie
08 Totaal

BESTUURS(PROCES)RECHT

Algemene beginselen bestuursrecht

08-03-2006 09:45 - 16:30

Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau *
Instelling OSR Juridische Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en) mr. H.F.Th. Pennarts
Cursusprijs € 415 geen BTW
Opleidingspunten
05 Juridisch
-- Beroepsvaardigheden
-- Management/Organisatie
05 Totaal

Europees recht voor de bestuursrechtpraktijk

10-05-2006 09:45 - 16:30
Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling OSR Juridische Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en) mr. A.P.W. Duijkersloot, prof. dr. R. Widdershoven
Cursusprijs € 450 geen BTW
Opleidingspunten
05 Juridisch
-- Beroepsvaardigheden
-- Management/Organisatie
05 Totaal

Bestuursprocesrecht II

02-02-2006 09:30 - 16:30

03-02-2006 09:30 - 16:30
Plaats Rotterdam
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Euroforum,
tel. 040-2974974
Docent(en) prof. mr. B.J. Schueler, mr. drs. T.G.M. Simons, mr. drs. D.A. Verburg
Cursusprijs € 1599 exclusief BTW
Opleidingspunten
10 Juridisch
-- Beroepsvaardigheden
-- Management/Organisatie
10 Totaal

EUROPEES RECHT

Succesvol aanbesteden met het ARW 2005

15-02-2006 10:00 - 17:00

Plaats Rotterdam
Doelgroep PO
Niveau * Actualiteiten
Instelling Elsevier Congressen,
tel. 070-4415745
Docent(en) mr. G.W.A. van de Meent, mr. R. Roks, mr. M. Strijker, M.A.J. Stuijts, mr. E.A. Visser, mr. D.E. van Werven, ir. H.L.J.M. Wijnen
Cursusprijs € 699 exclusief BTW
Opleidingspunten
05 Juridisch
-- Beroepsvaardigheden
-- Management/Organisatie
05 Totaal

De voorlopige voorziening in het bestuursrecht

18-05-2006 09:45 - 16:30

Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling OSR Juridische Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en) mr. drs. T.G.M. Simons
Cursusprijs € 450 geen BTW

Openbaar bestuur en privaatrecht

26-04-2006 09:45 - 16:30

Plaats Utrecht
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling OSR Juridische Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en) prof. mr. F.J. van Ommeren, mr. G.A. van der Veen
Cursusprijs € 450 geen BTW
Opleidingspunten
05 Juridisch
-- Beroepsvaardigheden
-- Management/Organisatie
05 Totaal

Verdiepingscursus Bestuursrecht

16-02-2006 18:00 - 21:00

02-03-2006 18:00 - 21:00
16-03-2006 18:00 - 21:00
30-03-2006 18:00 - 21:00
Plaats Den Haag/Utrecht
Doelgroep PO
Niveau **
Instelling Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789896
Docent(en) prof. mr. H.E. Bröring, prof. mr. M. Schreuder-Vlasblom, mr. D.A.C. Slump, prof. mr. R.J.G.M. Widdershoven
Cursusprijs € 1200
Opleidingspunten
10 Juridisch
-- Beroepsvaardigheden
-- Management/Organisatie
10 Totaal

GEZONDHEIDRECHT

Wet BOPZ

02-02-2006 10:15 - 19:30

03-02-2006 09:00 - 16:30
Plaats Zutphen
Doelgroep PO

Het niveau van de opleidingen is als volgt weergegeven:

* Basisniveau (doorgaans minder dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; weinig tot geen voorkennis aanwezig).

** Verdiepingsniveau (doorgaans meer dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; basiskennis aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

*** Specialisatieniveau (doorgaans meer dan 3 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; hoog kennisniveau aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

Niveau **
 Instelling Studiecentrum Rechtspleging,
 tel. 0575-595300
 Docent(en) mr. R.B.M. Keurentjes, mr.
 drs. R.H. Zuidderhoudt
 Cursusprijs € 1305 inclusief BTW
 Opleidingspunten
 12 Juridisch
 -- Beroepsvaardigheden
 -- Management/Organisatie
 12 Totaal

Jurisprudentie Gezondheidszorg 2005

09-02-2006 13:30 - 17:00
 Plaats Hilversum
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Vermande Studiedagen,
 tel. 070-3789896
 Docent(en) mr. A.C. de Die, prof. mr. J.H.
 Hubben, mr. M.F. van der Mersch, mr.
 E.W.M. Meulemans
 Cursusprijs € 450 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 03 Juridisch
 -- Beroepsvaardigheden
 -- Management/Organisatie
 03 Totaal

HUURRECHT

Huurrecht Bedrijfsruimte

22-03-2006 15:00 - 20:00
 Plaats Nijkerk
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Lawyers Plus Advocaten-
 netwerk,
 tel. 033-4622144
 Docent(en) mr. Jhr. J.L.R.A. Huydecoper,
 mr. J.M.F.X. van Veggel
 Cursusprijs € 595 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 04 Juridisch
 -- Beroepsvaardigheden
 -- Management/Organisatie
 04 Totaal

Renovatie en sloop van huurwoningen

13-04-2006 09:30 - 16:30
 Plaats Utrecht
 Doelgroep PO
 Niveau ** Actualiteiten
 Instelling Vermande Studiedagen,
 tel. 070-3789896
 Docent(en) mr. T.A. Nieuwenhuijsen, mr.
 C.E. Schouten
 Cursusprijs € 695 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 05 Juridisch
 -- Beroepsvaardigheden
 -- Management/Organisatie
 05 Totaal

ICT- EN TELECOMRECHT

Studiedag: Juridische actualiteiten breedband

25-01-2006 09:30 - 15:30
 Plaats Rotterdam
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Euroforum,
 tel. 040-2974974
 Docent(en) Deskundige trainers
 Cursusprijs € 899 exclusief BTW

Opleidingspunten
 04 Juridisch
 -- Beroepsvaardigheden
 -- Management/Organisatie
 04 Totaal

LETSELSCHADE

17e LSA Symposion Kwaliteitsverbetering in het letselschadetrajact

27-01-2006 09:50 - 17:00
 Plaats Scheveningen
 Doelgroep PO
 Niveau ** Actualiteiten
 Instelling Vermande Studiedagen,
 tel. 070-3789896
 Docent(en) prof. mr. A.J. Akkermans,
 prof. mr. J.M. Barendrecht, mr. drs. G. de
 Groot, drs. J. Smit, drs. G.W.L. Verburg-
 Balke, prof. mr. J.B.M. Vranken
 Cursusprijs € 350 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 04 Juridisch
 -- Beroepsvaardigheden
 -- Management/Organisatie
 04 Totaal

ONDERNEMINGSRECHT

Vennootschapsrecht (4 daagse)

31-01-2006 10:00 - 17:00
07-02-2006 10:00 - 17:00
13-02-2006 10:00 - 17:00
27-02-2006 10:00 - 17:00
 Plaats Amsterdam
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Kluwer Opleidingen,
 tel. 0570-647190
 Docent(en) mr. J.T. Anema, prof. mr. J.W.
 Bellingwout, mr. F.K. Buijn, mr. drs. R.M.
 Hermans, mr. J.H. Huidink, prof. mr. J.B.
 Huizink, mr. A.F.J.A. Leijten, prof. mr. M.L.
 Lennarts, prof. mr. W.J. Slagter
 Cursusprijs € 2580 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 22 Juridisch
 -- Beroepsvaardigheden
 -- Management/Organisatie
 22 Totaal

Erasmus Leergang Ondernemingsrecht

16-03-2006 10:00 - 17:30
17-03-2006 10:00 - 17:30
06-04-2006 10:00 - 17:30
07-04-2006 10:00 - 17:30
27-04-2006 10:00 - 17:30
28-04-2006 10:00 - 17:30
18-05-2006 10:00 - 17:30
19-05-2006 10:00 - 17:30
08-06-2006 10:00 - 17:30
09-06-2006 10:00 - 17:30
 Plaats Rotterdam
 Doelgroep PO
 Niveau *** Actualiteiten
 Instelling ORP Erasmus Universiteit
 Rotterdam,
 tel. 010-4081597
 Docent(en) mr. H. Beckman, M. Boeser
 RA, mr. E. van den Brande, mr. M.L.
 Bremer, mr. J.J. Feenstra, mr. drs. C.M.
 Harmsen RA, mr. H.J. Kersten, mr. drs.
 J.J. Krikke, prof. mr. M.J. Kroeze, mr. T.E.
 Lambooy, prof. mr. M.L. Lennarts, mr.
 M.H.J. van Maanen, mr. drs. P.H.M. Simo-
 nis, prof. dr. J.C.M. van Sonderen, mr.

W.P.M. Thijssen, mr. G.A. van der Veen,
 mr. G.J. Vels, prof. mr. J.B. Wezeman,
 prof. mr. dr. P.M. van Zanden RA
 Cursusprijs € 4750 geen BTW
 Opleidingspunten
 60 Juridisch
 -- Beroepsvaardigheden
 -- Management/Organisatie
 60 Totaal

OVERIGE RECHTSGBIEDEN

Juridische issues in de media

24-01-2006 09:30 - 16:30
 Plaats Amsterdam
 Doelgroep PO
 Niveau **
 Instelling Euroforum,
 tel. 040-2974974
 Docent(en) mr. K. Gilhuis, mr. M. de
 Kemp, mr. B. Le Poole, mr. A. Ottow, mr.
 W. Wefers Bettink
 Cursusprijs € 799 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 04 Juridisch
 -- Beroepsvaardigheden
 -- Management/Organisatie
 04 Totaal

Jurisprudentie Aanbestedingsrecht

16-02-2006 09:30 - 16:45
 Plaats Hilversum
 Doelgroep PO
 Niveau * Actualiteiten
 Instelling Elsevier Congressen,
 tel. 070-4415745
 Docent(en) mr. C.J.G.M. Bartels LLM, prof.
 dr. L.W. Gormley, mr. R. Roks, mr. A. Stel-
 lingwerff Beintema, mr. G. Verberne, prof.
 mr. W.G.P.E. Wedekind
 Cursusprijs € 699 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 05 Juridisch
 -- Beroepsvaardigheden
 -- Management/Organisatie
 05 Totaal

PERSONEN- EN FAMILIERECHT

Actualiteiten Personen-- Familie- en Huwelijksvermogensrecht

28-03-2006 15:30 - 21:00
 Plaats Rotterdam
 Doelgroep PO
 Niveau ** Actualiteiten
 Instelling ORP Erasmus Universiteit
 Rotterdam,
 tel. 010-4081597
 Docent(en) prof. mr. A.J.M. Nuytink
 Cursusprijs € 525 geen BTW
 Opleidingspunten
 04 Juridisch
 -- Beroepsvaardigheden
 -- Management/Organisatie
 04 Totaal

SOCIAAL VERZEKERINGSRECHT

Actualiteiten sociaal verzekeringsrecht

14-02-2006 13:30 - 17:00
 Plaats Utrecht
 Doelgroep PO
 Niveau ** Actualiteiten
 Instelling Studiecentrum Rechtspleging,
 tel. 0575-595300
 Docent(en) mr. K.J. Smit, mr. A. Wit

Cursusprijs € 185 geen BTW
 Opleidingspunten
 03 Juridisch
 -- Beroepsvaardigheden
 -- Management/Organisatie
 03 Totaal

VERBINTENISSEN- EN CONTRACTENRECHT

Contracteren en redigeren algemeen civiel (Module III VSO-profiel Algemeen civiel)

08-03-2006 09:45 - 16:30
15-03-2006 09:45 - 16:30
 Plaats Utrecht
 Doelgroep VSO/PO
 Niveau *
 Instelling OSR Juridische Opleidingen,
 tel. 030-2315314
 Docent(en) mr. M. de Koning, prof. mr.
 E.J.H. Schrage, mr. J. Sprey
 Cursusprijs
 VSO € 710 geen BTW
 PO € 760 geen BTW
 Opleidingspunten
 10 Juridisch
 -- Beroepsvaardigheden
 -- Management/Organisatie
 10 Totaal

KWALITEITSZORG

Praktijkspecial: Uitvoeren van een cliënttevredenheidsonderzoek

09-02-2006 13:45 - 17:00
09-02-2006 13:45 - 17:00
01-06-2006 13:45 - 17:00
 Plaats Utrecht
 Doelgroep PO
 Niveau *
 Instelling SKIR,
 tel. 070-3353542
 Docent(en) mr. H.C.A. de Groot, mr. W.
 de Smit
 Cursusprijs € 700 geen BTW
 Opleidingspunten
 -- Juridisch
 -- Beroepsvaardigheden
 05 Management/Organisatie
 05 Totaal

MARKETING

Zeven marketingwetten voor advocaten

16-02-2006 10:00 - 17:30
 Plaats Rotterdam
 Doelgroep PO
 Niveau * Actualiteiten
 Instelling Elsevier Congressen,
 tel. 070-4415745
 Docent(en) drs. J.A.H. Burgers, prof. dr.
 F.E. Kwakman
 Cursusprijs € 795 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 -- Juridisch
 -- Beroepsvaardigheden
 06 Management/Organisatie
 06 Totaal

Personalia

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR

Aarts, mr. J.L., Jaarbeursplein 22 (3521 AP) postbus 2875 (3500 GW) Utrecht, tel. 0900-4636262, fax 030-2989862

Alst, mr. D. van, Oranjesingel 63 (6511 NR) postbus 1008 (6501 BA) Nijmegen, tel. 024-3225370, fax 024-3240678, e-mail vanalst@dmz.nl

Berg, mw. mr. P. van den, Kousteensedijk 3 (4331 JE) postbus 240 (4330 AE) Middelburg, tel. 0118-656060, fax 0118-636178, e-mail info@avdw.nl

Berge, mw. mr. T.V.M. ten, Claudius Prinsenlaan 130 (4818 CP) postbus 4620 (4803 EP) Breda, tel. 076-5223677, fax 076-5149403, e-mail ttenberge@houbenadvocaten.nl

Berkhout, mr. F.C.J., Henri Dunantlaan 1 (2992 KP) postbus 156 (2990 AD) Barendrecht, tel. 0180-642000, fax 0180-642001, e-mail frank.berkhout@borsboomhamm.nl

Boers, mw. mr. M.J., Martinus Nijhofflaan 2 (2624 ES) postbus 1010 (2600 BA) Delft, tel. 015-2619361, fax 015-2571003, e-mail info@vanvlietenelshof.nl

Bont, mr. T. de, Kennemersingel 12 (1815 GB) postbus 327 (1800 AH) Alkmaar, tel. 072-5068500, fax 072-5068501, e-mail bont@cleerdin-hamer.nl

Bovenberg, mr. J.A., Klapheklaan 8 (2111 XS) Aardenhout

Brenninkmeijer, mw. mr. F.A., Wilhelminastraat 14-16 (2011 VM) Haarlem, tel. 023-5276100, fax 023-5411925

Combee, mw. mr. R., De Raadsingel 93-b (3311 JG) postbus 476 (3300 AL) Dordrecht, tel. 078-6331111, fax 078-6130171, e-mail info@tenholter.nl

Crompvoets, mw. mr. M.M.G., Hertogsingel 20 (6214 AD) Maastricht, tel. 043-3257800, fax 043-3257858, e-mail m. crompvoets@hogerovorstwudka.nl

Dammingh, mr. J.J., Van Schaeck mathonsingel 4 (6512 AN) postbus 55 (6500 AB) Nijmegen, tel. 024-3813131, fax 024-3222074, e-mail algemeen@nijmegen-dirkzwager.nl

Debi, mw. mr. M.R., Herculesplein 213 (3584 AA) postbus 85299 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2523520, fax 030-2512741, e-mail mrd@atmadvocaten.nl

Diepenbach, mw. mr. I., Jansbinnensingel 24 (6811 AL) postbus 1258 (6801 BG) Arnhem, tel. 026-4435945, fax 026-4458838

Dohmen, mr. C.J.H., Euclideslaan 51 (3584 BM) postbus 85005 (3508 AA) Utrecht, tel. 030-2595522, fax 030-2595504, e-mail cdohmen@vbk.nl

Drenth, mr. H., Maliebaan 57 (3581 CE) postbus 2169 (3500 GD) Utrecht, tel. 030-2333502, fax 030-2315674, e-mail mail@deleon.nl

Driessen, mr. J.H.A., Parkstraat 107 (2514 JH) postbus 30457 (2500 GL) Den Haag, tel. 070-3760606, fax 070-3651856, e-mail driessen@barentskrans.nl

Dun, mr. A.C.P.M. van, Stationsstraat 41 (5038 EC) postbus 772 (5000 AT) Tilburg, tel. 013-5838235, fax 013-5432763, e-mail b.vandun@mannaerts-appels.nl

Dijk, mw. mr. B.J. van, Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail thehague@debrauw.com

Dijk, mw. mr. M. van, Burgemeester Roelenweg 11 (8021 EV) postbus 600 (8000 AP) Zwolle, tel. 038-4259200, fax 038-4259252, e-mail m.vandijk@nysingh.nl

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Dijkman, mw. mr. M.H.J.W., Buitenruststraat 14 (4337 EH) postbus 616 (4330 AP) Middelburg, tel. 0118-623655, fax 0118-625179, e-mail dijkman@boogaardadvocaat.nl

Eertwegh, mw. mr. H.L., Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-5153000, fax 070-5153100, e-mail info@prdf.nl

Engelen, mw. mr. S.M.I., St. Canisiusingel 19-f (6511 TE) postbus 1126 (6501 BC) Nijmegen, tel. 024-3810810, fax 024-3810820, e-mail info@hogeveandenbroek.nl

Enschede, mw. mr. E.J., De Bouw 151 (3991 SZ) Houten

Eskes, mr. B., Kampstraat 6 (9411 KS) postbus 38 (9410 AA) Beilen, tel. 0593-540909, fax 0593-523699

Franken, mr. A.J., Neptunesstraat 41-63 (2132 JA) Hoofddorp, postbus 13000 (1100 KG) Amsterdam Zuidoost, tel. 020-5006651, fax 020-5007985

Greve-Kortrijk, mw. mr. A., Mathenesserlaan 195 (3014 HB) Rotterdam, tel. 010-2707909, fax 010-2707900, e-mail info@colletinternational.com

Groeneveld, mw. mr. M.L., Hanzeweg 15-d (2803 MC) postbus 2133 (2800 BG) Gouda, tel. 0182-691222, fax 0182-691223, e-mail groeneveld@mksadvocaten.nl

Hendriks, mr. J.A., Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-5153000, fax 070-5153100, e-mail ja.hendriks@pelsrijcken.nl

Houben, mr. E.J., Noordeinde 33 (2514 GC) postbus 305 (2501 CH) Den Haag, tel. 070-3023500, fax 070-3023670, e-mail info@houthoff.com

Hout, mw. mr. D.F.L. van der, Wassenaarseweg 80 (2596 CZ) postbus 90636 (2509 LP) Den Haag, tel. 070-3286480, fax 070-3248389

Houte, mr. C.P.M. van, Oliemolenstraat 60 (6416 CB) Heerlen, tel. 045-5737575, fax 045-5737576

Huizing, mw. mr. W., Wiardaplantage 9 (8939 AA) postbus 17 (8900 AA) Leeuwarden, tel. 058-2347347, fax 058-2347380, e-mail w.huizing@triplaw.nl

Jans, mr. P.J., Ritsevoort 2 (1811 DN) Alkmaar, tel. 072-5113273, fax 072-5124368, e-mail fpklaver@klaveradvocaten.nl

Jerrari, mw. mr. M. el, Bredestraat 12 (6211 HC) postbus 301 (6200 AH) Maastricht, tel. 043-3506200, fax 043-3262244, e-mail info@adelmeijerhoynng.nl

Kan, mr. J.C.V., Satdhouerslaan 100 (2517 JC) postbus 29702 (2502 LS) Den Haag, tel. 070-3633555, fax 070-3651051, e-mail kan@ruigpartners.nl

Kloters, mr. R., Oosteinde 3 (1017 WT) postbus 220 (1000 AE) Amsterdam, tel. 020-4212040, fax 020-4207079, e-mail remco.kloters@van-kaam.nl

Klijn, mr. M.B., Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172602, fax 010-2172746, e-mail m.klijn@houthoff.com

Kole, mw. mr. E.C., Admiraliteitskade 50 (3063 ED) postbus 4302 (3006 AH) Rotterdam, tel. 010-2725403, fax 010-2725430, e-mail ekole@akd.nl

Kousedghi, mw. mr. S., Johan van Oldenbarneveldlaan 9-e (2582 NE) postbus 82228 (2508 EE) Den Haag, tel. 070-3589479, fax 070-3585197

Krab, mr. J.A., van Hertumweg 21 (4462 EV) postbus 20+ (4460 AC) Goes, tel. 0113-211351, fax 0113-213918, e-mail bde@bdeadvocaten.nl

Kramer, mw. mr. L., Stationsstraat 19 (4611 CB) postbus 101 (4600 AC) Bergen op Zoom, tel. 0164-211311, fax 0164-256228

Kromme, mr. J.W.M., Ridderhof 5-a (2981 ET) Ridderkerk, tel. 0180-490490, fax 0180-431212

Kruit, mw. mr. J.A., Meent 94 (3011 JP) postbus 21390 (3001 AJ) Rotterdam, tel. 010-4137000, fax 010-4145719, e-mail kruit@vantraa.nl

Kruijt, mr. J.S., Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042473, fax 010-4042333, e-mail jelmmer.kruijt@simmons-simmons.com

Laarhoven, mw. mr. J.E., Laan van Zuid Hoorn 61 (2289 DC) Rijswijk, postbus 24048 (2490 AA) Den Haag, tel. 070-3196040, fax 070-3196041, e-mail j.laarhoven@valesis.com

Ladesteijn, mr. J.J. van, Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517555, fax 020-6267949, e-mail info.amsterdam@bakernet.com

Leerkes, mw. mr. L.M.J., Bruynsteeg 28 (7411 LT) postbus 6273 (7401 JG) Deventer, fax 0570-643506

Leeuwen, mw. mr. Ph.H.C. van, Strawinskylaan 1999 (1077 XV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-7171000, fax 020-7171111, e-mail info@nautadutilh.com

Legters, mr. R.W., Dorpsstraat 147 (7468 CJ) postbus 126 (7468 ZI) Enter, tel. 0547-380749, fax 0547-380822

Leuftink, mr. A.D., Nieuwe Haven 133 (3116 AC) postbus 394 (3100 AJ) Schiedam, tel. 010-2460450, fax 010-2460255, e-mail a.leuftink@roozeboomadvocaten.nl

Linse, mr. G.C., Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 020-6741111

Lubbe, mr. M.A. van der, Velperweg 35 (6824 BE) postbus 1219 (6801 BE) Arnhem, tel. 026-4434249, fax 026-4459054, e-mail mailbox@rijssenbeek.nl

Luttkhuis-Horsthuis, mw. mr. E., Brouwerslaan 1 (7548 XA) postbus 55 (7500 AB) Enschede, tel. 053-4833405, fax 053-4833109

Maathuis, mr. K., Stekkenberg 4-a (6561 XI) postbus 15 (6560 AA) Groesbeek, tel. 024-3977390, fax 024-3978630

Made, mw. mr. M.A. van der, 2^e Daalsedijk 8 (3551 EJ) postbus 10136 (3505 AB) Utrecht, tel. 030-2513948, fax 030-2515730, e-mail kantoor@woutvanveenadvocaten.nl

Meer, mr. S. van der, Boompjes 258 (3011 XZ) postbus 2295 (3000 CG) Rotterdam, tel. 010-4065064, fax 010-4065091, e-mail sjors.van.der.meer@hollandlaw.nl

Middelkoop, mw. mr. M.H.K. van, Nieuwe Gracht 5-a (2011 NB) Haarlem, tel. 023-5426854, fax 023-5428990, e-mail advocaten@gesselblauw.nl

Molster, mw. mr. M.A., Amstelplein 8-a (1096 BC) postbus 94700 (1090 GS) Amsterdam, tel. 020-3016449, fax 020-3016335, e-mail madeleine.molster@cms-dsb.com

Het Bureau van de Orde

ONDERWERP

Advocatenpaspoort

N.a.w.-gegevens advocatuur

Centrale Controle Verordeningen

Landelijke financiële bijdrage

Communicatie (brochures, Vademecum)

Audit (auditbureau, aanvragen)

TELEFOONNUMMER

070 - 335 35 35

070 - 335 35 29

070 - 335 35 26

070 - 335 35 23

070 - 335 35 52

070 - 335 35 71/82

E-MAILADRES

info@advocatenorde.nl

adres@advocatenorde.nl

ccv@advocatenorde.nl

finorg@advocatenorde.nl

pr@advocatenorde.nl

audit@advocatenorde.nl

Opleiding

• Beroepsopleiding (BO)

(vragen van stagiaires inzake BO)

070 - 335 35 55

(09.00-12.00 uur)

opl@advocatenorde.nl

• Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO)

(vragen van stagiaires inzake VSO en erkende opleidingsinstellingen)

070 - 335 35 58/78

vso-po@advocatenorde.nl

• Permanente Opleiding (PO)

(vragen van erkende opleidingsinstellingen)

070 - 335 35 58/78

vso-po@advocatenorde.nl

• Permanente Opleiding (PO)

(vragen van advocaten inzake PO-punten, inclusief onthefing PO)

070 - 335 35 41/89

jz@advocatenorde.nl

• Vrijstellingen BO en VSO

070 - 335 35 41/89

jz@advocatenorde.nl

BalieNet-certificaten

070 - 335 35 71/86

certificaat@advocatenorde.nl

Overige (praktijk)vragen van advocaten

070 - 335 35 71/86

helpdesk@advocatenorde.nl

Neuhuyskade 94, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag

Telefoonnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 35

Faxnummer algemeen +31 (0)70 - 335 35 31

Nielen, mr. W.J.B. van, Alexanderstraat 2 (2514 JL) postbus 85551 (2508 CG) Den Haag, tel. 070-3110711, fax 070-3110722, e-mail uljaw@uljaw.nl

Novakovski, mw. mr. T., Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-5153000, fax 070-5153100, e-mail t.novakovski@pelsrijcken.nl

Numan, mr. D., Leidsegracht 94 (1016 CS) postbus 11616 (1001 GP) Amsterdam

Osch, mw. mr. I.W. van, Velperweg 1 (6824 BZ) postbus 3045 (6802 DA) Arnhem, tel. 026-3538302, fax 026-3538455, e-mail vanosch@dirkzwager.nl

Ottes, mw. mr. M.M., Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail info@van-doorne.com

Ouarani, mr. M., Bredestraat 12 (6211 HC) postbus 301 (6200 AH) Maastricht, tel. 043-3506200, fax 043-3262244, e-mail info@adelmeijerhoung.nl

Pierik, mw. mr. O.H.S., Concertgebouwplein 5 (1071 LL) Amsterdam, tel. 020-5776080, fax 020-5776088

Postma, mr. O.G.B., Concertgebouwplein 12 (1071 LN) postbus 75800 (1070 AV) Amsterdam, tel. 020-6641081, fax 020-6626818, e-mail info@abeln.nl

Quispel, mw. mr. B., Frederiksplein 42 (1017 XN) postbus 545 (1000 AM) Amsterdam, tel. 020-5533600, fax 020-5533777

Riel, mw. mr. B.L. van, Pythagoraslaan 2 (3584 BB) postbus 85250 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2121111, fax 030-2121333, e-mail utrecht@cms-dsb.com

Rikhye, mw. mr. L.G., De Stater 1 (5737 RV) postbus 1 (5737 ZG) Lieshout, tel. 0499-428111, fax 0499-428269

Rispens, mw. H.A., Schoutstraat 59 (1315 EW) postbus 10270 (1301 AG) Almere, tel. 036-5482400, fax 036-5482406, e-mail rispens@almere.woudegraaf.nl

Rodriguez González, mr. A., Van Vollenhovenstraat 15-a (3016 BE) postbus 23449 (3001 KK) Rotterdam, tel. 010-2120273, fax 010-4366560

Roebensen, mw. mr. M., Gustav Mahlerplein 50 (1082 MA) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-6056388, fax 020-6056721, e-mail m.roebensen@houthoff.com

Roos, mr. J.A. de, Strawinskylaan 1999 (1077 XV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-7171983, fax 020-7171338, e-mail jochem.deroos@nautadutilh.com

Rosmalen, mw. mr. N.M. van, Prins Hendriklaan 17 (1075 AZ) Amsterdam, tel. 020-6760780, fax 020-6752764, e-mail info@3k.nl

Rijksen, mw. mr. J.G.M., Ramstraat 31-33 (3581 HD) postbus 13086 (3507 LB) Utrecht, tel. 030-2122800, fax 030-2520244, e-mail kbs@kbs.netlaw.nl

Saane, mr. A.F. van, Brouwerslaan 1 (7548 XA) postbus 55 (7500 AB) Enschede, tel. 053-4833405, fax 053-4833109

Schelvis, mw. mr. D., Nieuwe Gracht 124 (2011 NM) postbus 280 (2000 AG) Haarlem, tel. 023-5530230, fax 023-5530260, e-mail schelvis@pjsadvocaten.nl

Scholte, mr. N.P., Dorpsstraat 147 (7468 C) postbus 126 (7468 Z) Enter, tel. 0547-380749, fax 0547-380822

Schoneveld, mw. mr. E., Reguliersdwarsstraat 90-92 (1017 BN) postbus 15744 (1001 NE) Amsterdam, tel. 020-5312000, fax 020-5312009, e-mail schoneveld@vanrossem.nl

Schouten, mr. H.G.C., Wilhelminalplein 37 (3072 DE) postbus 23134 (3001 KC) Rotterdam, tel. 010-2908500, fax 010-2908595, e-mail info@tbi.nl

Schrieck, mr. J.L. van der, Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail thehague@debrauw.com

Schuurmans, mw. mr. F., Strawinskylaan 3127 (1077 ZX) postbus 75306 (1070 AH) Amsterdam, tel. 020-3017300, fax 020-3017350, e-mail schuurmansf@eu.gtlaw.com

Sjobbema, mr. G.H., Oosteinde 4-b (9301 LJ) postbus 145 (9300 AC) Roden, tel. 050-5015455, fax 050-5015456, e-mail info@schuurmans-advocaten.nl

Stoffer, mw. mr. A.C.E., Apollolaan 151 (1077 AR) postbus 75299 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-4857000, fax 020-4857001, e-mail ariela.stoffer@freshfields.com

Straver, mw. mr. A.D., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240287, fax 010-2240058, e-mail anique.straver@nautadutilh.com

Teiwes, mr. C., Burg. Visserpark 13-15 (2405 CP) postbus 575 (2400 AN) Alphen a/d Rijn, tel. 0172-494345, fax 0172-424728, e-mail info@berntsenmulder.nl

Temme, mw. mr. S.N., Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517118, fax 020-6267949, e-mail saskia.temme@bakernet.com

Terpstra, mw. mr. J.F.H., Kampstraat 6 (9411 KS) postbus 38 (9410 AA) Beilen, tel. 0593-540909, fax 0593-523699

Tiddens, mr. H.F.N., Rivium Westlaan 46 (2909 LD) postbus 4043 (3006 AA) Rotterdam, tel. 010-2888800, fax 010-2888828, e-mail tiddens@damkru.nl

Truijens, mw. mr. M.M., De Lairessestraat 111-115 (1075 HH) Amsterdam, tel. 020-3053200, fax 020-3053298, e-mail moira.truijens@brinkhof.com

Veld, mw. mr. E. in 't, Winthontlaan 2 (3526 KV) postbus 4085 (3502 HB) Utrecht, tel. 030-2850300, fax 030-2850301, e-mail els.in.t.veld@dvan.nl

Vennegoor, mr. R.H.A., M.H. Tromplaan 25 (7513 AB) postbus 111 (7500 AC) Enschede, tel. 053-4801840, fax 053-4801841, e-mail vennegoor@ddh-advocaten.nl

Verbraaken, mw. mr. P., Laan van Meerdervoort 815 (2564 AG) postbus 64624 (2506 CA) Den Haag, tel. 070-3253475, fax 070-3253979

Vermeulen, mw. mr. C.C.S., Westelijk Halfrond 487 (1183 JD) postbus 2253 (1180 EG) Amstelveen, tel. 020-6400441, fax 020-6402929, e-mail mail@kleinamstelhove.nl

Visscher, mr. M.H., Strawinskylaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460227, fax 020-5460715, e-mail rien.visscher@stibbe.com

Vles, mr. M.A., Emmasingel 38 (6001 BD) postbus 196 (6000 AD) Weert, tel. 0495-532583, fax 0495-540755, e-mail advocaten@hoeberechts.nl

Vliet, mw. mr. A. van, Burg. de Bruinelaan 14 (3331 AE) postbus 309 (3330 AH) Zwijndrecht, tel. 078-6120006, fax 078-6190422, e-mail vanvliet@quisteneskes.nl

Vossen, mr. J.L.E.M., mr. B.M. Teldersstraat 13-a (6842 CT) postbus 5337 (6802 EH) Arnhem, tel. 020-6517517, fax 020-6914737, e-mail info@das.nl

Warmerdam, mw. mr. S.M.A. van, Kenaupark 21 (2011 MR) postbus 5563 (2000 GN) Haarlem, tel. 023-5424292, fax 023-5425277, e-mail s.warmerdam@vandiepen.com

Weijers, mw. mr. I.M., De Bukakkers 16 (7811 KZ) postbus 1003 (7801 BA) Emmen, tel. 0591-656969, fax 0591-641006, e-mail info@homveld.nl

Wind, mr. G., Jaarbeursplein 22 (3521 AP) postbus 2875 (3500 GW) Utrecht, tel. 0900-4636262, fax 030-2989862

Wong, mw. mr. G.C., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240000, fax 010-4148444

Wouterse, mw. mr. L.K., Korvelseweg 142 (5025 JL) postbus 1095 (5004 BB) Tilburg, tel. 013-4635599, fax 013-4632266, e-mail mail@kantoorvanzijl.nl

Wijk, mw. mr. V.C.A. van, Prins Bernhardstraat 10 (6521 AB) postbus 1546 (6501 BM) Nijmegen, tel. 024-3607560, fax 024-3607090, e-mail secretariaat@jaegerssoons.nl

Wijne, mw. mr. R.P., Weteringschans 85-87 (1017 RZ) postbus 15755 (1001 NG) Amsterdam, tel. 020-6732199, fax 020-6758163, e-mail beer@beeradvocaten.nl

Zanden, mw. mr. A.J.M. van der, Pasteurlaan 1 (4624 XK) postbus 500 (4600 AM) Bergen op Zoom, tel. 0164-2666000, fax 0164-2663888, e-mail info@vitak.nl

Zentveldt, mw. mr. J.M., Herengracht 464 (1017 CA) postbus 15680 (1001 ND) Amsterdam, tel. 020-6262758, fax 020-6272462, e-mail zentveldt@moszkowicz.nl

Zondervan, mr. E.L., Winthontlaan 2 (3526 KV) postbus 4085 (3502 HB) Utrecht, tel. 030-2850300, fax 030-2850301, e-mail info@dvan.nl

PRAKTIJK NEERGELEGD

Beer, mw. mr. L.E. de Amsterdam 01-11-2005

Berg, mr. W. van den Rotterdam 31-10-2005

Boesten, mw. mr. E. Den Haag 01-11-2005

Boogaard, mw. mr. D. van den Amsterdam 01-11-2005

Brounen, mr. M.L.G. Amsterdam 01-12-2005

Damen, mr. E.R. Amsterdam 01-11-2005

Diteweg, mw. mr. drs. Y.C. Amsterdam 11-10-2005

Dumoulin, mw. mr. drs. E.M.C. Zwolle 01-11-2005

Gijbarts, mr. ing. Q. Amsterdam 07-11-2005

Hermens, mr. S.H.P. Amsterdam 22-11-2005

Kampert, mw. mr. N. Amsterdam 01-12-2005

Kassing, mw. mr. D.H.A.A. Utrecht 31-10-2005

Kasteren, mr. E.M. van Amsterdam 01-11-2005

Koorevaar, mr. J.F. Den Haag 01-11-2005

Kwakman, mw. mr. H.A. Amsterdam 01-12-2005

Langeveld, mr. S.M.P. Amsterdam 30-11-2005

Leeuwen, mw. mr. F.M. van Amsterdam 01-11-2005

Meijer, mw. mr. G.J. Hilversum 01-04-2005

Mulckhuysen, mw. mr. E.L. Amsterdam 01-12-2005

Ouden, mr. A. den Amsterdam 01-11-2005

Roest, mw. mr. J. Amsterdam 07-11-2005

Rychter, mr. I. Amsterdam 01-12-2005

Rijkse, mw. mr. C.M. Amsterdam 27-10-2005

Schuurbijs, mw. mr. E.H. Amsterdam 01-11-2005

Stavast, mw. mr. J.M. Nijmegen 01-09-2005

Struycken, mr. J.G.A. Amsterdam 01-12-2005

Sybrandy, mr. P. Amsterdam 14-10-2005

Thiel, mw. mr. N.M. van Utrecht 01-11-2005

Tuinen-Andringa, mw. mr. C.B.C. van Amsterdam 01-11-2005

Volkerts, mr. O.B. Groningen 14-11-2005

Vriesema, mr. G.W.M. Arnhem 01-10-2005

Vught, mw. mr. E.J. van Amsterdam 31-10-2005

Webb, mw. mr. M.L. Amsterdam 01-11-2005

Wiarda, mw. mr. H.J. Amsterdam 01-12-2005

KANTOORVERPLAATSING

Aarnink, mr. H. (Almelo): Pantheon 25 (7521 PR) postbus 109 (7500 AC) Enschede, tel. 053-4804200, fax 053-4804299, e-mail h.aarnink@kienhuishoving.nl

Andela, mw. mr. A.S.M. (Rotterdam): Reimersbeek 2 (1082 AG) postbus 87400 (1080 JK) Amsterdam, tel. 020-3015555, fax 020-3015678, e-mail info@russell.nl

Arends, mr. D.G. (Amsterdam): 130 E Randolph Drive suite 3500 (ILL 60601) Illinois Chicago/Verenigde Staten van Amerika, tel. 001-3128618935, fax 001-3126982945, e-mail daan.arends@bakernet.com

Baltes, mr. R.A.: Koestraat 246 (5014 EG) postbus 390 (5000 AJ) Tilburg, tel. 013-5232160, fax 013-5232161, e-mail baltes@baltesadvocatuur.nl

Berg, mr. P. van den (Rhoon): Raadhuislaan 43 (3201 EM) postbus 279 (3200 AG) Spijkenisse, tel. 0181-465050, fax 0181-465055, e-mail mrvpandenberg@hetnet.nl

Berk, mw. mr. drs. A.D.I. van (Nieuwegein): Koninginneweg 6-a (1217 KX) postbus 1813 (1200 BV) Hilversum, tel. 035-6232523, fax 035-6294000

Bliek, mr. J. de (Rotterdam): Spoorlaan 320 (5038 CC) Tilburg, tel. 013-5717390, fax 013-5717393

Boer, mr. W.D. de (New York/Verenigde Staten van Amerika): Strawinskylaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460606, fax 020-5460123, e-mail douc.deboer@stibbe.com

Bogaard, mw. mr. J.C. (Nieuwer ter Aa): Prins Hendriklaan 25 (1075 AZ) Amsterdam, tel. 020-4860055, fax 020-6706226

Bol, mw. mr. J.P.M.: Astrastraat 15-a (1829 JA) Oudorp, tel. 072-5118450, fax 072-5118453, e-mail info@bol-echtscheidingsbemiddeling.nl

Boogerd, mw. mr. M.G. van den (Arnhem): Boompjes 40 (3011 XB) postbus 546 (3000 AM) Rotterdam, tel. 010-4005100, fax 010-4005111, e-mail mg.van.den.boogerd@kneppelhout.nl

Boorder-Sweerman, mw. mr. D.S. de (Utrecht): St. Canisiusweg 19-f (6511 TE) postbus 1126 (6501 BC) Nijmegen, tel. 024-3810810, fax 024-3810820, e-mail d.deboorder@hoge Vandenberg.nl

Bors, mr. J.G.W. (Nieuwegein): Nachtegaalstraat 94-1 (3581 AP) Utrecht, tel. 030-2145921, fax 030-2145356, e-mail j.bors@wxs.nl

Bout, mr. T. van den (Voorburg): Bezuidenhoutseweg 195 (2594 AJ) Den Haag, tel. 070-3351013, fax 070-3351036

Vrij, mw. mr. L.A.: Herengracht 141 (1015 BH) Amsterdam, tel. 020-4220532, fax 020-4220872, e-mail info@advocatenkantoorvrij.nl

Weiland, mw. mr. E.E.: Maliebaan 51 (3581 CD) Utrecht, tel. 030-2333233, fax 030-2368845

Wellen, mw. mr. M.A. (Den Bosch): St. Annastraat 234 (6525 GZ) Nijmegen, tel. 024-3523390, fax 024-3523399, e-mail info@advocatenkantoorbruls.nl

Wiedijk, mr. A.M.: Staringstraat 11-f (1054 VM) Amsterdam, tel. 020-6837045, fax 084-2216766, e-mail a.m.wiedijk@planet.nl

Winnubst, mw. mr. J.L.H. (Amsterdam): Neptunesstraat 41-63 (2132 JA) Hoofddorp, postbus 13000 (1100 KG) Amsterdam Zuidoost, tel. 020-5006000, fax 020-5007000

NIEUW KANTOOR

SWMR Advocaten (mrs. L. Sinoo, S. Makhloufi, E.I. Robert en E.E. Weiland) Maliebaan 51 (3581 CD) Utrecht, tel. 030-2333233, fax 030-2368845

NAAMSWIJZIGING

Kuhlmann, mr. D. te Den Haag thans: **Van den Bout Advocaten**

BEZOEKADRES/POSTBUS / TEL./FAX/E-MAIL

Anthos te Amsterdam: Jachthavenweg 111 (1081 KM) postbus 7870 (1008 AB) Amsterdam

Bakhuis & Wekking Advocaten te Apeldoorn: Paslaan 21 (7311 A) Apeldoorn

Bol & Van Voskuilen te Rotterdam: Westersingel 88 (3015 LC) Rotterdam

Van den Dungen van de Voort Bedrijfsadvocaten te Den Bosch: Rompertsebaan 66 (5231 GT) Den Bosch

Van der Hoeven Advocaten te Den Haag: Denneweg 124 (2514 CL) Den Haag

Koevoets Advocaten te Rotterdam: Kortekade 4 (3062 GR) Rotterdam

Van der Linden en Hofstede te Almelo: Ootmarsumsestraat 104 (7602 JP) Almelo

Scholten c.s. Advocaten te Den Haag: Denneweg 124 (2514 CL) Den Haag

Signer c.s. Advocaten te Almere: Palmopolstraat 47 (1327 CB) Almere, postbus is opgeheven

Van der Sluis & Van der Zee Advocaten te Leeuwarden: Willemskade 7 (8911 AW) Leeuwarden

Smits, mw. mr. A.G.M. (Utrecht): Emmalaan 35 (3581 HP) Utrecht, tel. 030-2368877, fax 030-2314466

Advocatenkantoor Spruijt te Middelburg: Park Veldzicht 2 (4336 DX) Middelburg

Literatuur

prof. mr. P.J. Boon e.a.

Regelgeving in Nederland

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2005
236 p. € 37,50
ISBN 90 1302 396 7

mr. C. Borman

Het Statuut voor het Koninkrijk, 2e druk

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2005
248 p. € 32,50
ISBN 90 1302 863 2

mr. J.H.G. van den Broek

Wegwijzer Milieurecht 2005/2006

Kluwer bv Alphen aan den Rijn 2005
200 p. € 42
ISBN 90 1302 698 2

mr. H.E. Bröring

De bestuurlijke boete

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2005
324 p. € 34,50
ISBN 90 1302 765 2

prof. mr. G.L. Coolen en mr. G.F. Walgemoed

Hoofdzaken van het militaire ambtenarenrecht, 5e druk

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2005
288 p. € 34,50
ISBN 90 1302 862 4

mr. P.J. de Groot en

mw. E.J.M. van Dooren-Berger

Agenda voor de rechtspraak 2006 A5 en A4

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2005
796 p. € 46
ISBN 90 1392 780 6 en 90 1302 779 2

prof. dr. R.H. Happé e.a.

Algemeen fiscaal bestuursrecht, 2e druk

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2005
396 p. € 38,50
ISBN 90 1302 911 6

prof. mr. W. Konijnenbelt en

mw. M. Verschuren

Tekstuitgave Algemene wet bestuursrecht 2005

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2005
292 p. € 30
ISBN 90 1302 837 3

mr. P.F.E.M. Merks e.a.

Internationale Bundel – Teksten international en Europees

belastingrecht voor studie en praktijk
Licent fiscale en juridische uitgevers BV
Zoetermeer 2005
1360 p. € 35
ISBN 90 7787 002 4

J.H. Nieuwenhuis e.a.

Tekst & Commentaar Burgerlijk Wetboek, 6e druk

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2005
4.368 p. € 245
ISBN 90 1301 657 X

mr. drs. W. den Ouden e.a.

Recht realiseren

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2005
388 p. € 29,50
ISBN 90 1302 811 X

prof. mr. drs. B.P.M. van Ravels

Grenzen van voorzienbaarheid

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2005
108 p. € 25
ISBN 90 1302 919 1

mr. B.J. Schueller

Schadevergoeding en de Awb

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2005
304 p. € 29,95
ISBN 90 268 3438 1

mw. M. Verschuren

Tekstuitgave Gemeentewet 2005

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2005
340 p. € 32,50
ISBN 90 1302 835 7

(advertentie)

Gezocht:

Ambitieuze advocaat

voor nieuw advocatenkantoor te Rotterdam

Indien u geïnteresseerd bent, om u op basis van kosten-
deling bij dit kantoor aan te sluiten, kunt u voor verdere
informatie reageren onder nummer 7843.

Bureau BDM B.V.
Steekterweg 80G
2407 BH Alphen aan den Rijn

Te koop

Moderne vrijstaande villa ca. 215 m²
met praktijkruimte van ca. 110 m²

het gehele pand is volledig gerestyled

Kruislaan 4
te Bilthoven

www.koopvilla.nl

www.boonmakelaars.nl tel: 030 - 228 13 47

GESCHILLENCOMMISSIE
ADVOCATUUR

De uitspraken zijn bewerkt door Germ Kemper, advocaat te Amsterdam. Bij de bewerking is de weergave van het standpunt van cliënt of advocaat over het algemeen ingekort; hier en daar zijn details weggelaten.

Het door de advocaat gegeven advies is zorgvuldig en daar doet niet aan af dat de cliënt een fundamenteel andere aanpak van de zaak de enig juiste acht.

Betekenis en interpretatie van het interne klachtenreglement dat op de opdracht van toepassing is.

**ARBITRAAL INCASSOVONNIS D.D. 29 AUGUSTUS 2005 /
ADV D04 0245**

(mrs. Jurgens, Van Dijk en Van den Bercken)

Feiten

De advocaat wordt gevraagd om een second opinion. Met bijstand van een andere advocaat heeft de cliënt geprocedeerd tegen zijn bank en de vraag is of hoger beroep moet worden ingesteld. De advocaat adviseert positief maar de cliënt meent dat een geheel andere aanpak dan door de advocaat voorgesteld de juiste zou zijn. In een gesprek komen de twee declaraties van de advocaat aan de orde, samen belopend 2.099,17 euro. Volgens de advocaat wordt afgesproken dat de declaraties een maand na dat gesprek zullen worden betaald tenzij een nieuwe raadsman voordien de visie van de cliënt onderschrijft. Omdat de cliënt de advocaat nieuwe stukken blijft toezenden die volgens de advocaat niet ter zake zijn laat de advocaat vervolgens weten zich niet meer aan de afspraak gebonden te achten. Hij vordert thans betaling van de twee declaraties. De cliënt ziet de afspraak anders. Volgens hem houdt die in dat de uitkomst van een nieuwe procedure tegen zijn bank moet worden afgewacht, op basis van de door de cliënt voorgestane aanpak. Bovendien wijst de cliënt erop dat volgens de interne klachtenregeling van het kantoor een klacht eerst moet worden behandeld door mr. A, een kantoorgenoot van de advocaat. Nu dat niet is gebeurd zou de zaak niet door de Geschillencommissie behandeld mogen worden.

Beoordeling van het geschil

De commissie stelt vast dat de cliënt ter zitting heeft aangegeven dat hij geen bezwaar heeft tegen het aantal door de advocaat in rekening gebrachte werkzaamheden. Zijn bezwaar is gericht tegen de kwaliteit van die werkzaamheden. Daargelaten dat de cliënt dit laatste niet (gemotiveerd) heeft onderbouwd, daarvan blijkt naar het oordeel van de commissie ook niet uit de in het geding gebrachte stukken. De advocaat heeft de cliënt geadviseerd overeenkomstig het in de door de cliënt voor akkoord getekende opdrachtbevestiging vastgelegde verzoek aan de advocaat. Het enkele feit dat de uitkomst van het advies niet strookt met de wens van de cliënt kan niet dienen als graadmeter voor de zorgvuldigheid van het aan dat advies ten grondslag liggende onderzoek.

Het verweer van de cliënt, inhoudende dat de advocaat onderhavig geschil prematuur aanhangig heeft gemaakt, nu de interne klachtenregeling als vermeld in de opdrachtbevestiging van 28 april 2004 (nog) niet is gevolgd, onderschrijft de commissie niet. In genoemde brief is te lezen dat een klacht van de cliënt wordt behandeld door de advocaat of, voorzover de aard van de klacht daartoe aanleiding geeft, zijn kantoorgenoot mr. A. Ook kan de cliënt zich rechtstreeks tot laatstgenoemde wenden. De cliënt heeft ter zitting aangegeven dat hij van deze mogelijkheid niet specifiek – zijn e-mail heeft hij gericht aan de sectie ondernemingsrecht waarin naast mr. A ook de advocaat werkzaam is – gebruik heeft gemaakt, zodat het ervoor moet worden gehouden dat in dit geval én overeenkomstig de klachtenregeling de advocaat als klachtenbehandelaar is opgetreden. Toen geen oplossing mogelijk bleek heeft de advocaat (eveneens conform de klachtenregeling) de zaak voorgelegd aan de commissie.

Niet valt in te zien dat de advocaat niet heeft gehandeld zoals van een redelijk bekwame en redelijk handelende advocaat mag worden verwacht. Hierbij neemt de commissie, naast al het voorgaande, mede in aanmerking dat de advocaat met de cliënt de – in de ogen van de commissie – coulante afspraak heeft gemaakt dat de declaraties niet zijn verschuldigd, indien de cliënt aan de hand van een advies van een jurist kan aantonen dat de advocaat ten onrechte de visie van de cliënt niet deelt dan wel het ongelijk van de advocaat blijkt uit een nieuwe bodemprocedure overeenkomstig de visie van de cliënt. De commissie gaat overigens ervan uit dat mocht de cliënt alsnog met een dusdanig, overtuigend, advies respectievelijk een dergelijk uitspraak komen de advocaat de afspraak gestand zal doen, zonder dat de cliënt hieraan thans enig recht op opschorting van zijn nader te bepalen betalingsverplichting kan ontlennen.

Dit een en ander leidt ertoe dat de vordering van de advocaat zal worden toegewezen. Wat betreft de arbitragekosten overweegt de commissie dat de cliënt als de in het ongelijk gestelde partij zal worden veroordeeld tot betaling van de kosten van deze arbitrage, die worden begroot op € 89,25 euro. Gelet op de beslissing wordt de advocaat geacht de arbitragekosten bij wijze van voorschotbetaling mede namens de cliënt te hebben voldaan. De commissie bepaalt voorts dat het bedrag dat de advocaat ter zake van de arbitragekosten heeft voldaan in zijn geheel komt te vervallen aan de commissie en veroordeelt de cliënt tot betaling van deze kosten.

Tot slot merkt de commissie nog het volgende op. De advocaat die als eisende partij een incassogeschil aanhangig maakt, heeft een zelfstandig belang bij hoor en wederhoor ter zitting. De commissie betreurt het daarom dat de advocaat niet ter zitting is verschenen. Daarbij komt

dat het de commissie door de afwezigheid van de advocaat onmogelijk wordt gemaakt om een schikkingspoging te doen.

Beslissing

De commissie

- veroordeelt de cliënt binnen één maand na verzenddatum van dit vonnis aan de advocaat te betalen een bedrag van 2.099,17 euro;
- veroordeelt de cliënt in de kosten van deze arbitrage, aan de zijde van de advocaat vastgesteld op 89,25 euro aan honorarium en verschotten van de arbiters;
- wijst af het meer of anders gevorderde.

Noot

De juridische complicaties zitten in de afspraak die de advocaat en zijn cliënt hebben gemaakt over het betalen van de declaraties. Volgens de advocaat houdt die in dat de declaraties worden kwijtgescholden als een andere jurist zijn visie niet onderschrijft, volgens de cliënt zit er ook nog aan vast dat de declaraties niet betaald te hoeven worden als hij het succes van zijn eigen opvattingen bewijst aan de hand van een vonnis. Daar komt nog eens overheen dat de advocaat de afspraak niet meer geldig acht, wat mogelijk te verstaan is als een beroep op buitengerechtelijke ontbinding. De Geschillencommissie neemt zonder nadere motivering de inhoud van de afspraak, zoals de cliënt die beschrijft, voor correct aan, zwijgt over de mogelijke ontbinding en neemt aan dat de advocaat zich op enig moment nog wel aan de uitleg van de commissie gebonden zal voelen en zonodig dus het bedrag van de declaraties zal terugbetalen. Dat is een elegante benadering, die alleen dan tot intrigerende rechtsvragen leidt indien de cliënt op enig moment toch steun voor zijn strategische visie meent te hebben gevonden.

In de informatiebrochure die de Orde over de klachten- en geschillenregeling verspreidt komt ook een voorbeeld voor van een interne klachtenregeling. Daarin is sprake van een klachtenfunctionaris, een over het algemeen aan het advocatenkantoor verbonden advocaat die zorgdraagt voor registratie van klachten en de afhandeling van concrete klachten in voorkomende gevallen begeleidt of zelfs kan overnemen. In het onderhavige geval is voor de interne klachtenregeling zo te lezen een net weer iets andere formulering gekozen waarbij een klacht wordt behandeld door de advocaat zelf of, voorzover de aard van de klacht daartoe aanleiding geeft, de klachtenfunctionaris.

Volstrekt helder is het niet wat hiermee wordt bedoeld en in het bijzonder niet wie bepaalt wanneer de klacht al dan niet in aanmerking komt voor afwikkeling door de klachtenfunctionaris. De Geschillencommissie behoefde zich over de ontvankelijkheid evenwel niet uit te laten nu kon worden vastgesteld dat de cliënt zich niet daadwerkelijk tot de klachtenfunctionaris had gewend. Het komt mij reuze praktisch voor dat een kantoor dat een serieuze klachtenregeling heeft ingevoerd, er ten opzichte van de klagende cliënt er ook blijk van geeft dat de klachtenfunctionaris op enigerlei wijze in de afwikkeling is betrokken. Daarmee wordt de kans op een blinde vlek bij de advocaat over wie wordt geklaagd wat kleiner, terwijl het risico van juridische scherp-slijperij eveneens wat kleiner wordt als de zaak uiteindelijk toch bij de Geschillencommissie uitkomt.

Het derde te signaleren punt is dat de commissie in een obiter dictum haar onvrede ventileert over het feit dat de eisende advocaat niet op de zitting is verschenen. De klacht van de commissie is begrijpelijk, zij het dat het aantekening verdient dat mij niet bekend is of de oproep voor de zitting ook een bevel aan partijen inhoudt, op de voet van artikel 1043 Rv om in persoon te verschijnen. Als dat bevel er niet is, lijkt het geraden dat arbiters, indien de opmerkingen van de wél verschenen partij daartoe aanleiding geven of arbiters zelf aan het piekeren slaan, een nieuwe zitting vaststellen en daar het bevel om te verschijnen aan te koppelen.

Het bezwaar wordt wel vernomen dat advocaten gevraagd wordt om vrijwillig aan de Geschillenregeling mee te doen met inbegrip van zittingen ver buiten hun arrondissement, terwijl een procedure bij de eigen rechtbank tot aanzienlijk minder tijdverlies zou leiden, en ook dat heeft iets begrijpelijks. Het lijkt om die reden verstandig wanneer de Geschillencommissie niet standaard naar het wapen van het bevel grijpt en dat zeker niet nu elk arrondissement niet zijn eigen zittingen van de Geschillencommissie kent.

GJK.

Onvoldoende voorlichting over de financiële consequenties van de opdracht is in casu geen aanleiding tot matiging van de declaratie, omdat de uitgevoerde werkzaamheden toch door een advocaat verricht moesten worden en de cliënt derhalve geen nadeel heeft geleden.

BINDEND ADVIES D.D. 15 FEBRUARI 2005/ADV-D04 0246

(Mrs. Jurgens, Thunnissen en Arnoldus-Smit)

Feiten

De cliënt betwist gehouden te zijn tot betaling van een declaratie van € 623,20. De dienstverlening was volgens hem onder de maat, omdat de advocaat niet of pas na lange tijd op vragen reageerde en afschriften van verzonden stukken in het geheel niet of pas na lang aandringen aan de cliënt toestuurde. Een opvolgend advocaat heeft bovendien extra kosten moeten maken om het dossier te verkrijgen. Een onderdeel van het bezwaar is dat de cliënt een voorschot blijkt te hebben betaald. Hij ontving de declaratie van € 623,20, toen hij om restitutie van het restant daarvan vroeg. De afspraak was evenwel dat de cliënt op de hoogte zou worden gesteld wanneer het voorschot verbruikt was.

De advocaat betwist dat hij onvoldoende zorg aan de zaak heeft besteed. Voor wat betreft het voorschot erkent hij dat in de opdrachtbevestiging vermeld stond, dat hij overleg zou hebben met de cliënt over een nieuw voorschot, als het gestorte voorschot verbruikt dreigde te raken.

Beoordeling

De commissie stelt allereerst vast dat de advocaat ter zitting heeft erkend dat hij heeft nagelaten de cliënt tijdig te informeren omtrent de overschrijding van het voorschot. De commissie is dan ook van oordeel dat de klacht van de cliënt op dit punt, zeker bezien in het licht van de overgelegde opdrachtbevestiging, gegrond is. Uit deze conclusie volgt evenwel niet dat de cliënt dientengevolge schade heeft

geleden. Redelijkerwijs moet worden aangenomen dat de kosten die na het verbruiken van het voorschot zijn gemaakt door de cliënt ook gemaakt hadden moeten worden indien hij voortijdig van advocaat was gewisseld. Bovendien hebben deze betrekking op werkzaamheden die niet worden betwist.

De commissie stelt voorts vast dat de termijn waarop het dossier aan de opvolgend advocaat is overgedragen niet onredelijk lang is geweest, terwijl evenmin aannemelijk is gemaakt dat deze overdracht extra kosten met zich heeft meegebracht. Meer in het algemeen geldt ten aanzien van de bezwaren van de cliënt over de dienstverlening van de advocaat dat niet aannemelijk is geworden dat er gebreken in de dienstverlening zijn geweest zoals door de cliënt gesteld. De commissie is voorts van oordeel dat de hoogte van de declaratie(s) zeker in verhouding tot de verrichte werkzaamheden haar niet onredelijk of bovenmatig voorkomt, zodat de klachten van de cliënt op deze punten ongegrond zijn.

Met betrekking tot de buitengerechtelijke incassokosten overweegt de commissie als volgt. De commissie is van oordeel dat de advocaat – mede gelet op de gemaakte afspraken - onvoldoende heeft gecommuniceerd met de cliënt over zijn bezwaren tegen de declaratie. Onder de gegeven omstandigheden was het ter incasso uit handen geven naar het oordeel van de commissie niet de geëigende weg om de declaratie voldaan te krijgen. De commissie acht dan ook geen termen aanwezig om een vergoeding van deze kosten toe te kennen en ziet in de wijze waarop de advocaat de klacht van de cliënt heeft behandeld aanleiding te bepalen dat de advocaat de cliënt het klachtengeld dient te vergoeden.

De commissie is op grond van artikel 2, lid 1 van het Reglement niet bevoegd een uitspraak te doen over vorderingen tot vergoeding van rente indien zij beslist bij wege van bindend advies.

Op grond van het voorgaande is de commissie van oordeel dat de klacht ten dele gegrond is.

Beslissing

Het door de cliënt verlangde wordt afgewezen.

De advocaat dient een bedrag van € 90 aan de cliënt te vergoeden ter zake van het klachtengeld.

Overeenkomstig het reglement van de commissie is de advocaat aan de commissie als bijdrage in de behandelingskosten een bedrag verschuldigde van € 115.

Met inachtneming van het bovenstaande wordt het depotbedrag als volgt verrekend.

Aan de cliënt wordt een bedrag van € 90 gerestitueerd.

Aan de advocaat wordt een bedrag van € 418,20 (623,20 minus € 90 minus € 115) overgemaakt.

Het restant van € 115 verblijft aan de commissie.

De commissie wijst het meer of anders verlangde af.

Noot

Het loopt goed af voor de advocaat, maar men kan in deze uitspraak zien hoe belangrijk het is om zorgvuldig met de financiële kant van de zaak om te gaan. Gedragsregel 26 wordt nog eens ter lezing aanbevo-

len. Daar wordt bepaald dat een advocaat de financiële consequenties van zijn werkzaamheden met zijn cliënt dient te bespreken en hem op de hoogte moet stellen zodra hij voorziet dat de declaratie aanmerkelijk hoger zal worden dan hij aanvankelijk tegenover de cliënt had geschat. Wie met voorschotten werkt wekt al gauw de indruk dat daarmee ook een taxatie wordt verstrekt van de te maken kosten, waar de advocaat in dit geval nog een schepje bovenop had gedaan door – op zichzelf buitengewoon correct – met zijn cliënt af te spreken dat hij het zou laten weten wanneer het voorschot op dreigde te raken. Zijn nalatigheid had geen civielrechtelijke consequenties omdat, naar de commissie overweegt, de vervolgens uitgevoerde werkzaamheden anders door een andere advocaat hadden moeten worden gedaan en er dus geen schade is geleden. Men kan zich echter voorstellen, zeker in het kader van een bindend advies, dat een dergelijke nalatigheid toch tot een zekere matiging zou kunnen leiden.

GJK

Toetsing van de redelijkheid van een declaratie, ook al is het bezwaar van de cliënt in algemene termen gesteld

**ARBITRAAL INCASSOVONNIS D.D. 24 AUGUSTUS 2005 /
ADV D04 0247**

(Mrs. Warner – Gorter, Slager en Van Steen)

Feiten

De advocaat voert met de cliënte een eerste gesprek over een letselschadekwestie. Ter bevestiging van dat gesprek stuurt de advocaat aan de cliënte een brief waarin hij haar vraagt de toedracht van het ongeval precies te beschrijven opdat de wederpartij aansprakelijk kan worden gesteld. De cliënte reageert daarop niet en evenmin nadat zij nog eens aan het verzoek is herinnerd. De advocaat stuurt twee declaraties, tezamen ten belope van € 474,91, die onbetaald blijven. Als de zaak aanhangig wordt gemaakt bij de Geschillencommissie stelt de cliënte een tegenvordering in. Eén van de twee declaraties, voor een bedrag van € 399,84, heeft zij wel degelijk betaald en zij wil dat bedrag terug hebben omdat de advocaat heeft nagelaten de wederpartij aansprakelijk te stellen en er eigenlijk in het geheel niets is gebeurd.

Beoordeling van het geschil in conventie en reconventie

Uit de overgelegde stukken blijkt dat de advocaat de cliënte na (de bevestiging van) het intakegesprek herhaaldelijk, met name bij schrijven van 23 juni, 22 juli en 2 september 2004, heeft verzocht om een nadere schriftelijke toelichting op het ongeval. De commissie stelt vast dat de advocaat onweersproken heeft gesteld dat de cliënte niet op deze verzoeken heeft gereageerd; noch door het geven van een inhoudelijke reactie, noch door het stellen van een wedervraag al dan niet begeleid door een uitdrukkelijke instructie tot het nemen van directe actie. Gelet hierop gaat de commissie in haar beoordeling uit van de door de advocaat op dit punt gestelde gang van zaken. Dit klemt temeer nu de cliënte niet ter zitting is verschenen om één en ander toe te lichten.

Het is de commissie voorts niet gebleken dat de advocaat bij het opstellen van zijn declaraties is afgeweken van het tussen partijen onderling overeengekomen uurtarief, dan wel dat de hoogte of de omvang van de declaraties gelet op de verrichte werkzaamheden bovenmatig of buitenproportioneel is. De commissie tekent daarbij aan het geen schoonheidsprijs verdient dat de advocaat kennelijk over het hoofd heeft gezien dat de cliënte de declaratie van 24 juni 2004 vrijwel direct heeft voldaan, maar acht deze slordigheid voldoende gecompenseerd door kwijtschelding van het restant van € 74,97.

Op grond van het vorenstaande is de commissie van oordeel dat partijen over en weer niets meer van elkaar te vorderen hebben en wijst de vordering in conventie en in reconventie af.

De commissie zal de advocaat als de grotendeels in het ongelijk gestelde partij veroordelen in de kosten van deze arbitrage, die worden vastgesteld op € 89,25. De commissie bepaalt voorts dat het bedrag dat de advocaat terzake de arbitragekosten heeft voldaan in zijn geheel komt te vervallen aan de Stichting Geschillencommissies voor Beroep en Bedrijf.

Beslissing

De commissie:

- in conventie: wijst de vordering van de advocaat af.
- in reconventie: wijst de vordering van de cliënte af.
- in conventie en reconventie: veroordeelt de advocaat in de kosten van deze arbitrage, welke worden vastgesteld op € 89,25; wijst het meer of anders gevorderde af.

Noot

De Geschillencommissie, zo blijkt uit dit vonnis, toetst de redelijkheid van een declaratie, ook indien het verweer tegen die declaratie in algemene termen is gesteld. In casu wordt immers overwogen dat het de commissie niet is gebleken dat is afgeweken van het overeengekomen uurtarief dan wel de omvang van de declaraties bovenmatig of buitenproportioneel is. Dat is de moeite van het signaleren waard maar evenzeer is de uitspraak publicabel omdat zij illustreert hoe een discussie uit de hand kan lopen. De hoofdmoot van het gevorderde heeft betrekking op een declaratie die anders dan de advocaat aanneemt al betaald blijkt te zijn en dat is voor de cliënte kennelijk de prikkel om niet alleen het onbetaalde gedeelte te betwisten maar ook terugvordering van wat zij al wel had betaald te wensen. Het lijkt mij sterk dat die terugvorderingsdiscussie ooit zou zijn gestart indien de advocaat zijn boekhouding op orde had gehad.

GJK ●

Disciplinaire beslissingen

- Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het *Advocatenblad* zijn gepubliceerd zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en *BalieNet*
- Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. H.J.A. Knijff, mr. J.D. Loorbach, mr. I.E.M. Sutorius mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

GEDRAGSREGELS TEGENOVER RV

Hof van Discipline, 13 september 2004, nr. 4049
(*mrs. Zwitser-Schouten, Beker, Heidinga, Sterk en Homveld*)

Raad van Discipline, 23 februari 2004
(*mrs. Kist, Rigters, Karskens, De Meyere en Romijn*)

De stelling dat een advocaat zich niet hoeft te houden aan Gedragsregels 12 en 13 omdat deze van lagere orde zijn dan art. 21 en 111 Rv houdt geen stand. De gedragsrechtelijke norm van betamelijkheid is vastgelegd in art. 46 van de *Advocatenwet*, en is dus van gelijke orde

als de bepalingen uit Rv. De advocaat dient zich naar beide wettelijke normen te gedragen. Voor de beoordeling van deze wettelijke betamelijkheidsnorm kan de tuchtrechter de Gedragsregels in zijn beoordeling betrekken zonder daaraan gebonden te zijn. Zij zijn slechts de weergave van de binnen de advocatuur geldende normen.

- *Advocatenwet* artikel 46 (5.1 Regels die betrekking hebben op de juridische strijd)
- Gedragsregels 12 en 13

Feiten

Klager en een cliënte van mr. X zijn verwickeld in diverse langdurige

civiele procedures. Ter gelegenheid van een comparitie in één van die procedures heeft mr. X een aantal producties overgelegd. Daaronder bevindt zich een vijftal brieven van mr. X aan de advocaat van klager. Daaraan voorafgaand heeft mr. X geen overleg gepleegd met de advocaat van klager, die dus ook geen toestemming heeft verleend. Mr. X heeft ook niet het advies van de deken gevraagd met betrekking tot overlegging van deze correspondentie.

Inhoud van de klacht

De klacht luidt:

- mr. X heeft in strijd met art. 46 Advocatenwet confraternele correspondentie in het geding gebracht zonder voorafgaand overleg te hebben gepleegd met de advocaat van klager en zonder advies te hebben gevraagd aan de deken;
- mr. X heeft in rechte mededeling gedaan omtrent de inhoud van schikkingsonderhandelingen zonder toestemming van de advocaat van klaagster.

Overwegingen van de raad

Mr. X heeft tot zijn verweer aangevoerd dat de Gedragsregels, waaronder de regels 12 en 13 die zien op het in het geding brengen van confraternele correspondentie en het openbaren van schikkingsonderhandelingen, moeten wijken voor de waarheidsplicht als bedoeld in art. 21 Rv en de substantiëringsplicht en bewijsaandragplicht als bedoeld in art. 111 lid 3 Rv. Mr. X stelt dat deze bepalingen hem verplichten tot het in het geding brengen van alle relevante bescheiden. Mr. X meent dat hij de Gedragsregels van de Nederlandse Orde van Advocaten niet hoeft te volgen nu zij van een lagere orde zijn dan het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Mr. X heeft opgemerkt dat het hem er niet om ging de rechter de inhoud van schikkingsonderhandelingen te openbaren.

De raad overweegt dat de betrokken Gedragsregels binnen de advocatuur en in de rechtspraak van de tuchtrechter een breed aanvaarde uitwerking van art. 46 van de Advocatenwet vormen welk artikel bepaalt dat een advocaat aan tuchtrechtspraak is onderworpen terzake van enig handelen of nalaten dat een behoorlijk advocaat niet betaamt. Deze gedragsnorm is dus van gelijke orde als de door mr. X ingeroepen bepalingen van burgerlijk procesrecht. Mr. X gaat dan ook niet reeds vrijuit omdat de Gedragsregel waarvan de overtreding hem verweten wordt van lagere orde is dan de door hem in acht te nemen procedurele voorschriften.

Maar ook overigens deelt de raad niet het betoog van mr. X dat naleving van de procedurele verplichtingen onvermijdelijkerwijs meebrengt dat hij de Gedragsregels 12 en 13 overtreedt. Niets belet mr. X om alvorens tot overlegging van confraternele correspondentie over te gaan daarover met de advocaat van zijn wederpartij te overleggen en zich zo nodig tot de deken te wenden indien bedoeld overleg geen resultaat oplevert en het belang van de cliënt van mr. X deze overlegging bepaaldelijk vordert. Aan deze laatste voorwaarde is niet reeds

voldaan met de enkele verwijzing naar art. 21 en 111 Rv, omdat eerstgenoemde bepaling slechts betrekking heeft op het volledig en naar waarheid stellen van feiten en de bewijsaandragplicht slechts tot overlegging van bewijsstukken noopt voorzover de in de procedure aan de vordering ten grondslag gelegde feiten nader bewijs behoeven en dit bewijs niet anders dan met de over te leggen bescheiden kan worden geleverd. Mr. X heeft niet betoogd en aangetoond dat het belang van zijn cliënt in vorenbedoelde zin bepaaldelijk vorderde dat hij de confraternele correspondentie in het geding bracht.

De raad overweegt nog dat niet is gebleken dat mr. X de inhoud van schikkingsonderhandelingen heeft geopenbaard. Dit onderdeel van de klacht acht de raad dan ook ongegrond.

Volgt

Gegroundverklaring van het eerste onderdeel van de klacht; ongegrondverklaring van het tweede onderdeel van de klacht; oplegging van de maatregel van enkele waarschuwing.

Overwegingen van het hof

Een advocaat dient zich zowel naar de verplichtingen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering als naar de norm van art. 46 Advocatenwet te gedragen. De tuchtrechter kan voor de beoordeling van de norm van art. 46 Advocatenwet in een gegeven geval de Gedragsregels in zijn beoordeling betrekken. De tuchtrechter kan die Gedragsregels zien als een weergave van de binnen de advocatuur geldende normen. Aldus doende geeft de tuchtrechter geen uitvoering aan de Gedragsregels als zijnde van gelijke orde als de door mr. X genoemde artikelen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering of andere wettelijke regelingen, maar aan art. 46 Advocatenwet, zoals de raad terecht heeft overwogen.

Ter bevordering van een goede procesorde is in de advocatuur als algemeen beginsel aanvaard dat correspondentie tussen advocaten zonder toestemming van de andere advocaat niet in rechte mag worden overgelegd. De ratio hiervan is dat het voor de procederende partijen van belang is dat over een zaak tussen advocaten overleg kan worden gepleegd zonder dat de inhoud daarvan aan de rechter aan wie het geschil is voorgelegd bekend wordt. Zou dit anders zijn, dan zou overleg tussen advocaten ernstig belemmerd worden.

Dit beginsel blijft bescherming verdienen. Een goede beroepsuitoefening van de advocatuur en de belangbehartiging van de rechtzoekende worden hiermee immers bevorderd.

Denkbaar is dat het belang van de cliënt vordert dat een advocaat op confraternele correspondentie een beroep doet, respectievelijk dat die correspondentie in het geding wordt gebracht. Mogelijk komt een advocaat mede vanwege art. 21 Rv tot die slotsom.

Daarvoor biedt Gedragsregel 12 een procedureregule. Deze Gedragsregel dient zowel de cliëntbelangen, als de door mr. X aangehaalde waarheidsplicht van art. 21 Rv, als de bovenomschreven zorgvuldige procesvoering en praktijkuitoefening van advocaten. Gedragsregel 12

en de handhaving daarvan door de tuchtrechter op grond van art. 46 Advocatenwet staan dan ook geenszins op gespannen voet met art. 21 Rv. of enige andere bepaling in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Het beroep van mr. X op de inhoud van art. 21 Rv. is zonder relevante onderbouwing gebleven. Met name heeft hij niet inzichtelijk gemaakt dat inbreng van de gevoerde correspondentie noodzakelijk was om aan het gestelde van art. 21 Rv. te voldoen. Mr. X heeft gemeend de in Gedragsregel 12 voorgeschreven procedure achterwege te kunnen laten en deze te vervangen door een eigen belangenafweging. Zo'n handelwijze dient hoe dan ook als onjuist aangemerkt te worden.

Het hof laat dan nog daar dat die eigen belangenafweging van mr. X er in heeft geresulteerd dat hij alleen zijn eigen brieven aan de advocaat van klaagster in het geding heeft gebracht.

Volgt:

Bekrachtiging van de beslissing van de Raad van Discipline.

Noot

1. Volgens art. 21 Rv moet de dagvaarding de volledige relevante waarheid bevatten, en volgens art. 111 Rv een beschrijving van het aan eiser al bekende verweer van de gedaagde.

De Gedragsregels 12 en 13 verbieden om de rechter wetenschap te verschaffen van confraternele communicatie, tenzij het belang van de cliënt bepaaldelijk anders vordert. Als die communicatie het karakter van schikkingsonderhandelingen heeft wordt ook voor dit 'tenzij' de ruimte weggenomen.

De advocaat van eiser ontleent veelal zijn bekendheid met (onderdelen van) de relevante waarheid en met het – voorlopig – verweer van gedaagde aan die confraternele communicatie, die mogelijk zelfs een schikkingsonderhandeling was.

Volgens Rv is spreken dus plicht, waar volgens de Gedragsregels moet worden gezwegen. Die plichten lijken onverenigbaar.

2. De casus roept van mr. X het beeld op van een advocaat die lak heeft aan de regels, om er vervolgens met principiële gelegenheidsargumenten te komen. (Hij overlegde niet met de wederpartij, meed de deken en legde alleen zijn eigen brieven over. De tuchtrechters vonden dat geen blijk van een principiële houding).

Dat maakt de casus echter niet minder principieel. Van de twee hoofdvragen die volgens mij uit deze casus opdoemen is de eerste door de raad en hof duidelijk beantwoord, maar de tweede mijns inziens niet.

3. De eerste vraag is hoe moet worden beslist op het verweer dat de wet (Rv) van hogere orde is dan de Gedragsregels zodat deze laatste aanstonds moeten wijken. Dit verweer wordt in beide instanties verworpen met de overweging dat de tuchtrechter gedragingen van advocaten niet aan de Gedragsregels toetst, maar aan de wettelijke betamelijkheidsnorm van art. 46 Advocatenwet. De betamelijkheidsnorm is daarom van hetzelfde wettelijke niveau als de informatie-instructie (Advocatenwet tegen Rechtsvordering).

In deze samenhang worden de Gedragsregels dan weer even op hun plaats gezet: zij zijn niet meer dan 'een breed aanvaarde uitwerking' van de norm van art. 46 Advocatenwet (de raad) respectievelijk een 'weergave van de binnen de advocatuur geldende normen' (Hof). De Gedragsregels zijn dus slechts niet-bindende hulpmiddelen voor de tuchtrechter om van geval tot geval te bepalen wat voldoet aan de wettelijke betamelijkheidsnorm.

Zie in dit verband het artikel van mr. F.A.W. Bannier 'Het nieuwe procesrecht en de Gedragsregels 12 en 13' (Advocatenblad 2002, blz. 296) met redactioneel onderschrift van Georg van Daal. Bannier gaat uit van de door mr. X bepleite hiërarchie ('Ik meen niet dat de Gedragsregels, die een uitwerking zijn van art. 46 Advocatenwet daardoor zelf ook kracht van wet hebben' en 'naar mijn mening dienen zij dus te wijken voor een uitdrukkelijke wetsbepaling').

Van Daal noemt de Gedragsregels de sublimatie van de wettelijke norm van art. 46 Advocatenwet en kent ze daarom kracht van wet toe ('van tenminste gelijke orde als Rv') zodat de tuchtrechter er wél aan gebonden is.

De tuchtrechter lijkt in de besproken casus in de buurt van Bannier uit te komen.

4. Het probleem werd onderkend door de Algemene Raad. Die heeft gepoogd het College van Afgevaardigden zich te laten uitspreken voor een veel minder restrictieve Gedragsregel. (Niet: 'nee, tenzij' maar 'ja, tenzij een advocaat het tegendeel heeft gestipuleerd'.) De tegenstand in het College was massaal. Het voorstel is teruggenomen. Het wachten is dus op de tuchtrechter die moet beslissen in een geval waarin deze vraag niet onbeantwoord kan blijven.

5. Als eigen kanttekening voeg ik hier nog aan toe dat het toch ook niet aanvaardbaar lijkt dat de praktijk ('weergave van de binnen de advocatuur geldende normen') een gespecificeerde invulling aan een 'open' wettelijke norm kan geven die strijdig is met een andere, expliciete en 'gesloten' wettelijke norm. Concreet: art. 21 en 111 Rv blokkeren dat advocaten door middel van binnen hun beroeps-groep gegroeide normen aan art. 46 Advocatenwet een functie toekennen die deze bepaling strijdig maakt met deze expliciete en specifieke wetsbepalingen. Een zo sterke (pseudo-)wetgevende kracht kan aan ons op zichzelf gezonde groepsgevoel toch niet worden toegekend.

Er is, kortom, wel wat voor te zeggen dat art. 21 en 111 Rv de Gedragsregels 12 en 13 hebben verjaagd naar een reservaat waar Rv niet heerst.

6. Dat leidt tot de logische tweede – voorwaardelijke – vraag: hoe dient de advocaat zich te gedragen in zijn confrontatie met de conflicterende wettelijke instructies om – tegelijkertijd – te spreken en te zwijgen, voor het geval de hiervoor getrokken conclusie niet kan worden aanvaard? Mijns inziens lossen raad en hof dit probleem niet principieel op; zij geven slechts aan wat mr. X méér had kunnen doen om overtreding van de Gedragsregels te voorkomen

(overleg met de wederpartij, advies vragen aan de deken), en niet wat de oplossing is wanneer een advocaat wél zijn uiterste gedragsrechtelijke best heeft gedaan, en nog altijd niet uit zijn spagaat is geraakt: de wederpartij houdt hem aan zijn betamelijkheidsplicht om te zwijgen, de deken acht het bepaaldelijke belang van de cliënt niet aanwezig en art. 21 en 111 Rv blijven hem verwachtingsvol en gebiedend aankijken. (Noot onder art. 21 Rv in Tekst en Commentaar: ‘Wanneer advocaten de feiten niet volledig of naar waarheid aanvoeren, kunnen zij wellicht tuchtrechtelijk worden aangesproken’).

7. De problematiek betreft alleen feiten die ‘voor de beslissing van belang zijn’ (art. 21 Rv) en die de advocaat van eiser op geen andere wijze dan door mededeling van de advocaat van de verweerder kent. Dat is een kleine minderheid, maar voldoende voor regelmatige problemen, zo blijkt uit de dekenale praktijk (met overigens per arrondissement wisselende berichten).
Voor het vervolg ga ik ervan uit dat het niet goed denkbaar is dat het voor het stellen van feiten en/of weergeven van het verweer in de zin van de art. 21 en 111 Rv nodig is mededeling te doen over de inhoud van schikkingsoverleg. Aan dat non-probleem ga ik daarom voorbij. Het gaat dan dus praktisch gesproken alleen om Gedragsregel 12.
8. Een (tweede) denkbare oplossing voor de tuchtrechter zou zijn om te overwegen dat de verplichtingen van art. 21 en 111 Rv aanstonds en altijd het bepaaldelijke belang van eiser aanwezig doen zijn. Toen de praktijk de Gedragsregel 12 vormde, en deze haar

huidige redactie kreeg, zag niemand nog de Rv verplichtingen aankomen. Gedragsregel 12 heeft zich dus ontwikkeld zonder de inherente ‘bedoeling’ dat Rv de uitzondering in Gedragsregel 12 van het ‘bepaaldelijk belang’ in bepaalde omstandigheden feitelijk tot regel maakt. In die zin is deze oplossing aan de creatieve kant, maar de daarvoor benodigde kneedbaarheid is aan onze Gedragsregels toch wel eigen.

Deze oplossing sluit gekissebis over de vraag welke feiten nu ‘verplicht’ zijn volgens de Rv-criteria niet uit, en (over)belasting van de dekenen in het geval van dwarsliggende *diehards* evenmin. Maar het conflict tussen de (wettelijke) regels is met deze – ik geef dat toe: licht geforceerde – interpretatie opgeheven. Dat lijkt me wenselijk, en ook goed passend in de huidige praktijk.

9. Zo leidt de eerste conclusie van ondergeschiktheid van Gedragsregel 12 aan Rv tot het directe resultaat dat de dagvaardende advocaat zich aan Gedragsregel 12 niets gelegen hoeft te laten liggen, en de – voorwaardelijke – tweede conclusie (in het geval van gelijkwaardigheid van de wettelijke instructies) dat de dagvaardende advocaat zijn gang kan gaan, omdat zijn stelplicht het bepaaldelijke belang aanstonds doet ontstaan; in het eerste geval kan het ‘protocol’ van Gedragsregel 12 worden genegeerd, in het tweede geval niet: dan zal dus nog altijd het overleg met de andere advocaat moeten plaatsvinden, en eventueel de deken om advies moeten worden gevraagd.

(JDL)

(advertentie)

inmovest

Mr Roeland B.C. van Passel

Nederlands advocaat in Spanje

- Onroerend goed
- Overeenkomsten
- Onderneming
- Notariële aktes

Tel.: +34 968 233151
www.inmovest.com
roeland@inmovest.com